

Anhang til første og anden Deel.

A. Anhang til første Deel.

I. Stege Kjøbstads ældre Privilegier (Af Resens Atlas.)

285

Til side 215. E. (Ericus) Del gratia Danorum Selavorumq. Rex universis hoc scriptum cennentibus salutem in Domino. Noveritis nos latoribus præsentium villanis nostris de Stege concessisse, qvòd ipsi sylvis nostris ex circumjacentibus pascuis qvoad jumenta ipsorum et pecora, adio libero gaudeant, sicut tempore dilecti avi nostril quondam Waldemarie Regis dignoscuntur liberius habuisse, inhihemus igitur ne quis advocatorum nostrorum, qvi ibidem pro tempore suerint, dictos villanos impediunt super gratia hujus modi, ipsis a nobis jam concessa, sicut regiam effugere volunt ultionem. Datum Nestved Anno Domini 1268, 14 Maji Teste Domino Mathæo dapifero.

Google oversæt:

Guds nåde for de danske slaver. Konge, fred i Herren til alle, der læser dette skrift. Hvis du ved, at vi har skænket nutidens fogder vore skurke i Stege, at de kan nyde frit ly i vore skove fra de omkringliggende græsgange, og at deres kvæg og kvæg må nyde frit husly, som i vores elskedes tid. Bedstefader afdøde Waldemarie Kongen, vi erkendes at have haft mere Frihed, derfor forhindre vi, at ingen af vore Fortalere, som der foreløbig lod de nævnte Viller hindre denne Maades Naade, allerede bevilget dem af os, som de ønsker at undslippe den kongelige hævn. Givet Nestved Anno Domini 1268, 14. maj Teste Lord Mathæus dapifero.

Til S. 261. Vi Christopher med Guds Naade Danmarkes, Sverriges, Norges, Vendes og Gottes Konning, Paltz-Grev paa Rein og Hertug i Beyern. Gjøre vitterligt alle Mand, at alle de privilegia, Frelse og Friheder, som vore Forfædre Konninger udi Dannemark haver undt og givet vore elskelige Borgere og Menighed i Stegeburg i Møen, de samme privilegia, Frelse og Frihed unde vi dennem fremdeles af vor synderlige Gunst og Naade, og stadfæste vi dem og fuldbyrde med dette vart aabne Brev i alle Maader, som deres privilegia og Frihed lyser, som dette vort aabne Brev

286

er vetherhængt. Thi forbyde vi alle vore Fogder og Embeds-Mænd, og alle andre i hvo de helst ere, som forn. vore Borgere imod denne vor Gunst og Naade at hindre, møde eller u-forrette i nogen Maade, under vor Hyldest og Vreder. Dat. Castro nostro Hafniensi Dnica Qvasi modo genitie tc. 1447.

Til S. 262. Vi Christopher med Guds Naade Danmarkes, Sverriges, Norges, Vendes og Gottes Konning, Paltz-Greve paa Riin og Hertug i Beyerren. Gjøre vitterligt, at vi have undt og tilladt med dette vort aabne Brev, at vore elskelige Borgere og Almue i Stege paa Møen maae frie og ubehindret købe i Sjælland og andre Steds i vort Rige Korn, Øksen og Fæe og andre ædende Vahre til deres Behov. Thi forbyde vi alle vore Fogder, Borgemestere og Embeds-Mænd og alle andre i hvo de helst ere eller være kunde, fornævnte vore Borgere herimod at hindre, møde eller uforrette, under vor Hyldest og Vrede. (Dateret som Foregaaende).

Til S. 272. Vi Christiern med Guds Naade Danmarkes, Norges, Vendes og Gottes Konning, Greve i Oldenburg og Delmenhorst. Gjøre vitterligt, at for os er beret, at den menige Almue og Bønder, som bygge og boe paa Møen, fare til Tydskland og fra, og drive Kjøbmandskab, ligerviis som andre

Beskrivelse over Møen Bind 2 Anhang til første og anden Deel

Kjøbmænd, og derfor bliver vor Kjøbstæd Stege særlige fornædret og fordærvet, hvilket vi ei tilstede ville, men ville, at Bønder bjerge sig af Ager og Eng, og Kjøbmanden af Kjøbmandskab; thi forbyde vi haardeligen nogen Bønder paa Møen herefter at drive Kjøbmandskab, førend vi have dette Øvende overveiet med vort Raad; og vorder der anderledes imodrevet, nogen at gjøre herimod, da ville vi rette derover som vedbør. Datum in castro nostro Aleholm etc. Anno 1450.

287

Vi Christiern ec. Gjøre vitterligt, at vore elskelige Borgemestere og Raad i Stege haver nu været her for os og vor elskelige Raad med vor Forfaders Koning Erichs Brev, som han havde medbegavet dennem om Skov og Fægange, lydende Ord fra Ord som herefter følger (see foran S. 285): Hvilket Brev vi fuldbyrde og stadfæste at blive ved sin fulde Magt udi alle Maader, som det byder og udviser, forbyndes, alle i hvo de helst ere eller være kunde og særdeles vore Fogder og Embeds-Mænd, som nu er eller kommendes vorder paa vort Slot Stege, forn. vor Borgemester, Raad og Menighed udi Stege herimod paa forn. Skov og Fægange at hindre eller uforrette i nogen Maade, under vor kongelige Hevn og Vrede. Datum castro nostro Stege die divisionis Apostolorum Anno Domini 1476. Nostro sun secreto præsentibus appenso.

Vi Christiern ec. Gjøre vitterligt, at vor Borgemestere Raad og Menighed udi vor og Kronens Kjøbstad Stege haver ladet kære her for os, at mange Kjøbmænd, Hofmænd, Bønder, Bønnersønner og andre Forprangere, som der paa Landet kommer og ere, købe Korn og andre Vare af Bønderne der paa Landet, saa at ei udkommer til Steege til Kjøbs, hvis der paa Landet er, vore Borgere i Steege til Forsang ogf Skade, hvilket vi ingenlunde herefter ville eller maae tilstede. Thi have vi nu fornævnte Øvende overveiet med vor elskelige Raad, og for forn. vor Kjøbstæd Steege og Indbyggernes Bedste og Bistand Skyld skikket, og ville at fuldeligen holdes skal, at ingen Kjøbmænd, Hofmænd, Bønder eller andre Forprangere, i hvo de helst ere, skulle have nogen Handtering eller Kjøbmandskab med Korn eller nogle andre Vahre med Bønderne paa Landsbyerne der omkring Stege eller andensteds paa Landet, forbenævnte vor Kjøbstad Steege og dets Indbyggere til Forsang i nogen

288

Maade. Findes og nogle Kjøbmænd, Hofmænd, Bønder eller Forprangere, i hvo de helst ere, nogen Handtering eller Kjøbmandskab at have eller drive paa Landet med Bønderne, vor Kjøbstad Stege til Forfang, da skulle de have forbrudt til os paa baade Sider, hvis de i saadanne Maader handtere, og have vi befalet og Fuldmagt givet, og med dette vort aabne Brev befale og Fuldmagt give, vore Embedsmænd paa Stege og vore Borgemestere og Raad sammesteds, at hindre lade saadanne Forprangere og Bønder med hvis de forhandtere i saadanne Maade som herimod gjør, hvor de der paa Landet findes, og forbyde vi alle, i hvo de helst ere og være kunde, herefter nogen Kjøbmandskab eller Handtering at have eller drive der paa Landet med Korn at købe, eller udi andre Maader, vore Undersaatter i Stege til Forfang, under vor kongelige Hevn og Vrede, ogsaaemt vi skulle ei lade rette derover, som bør at rettes over dem, vor Brev og Bud ei holde ville. Men hvo som Kjøbmandskab vil drive eller handtere der paa Landet, han gjøre det udi fornævnte Stege, og ei andensteds, som det sig bør. Datum in cicitate nostra Roeschildæ feria sexta proxima post Dominicam Reminiscere anno Domini 1481. Sub secreto appenso.

Til S. 293. Vi Hans ec. Gjøre vitterligt for alle, at vi af vor synderlig Gunst og Naade have taget og undfanget, og med dette vort aabne Brev tage og undfange vore kjære Undersaatter, Borgemester, Raadmænd og Menighed udi Stege, deres Hion. Tjenere og al deres Gods, i hvad det helst er eller nævnes kan, udi vor kongelige Hevn, Værn, Fred og Bestemmelse, besynderlig at forsvare og føre

Beskrivelse over Møen Bind 2 Anhang til første og anden Deel

der Tinge til Rette. Have vi og stadfæstet og fuldbyrdet, og med dette vort aabne Brev stadfæste og fuldbyrde dennem alle de Privilegier og Friheder, som høibaarne Fyrste, kon-

289

ning Christian, vor kjære Hr. Fader, hvis Sjæl Gud naade! og andre vore Forfædre, fremfarne Konger i Danmark, dennem og forbemeldte deres Bye tilforn for os naadelige udgivet og stadfæstet haver, saa at de dennem herefter nyde, bruge og beholde maae og skulle i alle Maader, eftersom de aabne Breve, dennem derom givet, ydermere indeholde og udvise; unde vi og tillade, at om nogen Borgere sætter sig op imod vore Borgemestere og Raadmænd der i Byen, eller gjorde nogle Opløb, Opstød, eller Ophidsning mod dennem, da skulle og maae fornævnte Borgemestere og Raad rette over dennem, det gjøre, og nyde saadanne Privilegier, som vore Borgere i Kjøbenhavn og Roeskilde have og nyde derom; thi forbyde vi alle vore Fogeder og Embedsmænd og alle andre, fornævnte vore Undersaatter i Stege boendes at uforrette, under vor kongelige Hevn og Vrede ec. Dateret Ringsted Anno 1483, sub secreto.

Til S. 294. Vi Hans ec. Gjøre alle vitterligt, at vore kjære Undersaatter, Borgemester, Raadmænd og Menighed her i vor Kjøbsted Steege have nu beret her for os, hvorledes at vore kjære Undersaatter, Bønder og menige Almue paa Møen ei ville søge Torv, med hvis Korn og Vædt (brænde) de have at sælge, til forn. vor Kjøbstad Steege, men føre det her af Landet og indtil Tydskland, forn. vor Kjøbsted Steege og dets Indbyggere til stor Skade og Forfang, hvilket vi herefter ingenledes tilstede ville; thi bede vi og byde eder alle vore kjære Undersaatter, Bønder og menige Almue, som byggendes og boendes er her paa vort Land Møen, at I herefter intet Korn, som eder selv tilhører, eller Vædt føre her af Landet og indtil Tydskland; men hvis Korn og Vædt som I have og sælge ville, det ville vi at I føre skulle ind i vor Kjøbstad Steege, der med det til Marked og Torv at stande og sælge for saadanne Penge og Værd

290

som skelligt er, og ville vi og tillade at forn. vore kjære Undersaatter, Bønder og menige Almue her paa Landet ville sælge og føre ind til Tydskland med deres eget Hjemfødning, hvis de have at sælge ville, efter de Privilegiens og Breves Lydelse, som de derpaa have. Givet paa vort Slot Steege Sancti Thomæ Aften in April. Anno 1507. Under vort Zignet.

Til S. 299. Vi Christiern ec. Gjøre alle vitterligt: at eftersom vi nu tilforn, os elskelige vore kjære Undersaatter menige Kjøbstedsmænd udi Sjælland til Gode og Bistand, have gjort en Skikkelse, og undt dennem saadan Frihed, at udi Sjælland (ikke) noget Marked, uden aleneste fire, som ere Roeskilde, Kjøge, Ringsted og Slangerup Marked, holdes skulle, da have vi af vor synderlige Gunst og Naade undt og tilladt, og med dette vort aabne Brev unde og tillade, at vore kjære Undersaatter udi Stege maae og skulle have og holde hvert Aar udi deres Bye et Adel-Marked, som der St. Mariæ Magdalenæ Dag stande og varaftig udover blive skal, og vor og Kronens Rettighed dermed udi alle Maader uforkrænket; thi forbyde vi alle, i hvo de helst ere eller være kunde, særdeles vore Fogder og Embedsmænd, forn. vores Undersaatter i Steege herimod paa forn. Marked at hindre, lade møde, platze, umage, eller udi nogen Maade at uforrette, under vor Hyldest og Naade. Givet paa vort Slot Nykjøbing den dag næst efter Qvasimodogeniti Søndag Anno 1516.

Til S. 308. Vi Frederik ec., hilse eder alle, vore kjære Undersaatter, Borgemestere, Raad og Menighed, som bygge og boe udi vor Kjøbsted Stege, kjærlig med Gud og vor Naade, vider at for os elskelige Niels Ibsøn, vor Borgemester, Lauritz Jensen, Raadmand, have beret for os og vore elskelige Rigens Raad eders Ærinde, Brøster og Klage-

Beskrivelse over Møen Bind 2 Anhang til første og anden Deel

291

maal paa Menighedens Vegne udi eders Bye, som herefter følger. Først at Præster, Fogder og Bønder bruge Handel og Kjøbmandskab til Skade ec. Derpaa give vi og vore elskelige Rigers Raad saadan Svar: at Præster, Fogder og Bønder skulle ei kjøbslaae herefter, uden til deres egen Gaards Opholdelse, og ei tilforprange i nogen Maade; men have de noget at sælge, da skulle de det sælge Kjøbstædmand og Kjøbmænd, Rigers Indbyggere, og som I og andre vore Undersaatter, Kjøbstedmænd, bekær, at Skaatterog Bissekræmmere løbe om i Landet, og købe og sælge paa Landsbyerne, Kjøbstædmænd til Forfang, og derimod deres Privilegier og Friheder, hvilket vi ikke ville tilstede skee skal efter denne Dag i nogen Maade; og haver derfor undt og tilladt, at hvor sligt findes, daa maae Borgemestere, Byfogeder og Lehnsmænd straffe dem efter Kjøbstædernes Privilegiers Lydelse. Desligeste have vi undt og tilladt, at Borgemestere og Raad skulle Fuldmagt have, at gjøre Skikkelse paa Borger-Smede og Skomagere i hvorefter de dennem holde skulle efter deres Privilegiers Lydelse, og desligeste at gjøre Skikkelse. hvorledes holdes skal om Embedsmænd, som først kommer i nogen Embed, paa det de ikke skulle faa haardeligen beværes, som hertil været haver. Sammeledes som og andre vore Undersaatter, Kjøbstædmænd her udi Sjælland lade beklage, at her bruges udi Landet ulovlig Havne til Kjøbmandskab, dennem til Skade, hvilket vi og ei heller ville tilstede at skee skal, det saadanne ulovlig Havne bruges til Kjøbmandskab, men de bruges til Fiskeri herefter. End efterdi at Konning Christiern stander endnu dagligen efter Rigers Fordærv, derfor bede og byde vi og vort elskelige Danmarks Rigers Raad eder og alle vore Kjøbstedmænd her udi Riget, og fuldkommeligen raade, at I for eders egen Velfærds Skyld retter eder derefter, med gode Harnisk, Bøs-

292

ser og andre gode Værge, og være dertil rede med Dag og Nat, at afværge vor Rigers og eders egen Skade og Fordærv, som os og alle Rigers Indbyggere magtpaaligger. Vi med vort elskelige Dannemarked Rigers Raad og gode Mand her udi Riget ville alle være velvillig til, med Hest og Harnisk at afværge Rigers Skade og Fordærv, af al yderste Magt og Formue. Desligeste give vi og Dannemarkes Rigers Raad eder at betænke de store Velgjerninger, Hjelp og Trøst, som de lybske og vendiske Stæder have os (og) Dannemarkes Rige beviist i denne lange Feide, og de endnu ere velvillige til, at vove Liv og Gods for os og Kronen, om noget paakommer. Thi bede vi og os elskelige Dannemarkes Riges Raad, at I fordrer og fremmer deres Borgere og Kjøbmænd, som hidkommer udi Riget, til det Bedste, og ei tilstede, at dennem skeer Uret eller Forfang i nogen Maade; thi al dem stund vi, vore Riger og Førstendømmer og Stæderne gjøre Ret med hverandre, da bliver vore Riger, Førstendømmerne og Stæderne ved Magt. Findes og nogen af vore Borgere, hvilket vi ikke formode eller haabe, som ikke er deres Borgemester og Raad hørig og lydig i disse Artikler, eller i andre Maader, da skulle Borgemester og Raad have Fuldmagt til at straffe dem tilbørlig, (og) skulle I og andre alle vore Kjøbstedmænd nyde deres Privilegier ved fuld Magt og uforkrænket i alle Maader, som dennem givne ere af fremfarne Konninger i Dannemark; naar vi have annammet vor Kroning, da ville vi dennem naadelig stadfæste; thi bede vi eder og alle andre Kjøbstedmænd, vore kjære Undersaatter her i Riget, a't I lade eder i alle Maader findes velvillige imod os og vort elskelige Dannemarkes Riges Raad med Troskab, som gode og troe Undersaatter bør at gjøre; vi ville igjen ramme og vide alle eders Gavn og Bedste, og ævig Bistand, saa I os takke skulle, Befalendes eder Gud.

293

Givet paa vort Slot Kjøbenhavn, Mandagen næst efter vor Frue Dag Visitationis Aar 1524.

Beskrivelse over Møen Bind 2 Anhang til første og anden Deel

Til S. 287. Vi Christopher med Guds Naade, Greve udi Oldenborg og Delmenhorst, gjøre alle vitterligt, at vi af synderlig Gunst og Naade, saa og for Troskab og Villighed, som vore Undersaatter, Borgemester, Raad og Menighed udi Stege, Høibaarne Første Konning Christiern, vor kjære Hr. Frænde, og os hertil gjort beviist haver, ogog bevise maae og skulle, have undt og tilstedt, og med dette vort aabne Brev paa fornævnte Høibaarne Første, Konning Christiern, vor kjære Hr. Frændes, og vore egne Vegne, unde og tilstede, at de maae og skulle annamme til dennem Vesthale og Vesthalesang, med Eng, Skov og alt andet hvis der tilligger, og det nyde, bruge og beholde til deres Byes Nytte og Behov, for en fri Eiendom til ævig Tid; thi forbyde vi alle vore Fogder, Embedsmænd og alle andre, fornævnte vore Undersaatter, Raad og Menighed udi Steege, herimod paa fornævnte Vesthale og Vesthalesang at hindre lade, møde, plalze eller i nogen Maade Forsang at gjøre, under vor førstelige Hyldest og Naade. Givet paa vort Slot Kjøbenhavn Onsdagen næst efter Invocavit Søndag Aar 1535.

Til S. 325. Vi Christian, med Guds Naade, Danmarkes, Norges, Vendes og Gottes Konning ec., gjøre alle vitterligt, at for os er berettet, hvorledes at vore Undersaatter, Bønder, som bygge og boe paa vort Land Møen, udføre baade Høns, Gjæs, Lam, Køer, Qvæg og al anden ædende Vare der af Landet og til Tydskland, paa det at de vore fattige Undersaatter, Borgere og Kjøbstedmænd udi Steege det for Penninge ikke ælge eller unde ville, endog at de sidde for større og svare Tynge, baade med Skat og Rytterhold, end Bønderne gjøre, hvilket vi for ingen

294

Deel lide ville, at saa tilgaae skal; thi forbyde vi alle vore Undersaatter, Bønder og menige Almue, i hvem som helst I tjene eller tilhøre, som bygge og boe paa fornævnte vort Land Møen, herefter noget at udføre af Riget og til Tydskland, være sig Høns, Gjæs, Lam, Køer, Qvæg, Smør, eller nogen anden ædende Vare; men at I det udføre til vor Kjøbsted Stege, der at sælge det vore egne Undersaatter, Borgere der sammesteds, for den Penning som skjelligt er, og igjen tagendes af dennem Klæde, Salt, Staal og Humle, og hvis anden Deel, som I Behov have til eders Huses Opholdning. Fordrister sig nogen herimod, med nogen ædende Vare at sælge til Tydskland, da skulle de have forbrudt hvis de have med at fare, og ville vi vor Foged og Lehnsmand herved alvorligen have befalet, saa at de have Tilsyn med Bønderne, saa de herimod ingen Fetalie eller ædende Vare udføre af Riget til Tydskland, under den Peen, som forskrevet staaer, og lader det ingenlunde, under vor Hyldest og Naade. Givety paa Vort Slot Gottorp, Fredagen næst efter Dorotheæ Jomfrues Dag, Anno 1538.

Til S. 332. Vi Frederik den Anden ec. Gjøre alle vitterligt, at vi af vor synderlige Gunst og Naade have taget, annammet og undfanget, og nu her med dette vort aabne Brev tage og annamme vore kjære troe Undersaatter, Borgemestere, Raadmænd og mebigे Borgere udi vor Kjøbsted Stege, udine vor kongelige Hegn, Værn, Fred og Beskjærmelse, besyndeligen at ville forsvare, handthæve og fordachtinge til al Rette. Sammeledes have vi af samme Gunst og Naade fuldbyrdt, samtykt og stadfæst alle de Privilegier og Friheder, som dennem af vor kjære Hr. Fader, salig og høilovlig Ihukommelse, og andre fremfarne Konninger udi Danmark, naadeligen undt, givet og confirmeret er, ved deres Fuldmagt at blive ved alle deres Ord, Punk-

295

ter og Artiler, som de udi alle Maader udviser og indeholder, forbydendes alle, i hvo de helst ere eller være kunde, særdeles vore Fogder, Embedsmænd og alle andre, forskrevne vore Undersaatter i Stege paa Persone, Gods i rørendes og urørndes, intet undertagen, desligeste paa forskrevne deres Friheder og Privilegier, eftersom forskrevet staaer, at hindre lade, eller udi nogen Maade Forfang at gjøre;

Beskrivelse over Møen Bind 2 Anhang til første og anden Deel

under vor kongelige Hevn og Vrede. Givet paa vort Slot Friderichsborg den 16 Dag Octobris Aar 1572.

Vi Frederik den Anden ec. hilse eder vore kjære Undersaatter, Bønder og menige Almue, som bygge og boe over alt vort Land Møen, evindeligen med Gud og vor Naade, vider, eftersom vore Undersaatter, menige Borgere og Indbyggere udi vor Kjøbsted Steege underdanigst beklage, at udi dseres Bye holdes saare ringe Axeltorv, og gjøres liden Tilføring, derover de med Tiden meget forarmes, og ikke kunne komme til borgerlig Tyngde at opholde, formene det og at være imod deres gamle Privilegier og Friheder, dennem af fremfarne Konninger givne ere, da paa det der udi Byen, saavel som udi andre vore Kjøbsteder, maa holde Axeltorv, etersom tilbørligt er, bede vi eder alle, og strengeligen byde, at i rette eder derefter, at gjøre vore Undersaatter i Stege Tilføringe med hvis Gods og Vare i have at afhænde, og der at holde Axeltorve, som i andre Kjøbstæder. Fornævnte Borgere og Indbyggere udi Steege skulle derimod være forpligtede, at holde Fald, Humle, Jern, Salt, Klæde og anden Deel, hvis I behøve, og det skjellig Værd eder sælge, unde og afhænde, hvorefter I eder ville vide at rette og forholde, ladendes det ingenlunde. Givet paa vort Slot Kjøbenhavn den 16de Juni Aar 1582.

Vi Frederik den Anden ec. Gjøre alle vitterligt, efterat os elskelige Borgemester og Raadmænd udi vor Kjøb-

296

sted Steege haver underdanigst ladet give os tilkjende, hvorledes deres Bye, siden Fiskende hos dennem er aftagen, skal være fast forringet og forarmet, saa at udi den Sted tilforn sammesteds haver været ved fem hundrede vederhæftige boesiddendes Borgere, skal de nu være meget ringere og meste forarmet, af den Aarsag, hos dennem ikke skulde falde synderlig Næring, derover de ere blevne tilbagestaaendes med nogen deres aarlige Byeskat, og beklage dennem, at den sædvanlige Taxering paa forbenævnte deres aarlige Byeskat skal falde dem fast besværlig, begjerendes underdanigst vi naadigst vilde eftergive hvis de af forgangne Aaringers Penninge med tilbagestaaer, saa og deres Byeskat dennem naadigst formilde og forringe; da paa det vores Undersaatter, udi fornævnte vores Kjøbsted Stege, maae blive ved, dennem nære og bjerge, og gjøre til os og Kronen den Rettighed, som billigt og tilbørligt kan være, haver vi af vor synderlig Gunst og Naade undt og eftergive, og nu med dette vort aabne Brev unde og eftergive, Borgemestere og Raadmænd og menige Borgere, udi forbenævnte vores Kjøbsted Steege, hvis de af forgange Aars Penningers Skatter til denne Tid ere blevne os skyldige, saa de derfor skulle være og blive qvit, frie og utiltalet. Sammeledes have vi og af samme Gunst og Naade undt, bevilget og tilladt, og nu med dette vort aabne Brev unde, bevilge og tillade, at forbemeldte Borgemester og Raadmænd og menige Borgere, udi bemeldte vor Kjøbsted Steege, skulle herefter ikke mere give til aarlig Byeskat, end et hundrede Mark, som Mynten før gik, og med ydermere Byeskat ikke besværes, til saalænge vi derom anderledes tilsigendes vorder; thi forbyde bi vore Fogeder, Rentemestere og Embedsmænd og alle andre, fornemelte Borgemester og Embedsmænd og menige Borgere udi vor Kjøbsted Steege, herimod, eftersom forskrevet staaer, at hindre

297

eller besvære, eller i nogen Maade Forfang at gjøre, under vores Hyldest og Naade. Givet paa vort Slot Kjøbenhavn den 21 Juni Aar 1582.

Til S. 335. Vi Christian den Fjerde ec. Gjør alle vitterligt, at vi af vor synderlige Gunst og Naade haver taget, annamme og undfanget, og nu med dette vort aabne Brev, tage annamme og undfange vor Kjøbsted Stege, med Borgemestere og Raadmænd og menige Borgere der sammesteds, under vor kongelige Hegn, Værn, Fred og Beskjærmelse, besynderlig at ville beskjærme og for Dag tinge til alt

Beskrivelse over Møen Bind 2 Anhang til første og anden Deel

rette. Sammeledes have vi af fuld Gunst og Naade fuldbyrde, samtykke og stadfæste, alle de Friheder og Privilegier, som stormægtige, høibaarne Første og Herre, Hr. Friderich den Anden, Dannemarkes, Norges, Venders og Gottes Kønning, vor kjære Hr. Fader, salig og høilovlig Ihukommelse, dennem naadigst stadfæst haver, ved Fuldmagt at blive, udi alle sine Odr, Clausuler og Punkter og Artikler, eftersom de udi alle Maader udviser og indeholder, efter høistbemeldte vor kjære Hr. Faders Stadfæstelse Brevs Lydelse, forbydende alle og enhver, i hvo de helst ere eller være kunde, særdeles vore Fogeder og Embedsmænd og alle andre, forbemeldte vores Kjøbsted Stege, med Borgemestere, Raadmænd og menide Borgere der sammesteds, herimod paa deres Friheder og Privilegier, eftersom forskrevet staaer, at hindre og udi nogen Maade Forsang at gjøre, under vor Hyldest og Naade. Givet paa vort Slot Kjøbenhavn den 15de September Aar 1590.

Vi Christian den Fjerde ec. Gjøre alle vitterligt, at eftersom menige Borgerskabet udi Kjøbstæderne her udi vort Rige Dannemark nu til denne almindelige Herredsdag her udi vor Kjøbstad Kjøbenhavn, ved deres affærdigede Fuldmæg-

298

tige og Uschut (Udskud) af hver Bye, ved en visse Antal af deres Middel nu samtligten haver eligeret og udvaldt den høibaarne Første og Herre, Hr. Christian, Arving til Norge, Hertug udi Slesvig, Holsteen, Stormarn og Ditmarksen, Greve udi Oldenborg og Delmenhorst, vores elskelige kjære Søn, til disse Kongerigers, Danmarks og Norges, samt dets underliggendes Provinciars Regjering, dersom Gud den allermægtigste det saa havde forset, og hans Kjærlighed vores Død overlevendes vorder, efter det Brevs Segels Lydelse, de os derpaa underdanigst givet haver, da haver vi nu derimod paa vor kongelige Tro og Ære lovet og tilsagt, at saadant deres Tilsagn, Bevilling og Valg ikke skal komme dennem eller deres Tilsagn, Bevilling og Valg ikke skal komme dennem eller deres Efterkommere til nogen Forkrænkelse paa deres Kjøbsteds Privilegier og Friheder, og efterdi høibemeldte vores elskelige kjære Søn, udi Hans Kongl. Manorennitet og ringe Alder, nu ikke – som udi slig Fald den Fornødenhed udkræver – ved Privilegiars Confirmation forbemeldte Borgerskab kan forsyne, saa skal hans Kjærlighed dog være forpligt, førend hans Kjærlighed indtræder udi en fuldkommen Regjering, at confirmere og besegle menige Borgerskaber her udi Riget alle hvis Privilegier og Friheder dennem af os og fremfarne Konninger udi Dannemark naadigst givne ere, eftersom her udi Riget haver været sædvanligt, og fremfarne Konninger før Hans Kongelige Høihed gjort haver, dets til bedre Forvarnting og saa fast og ubrødeligen holdes skal udi alle Maader, eftersom skrevet staaer, haver vi ladet hængende vort kongelige Secret her neden fore, og med egen Haand underskrevet. Givet paa vort Slot Kjøbenhavn den 25de Mai Anno 1608.

Til S. 337. Vi Christian den Fjerde, med Guds Naade, Dannemarkes, Norges, Vendes og Gottes Koning ec. At eftersom vore og Kronens Undersaatter, menige

299

Indbyggere udi vor Kjøbstad Steege paa vort Land Møen, underdanigst til os have suppliceret og klageligen tilkjendegivet, hvorledes der til Byen af Bønder og andre gjøres ganske ringe Tilføring, og det af den Aarsag, der sammesteds ikk er forordnet og berammet en visse Torvedag, paa hvilken Bønderne, der paa Landet boedes, kunde til dennem indføre hvis Vare de haver at aflade, og igjen hos dennem at indkjøbe og sig tilforhandle hvis Vare de kunde have udi Fornødenhed, Borgerskabet der sammesteds ikke til ringe Besværing og deres Nærings Fordærvelse; da paa det fornævnte vor Kjøbsted Steege maa blive ved Magt, og dets Indbyggers Evne og Formue maa tiltage og formeres, vil vi hermed saa have forordnet og befalet, at herefter om Fredagen i hver Uge skal holdes en Torvedag udi bemeldte vores Kjøbsted Steege, som udi andre Kjøbsteder brugeligt og sædvanligt er, bedendes og bydendes menige Bønder og Almue, som der paa Landet boendes ere, at I rette eder efter

Beskrivelse over Møen Bind 2 Anhang til første og anden Deel

forbemeldte Dag, med hvis Vare I kan have at afhænde, at søge til forberemdelte vor Kjøbsted Stege, og der at holde eders Axel-Torv, og eders Handel og Vandel at søge og bruge med Borgerne der sammesteds, saasom det sig egner og bør, og ikke med nogen anden, med mindre I samme eders Vare hid til Kjøbenhavn, efter vores Befaling til deres Lehnsmand, derom udgangen, vil hidføre; de skulle der igjen være forpligt at holde Fald for et skjelligt og billigt Værd og Kjøb, Klæde, Humle, Salt, Staal og hvis anden Kjøbmandsvare I til eders Huses Behov have fornøden, hvorefter enhver sig og een kan vide at rette og forholde, ladendes det ingenlunde. Givet paa vort Slot Kjøbenhavn den 10de December Anno 1618.

Til S. 338. Vi Christian den Fjerdem af Guds Naade, Danmarks, Norges, Venders og Gottes Konning ec. Gjøre

300

alle vitterligt, at eftersom os elskelige Borgemestere og Raad, samt menige Borgerskabet udi vor Kjøbsted Stege, paa vort Land Møen, af os underdanigst haver været begjærendes, noget af dets tilliggende Overdrift til Saaeland at maatte lade indhegne, hvilket vi dennem naadigst, af synderlig Gunst og Naade, vil have samtykt og bevilget, og nu med dette vort aabne Brev samtykke og bevilge, at fornævnte Borgemestere, Raad og menige Borgerskabet af deres til samme Bye tilliggende Ovderdrift maae lade indhegne til Saaeland, og deraf enhver nyde og bruge, saavidt dennem af vores dertil forordnede Commissarier bliver udviist, forbydendes alle og enhver, i hvo som helst de ere heller være kunde, forberemdelte Steege herimod, eftersom forskrevet staaer, at hindre, under vor Hyldest og Naade. Givet paa vort Slot Kjøbenhavn den 28de December 1627.

2. Roeskilde Bispestols Tiende af Møen.

Til S. 228   Meonia.

Parochia Elmelunda.

In ipsa villa Elmelunde sunt IV bool og III octauc terre pertinentes Episcopo, & quinque attinge pertinentes presbitero ibidem, & quinque attinge pertinentes presbitero ibidem, & adjacent residencie presbitereli. Infrascripti villici habitant in Elmelunde: Petrus Magni habet dimidium bol terre, dat dimidiam marcam argenti et duos grossos. Inger Michaelis tantum. Item Boccus Meyesson dictus Möö habet III attinge dans II solidos grossorum. Kanutus Pætherson habet I quadrantem dans XVI grossos. Item Johannes Belthere habet quadrantem ad bolekrusjorth, dans XVI grossos. Item Andreas Olessen habet I atting dans VIII grossos. Nota, quod sunt ibi duo bol & I atting omnino desolata, et parte millorum colit dominus Nicolaus

301

ad curiam, quam ipse inhabitat, quia ad curiam illam nulla terra in campo est deputata. Nota eciam, quod in quolibet Wang vnus bool non potest seminari nisi IV pund annone et falcastrari IV lææs feni. Nota eciam, quod quolibet riústicus dabit unum dawswerke. Item in villa Hyerthe-byergh Dominus Episcopus habet dimidium bool terre, quod colit Laurencius Acersou, dans duo pund annone. Nota quod est ibi parua silua pro lignis cremabilibus.

In parochial Österburgh.

In villa Nörre Vestud I quarta terra desolata.

Parochia Maklæby.

In ipsa villa Maglæby sunt quinque bol cum dimidio terre, de quibus Paulus Petri habet dimidium bol terre, dans dimidiam marcam argenti, & agnum, aucam, & II pullos. Item Ako Mikelsson habet

Beskrivelse over Møen Bind 2 Anhang til første og anden Deel

dimidium bol desolatum, & dabit hoc anno I solidum grossorum, & edisicabat, ut melius poterit, & anno aeqventi dabit XV grossos. Item Nicolaus Galeen, & dabit dimidiam marcam argenti, agnum, aucam, & II pullos. Item Thorstanus habet dimidium bool, nichil dabit anni hoc, sed edisicabit. Item Nicolaus Hyort habet dimidium hool desolatum, nichil dabit hoc, sed edisicabit. Item Henricus Niklesson habet dimidium bol, dat dimidiam marcam argenti, agnum, aucam, & II pullos. Item Jacobus Laurencii habet tantum, dat similiter. Item Hermannus sutor habet tant. dat sim. Item Mathesu Brodherson habet dimidiam bol terre. Nota. Item est ibi adhuc integrum bol, quod nullus conduxerat, jacet omnino desolatum. Nota. Quidam antiquus rusticus nomine Johannes Laurencii ibidem dixit domino Johanni Henekini preposito Roskildenci, qvod de qvolibet quadrante terre quondam dabantur X modii tritici & XX modii auene, & triticum deberet deduci versus Kõghæ in expensis rusticorum, sed

302

auena erogabatur in Meonia aducoto Episcop. De seruiciss consuetis antiquis temporibus non potuit idem prepositus habere veritatem. Idem dixit Petrus Smyt, quod de quolibet quadrante terre in villa Busene consuevit antiquitus dari & I pund tritici & deduci versus Kõnghæ in expensis rusticorum. Villa Buseneh abet III bol terre, de quibu Petrus Smit habet $\frac{1}{2}$ Bol terre; item Paulus Olesen I quartam terre dans XV grossos II pullos. Item Jacobus Pauli, Paulus Boson, Ebbo Petri, Jacobus Nielson, Kanutus Broderson, Matheus Lekke, Matheus Pauli, Andreas Petri, Laurencius Nielesson habent tantum, dant similiter. Item est ibi magna silua supra Monaklint, que attinet Domino Episcopo.

Item villa Mannæmarkæ habet duo bol cum dimidio & I quartam & IV solidos terre. Primo Boccus Pætherson habet I qvartam & IV solidos terre. Primo Boccus Pætherson habet I qvartam terre, dans XV grossos & II pullos. Item Michael Jenson, Gottswen, Lasse Juthæ habent tantum, dant tantum. Ibidem Petrus Juthæ habet I quartam terre, dat XV grossos & II pullos. Suno Juthæ habet tantum dans tantum. Michael sutor habet IV solidos terre dans XI grossos & II sterlingos & II pullos. Nota, quod ecclesia Elmelunde de istis IV solidos terre dimidium atting *). Item Petrus Læthæ habet I ating dans VII grossos cum dimidio. Item Petrus Lalæ habet unum quadrantem. Item Olaus Ströby habet I quadrantem. Nicolaus Magni habet tantum. Gooswen habet tantum. Item est idi I ating desolate terre. Item prope istam villam jacet una curia, que vocatur Pölzeghaart, habens III quartas terre, quam habet Jacobus Nielsson dabit XL grossos.

---

*) Sic. L.

303

Item probe curiam est molendinum paruum aquaticum, quod dat. VI solidos grossorum cum dimidio. Villa Buzemarke. Habet Episcopus I bol cum dimidio & ating de quibus Hennekinus Boomgharde habet III quadrantes terre dat IV solidos grossorum. Item Nicolaus Bondemaw habet I qvartam, dat I solidum grossorum Item Hemingus Mickelson I ating dans sex grossos. Nicolaus Jonsson habet I quartam terre, dans I solidum grossorum. Jacobus Christyerni habet I quartam terre dans I solidum grossorum. Nota, dicitur quod 2 bool sunt hujus ville

Parochia Steghe

Villa Nyböle sunt IV bool terre cum dimidio. Primo Mattes Petri habet III ottinge. Item Petrus Rafn habet III otting. Petrus Andersön, I qvartum, Hemingus Olefsen I quart. Nicolaus Sping I quart. Petrus Esbernsson III ottinge, Jo Humble I quart. Petrus Jensson III ott. Mattes Eder III ott. Bo Friis 1 quart. Nicolaus Pauli I quart. Anders Jensson dimidium bool, Johannes Andersson 1 quart. Petrus Greve III ottinger.

Beskrivelse over Møen Bind 2 Anhang til første og anden Deel

*) Bona inpignerata Episcopo Roskildensi per Dominum Ericum Nyelsson, In Roby XIV pund tritici cum I pund ordeï, quilibet II solidos grossorum.

Item bona vindita Episcopo Roskildensi per quondam Saxonem. Primo in Frendorp in Parochiæ Steghæ, Hemming Petri dabit II solidos gross. auc. & pull. Hinricus Martenson tantum. Hemming Hemingi IV solidos gross. auc & pull. Jechop Nielson XX grossos, auc. & pull. In Hjelm:

---

*) Siquintia videntur scripta post annum 1400. L.

304

Henning Mwle XX grossos, auc. & pull. N. Michelson II sol, gross. auc. & pull. Tvæ Spide X grossos. In Bilsinge: P. Hemmingi II pund annonæ. Jo. Grotæ II½ Pund annonce. Jo. Andersen II pund annonce. Inquilini de Frændorp, Hjelm, & Bilsinge dabunt I pecus.

Google oversættelse:

Elmelunda sogn.

I Elmelunde by er der 4 booler og 3 otte jorder tilhørende biskoppen, og fem tønder land tilhørende præsten der og støder op til præstens bolig. Undertegnede borgmestre bor i Elmelund: Peter den Store har en halv bol jord, han giver en halv mark sølv og to gryn. Kun Inger Michael. Også Boccius Meyesson kaldet Möö har 3 touch, hvilket giver 2 solids af brutto. Canut Peterson har 1 quarter, hvilket giver 16 brutto. Også John Belthere har en fjerdedel på bolekrøsjorth, hvilket giver 16 brutto. Også Andreas Oleson har 1 hit, hvilket giver 8 hits. Bemærk, at der er to bol & 1 alting fuldstændig øde, og en del af de bedre er tilbedt af Sir Nicholas til den ret, som han selv bor, fordi der ikke er anvist jord på marken til den ret. Det skal bemærkes, at der i hver Wang ikke kan sås bool, undtagen 4 punds pris og 4 skæpper hø, der skal slås. Lad mig bemærke, at hver ricist vil give en dawswerke. Ligeledes har Lord Bishop i byen Hyerthe-byergh en halv bool jord, som Laurence Acersou dyrker og betaler to pund i leje. Bemærk at der er en lille skov til brænde.

I sognet Österburgh.

I landsbyen Nörre Vestud kvarterer jeg det øde land.

Maklæby Sogn.

I selve Maglæby by er der fem bol med halvdelen jord, hvoraf Paul Peter har en halv bol jord, hvilket giver en halv mark sølv, og et lam, en kvie og 2 høns. Ligeledes har Ako Mikelsson en halv bolle øde, og han vil give i år 1 solid grosso, og han var ved at hæve den, så han kan gøre det bedre, og han vil give 15 grosso næste år. Også Nicholas Galeen, og vil give en halv mark sølv, et lam, en kvie og 2 kyllinger. Også Thorstanus har en halv bool, han vil ikke give noget i år, men han vil redigere den. Også, Nicholas Hyort har en halv bool øde, intet vil give dette, men han vil udgive det. Også Henry Niklessen har en halv bolle, han giver en halv mark sølv, et lam, en kvie og 2 kyllinger. James Laurence har også så meget, at han også giver. Også skrædderen Hermann har tant. giver sim. Mathesu Brodherson har en halv bolle jord. Bemærk Der ligger stadig en hel lade, som ingen havde lejet, helt øde. Bemærk En vis gammel bonde, der hed Johannes Laurencii, sagde der til hr. Johannes Henekin, statholderen i Roskilden, at der fra hvert fjerding jord plejede at være 10 skæpper hvede og 20 skæpper havre, og at hveden skulle føres mod Köghæ på bøndernes bekostning, men

302

auenaen blev fordelt i Meonia bragt til biskoppen I oldtiden kunne den samme præfekt ikke have sandheden om den almindelige seruicis. Peter Smyt sagde det samme, at for hvert kvarter i byen Busene var det skik i oldtiden at give 1 pund hvede og føre det til Könghæ på bøndernes bekostning. Landsbyen Buseneh har 3 bol jord, hvoraf Petrus Smit har ½ bol jord; ligeledes Paulus Olesen, der giver 1 Fjerdedel af Jorden, 15 Brutto 2 Høns. Ligeledes har James Pauli, Paulus Boson, Ebbo Petri, Jacobus Nielson, Canutus Broderson, Matheus Lekke, Matheus Pauli, Andreas Petri, Laurencius

Beskrivelse over Møen Bind 2 Anhang til første og anden Deel

Nielesson så meget, at de giver ligeså. Ligeledes er der en stor skov over Monaklint, som tilhører Lord Bishop.

Ligeledes har Mannæmark by to bol og en halv og 1 fjerding og 4 fast jord. For det første har Boccus Peterson 1 fjerdedel og 4 faste jorder. For det første har Boccus Peterson 1 fjerdedel jord, hvilket giver 15 kvæg og 2 kyllinger. Også Michael Jenson, Gottswen, Lasse Juthæ har så meget, de giver så meget. Samme sted har Peter Juthæ 1 fjerding jord, han giver 15 kreaturer og 2 høns. Suno Juthæ har kun givet så meget. Skrædderen Michael har 4 hektar jord, hvilket giver 11 gryn & 2 sterling & 2 kyllinger. Bemærk, at Elmelunde kirke er halvt attende af disse 4 faste jorder *). Også Peter Lethe har 1 touch, hvilket giver 7 et halvt brutto. Også Peter Lalae har en fjerdedel. Også Olaus Ströby har 1 kvarter. Nicholas den Store har kun Gooswen har så meget. Også det er, at jeg når den øde jord. Også i Nærheden af den By ligger en Ting, der hedder Pölzegaart, og har 3 Fjerdinger Jord, som Jacobus Nielsson har vil give 40 Gros.

303

Også retten er en lille vandmølle, som den giver. 6 og et halvt pund brutto.

Byen Buzemarke. Biskoppen har 1 bol med en halv & ating, hvoraf Hennekinus Boomgharde har 3 fjerdinger jord og giver 4 faste stoffer af brutto. Også Nicholas Bondemaw har 1 quarter, hvilket giver 1 solid brutto Også Hemingus Mickelson 1 hit giver seks brutto. Nicolaus Jonsson har 1 fjerding jord, hvilket giver 1 fast af brutto. Jacobus Christyerni har 1 fjerdedel jord, hvilket giver 1 solidum brutto. Bemærk, det siges, at der er 2 booler i denne by.

Steghe Sogn

Landsbyen Nyböle er 4 og en halv bool land. Første Mattes Petri har 3 mål. Også Peter Rafn har 3 otting. Petrus Andersön, 1 quartum, Hemingus Olefsen 1 quartum. Nicholas Sping 1 quart. Petrus Esbernsson III ottenge, Jo Humble 1 quart. Peter Jenssøn III ott. Mattes Eder III ott. Bo Friis 1 kvarter Nicholas Paul 1 quart. Anders Jenssøn halv bool, Johannes Andersson 1 kvarter. Peter Greve III.

*) Varer pantsat til Roskildebiskoppen af Lord Eric Nyelsson, 1 Roby 14 pund hvede med 1 pund byg, hver 2 pund brutto.

*) Varer pantsat til Roskildebiskoppen af Lord Eric Nyelsson, 1 Roby 14 pund hvede med 1 pund byg, hver 2 pund brutto.

Ligeledes varer solgt til Roskildebispen af en tidligere sakser. Først vil Hemming Peter i Frendorp i Steghæ Sogn give 2 skilling brutto. og & kylling Kun Henry Martenson. Hæmning Hemming 4 faste stoffer brutto. og kylling. Jechop Nielson 20 engros, og & kylling I Hjelm:

---

*) Følgende synes at være skrevet efter år 1400. L.

304

Henning Mwle 20 engros, og & kylling N. Michelson 2 sol, brutto. og & kylling Dine Spidey X-grossister. I Bilsinge: P. Hemmingi 2 pund annoe. Jo. Grotæ II½ Pund annonce. Jo. Andersen II pund annonce. Indbyggerne i Frændorp, Hjelm og Bilsinge vil give 1 kreaturer.

Dertil havde Bispen nogle tildeels uvisse Indkomster:

1. De Cathedratico. Summa XIII solid. gross. X grossi & II sterling. 2. De Subsidio. 3. De decius alecium. Summa circa X marcas arhenti. 4. De decimus annonce. S. c. sex lesta annonce. 5. De pensione. 6. De nauibus. /. De alecibus, dictis Skuthesyld. 8. De exsessibus. 9. De precariis. (Scriptores rerum dan. med. avi T. VII p. 105 sq.)

Google oversæt:

1. Om stolen. I alt 13 faste stoffer. engros 10 brutto & 2 sterling. 2. Om Tilskud. 3. Aftiende alecia. I alt er der ca. 10 karakterer til rådighed. 4. På den tiende meddelelse. St. c. annuncere seks læs 5. På

Beskrivelse over Møen Bind 2 Anhang til første og anden Deel

pension. 6. Af skibene. /. Af aleckerne, kaldet Skuthesyld. 8. Af udskejelser. 9. Af de usikre. (Scribes rerum dan. med. avi T. VII s. 105 sq.)

3. Christian de Førstes Brev af 1450, at Borgerne i Østerburgh (Borre) maae nyde samme Frihed som de i Nyekjøbing ec.

Til S. 272. Vi Christiern. G. A.v., at vi af vor synderlige Gunst og Naade have taget og undfanget, med dette vort aabne Brev, vore elskelige Borgere og Menighed af Østerburgh paa Møøen og alt deres Gods, Hion og Tjenere udi vor konniglige Friith, Hegn, Værn og Beskierning, besynderlige at forsvare og fordeitinge til Rætte, og unde vi, give og stadfæste dem saadan og saa stor Frihed og Naade, som vores Borgere af Nykøping i Falster have og bruge, og unde vi dem Siømose og halv sjætte Otting Jord i Høibye (Nyborre) Mark, som de af Arildom til deres By haft have, og dertil frit Overdrev der omkring Østerburgh. Thi forbyde vi alle vore Fogede og Embedsmænd og alle andre, i hvo de helst ere, forn. vore Borgere, deres Tjenere og Hion paa Person eller Gods at hindre imod

305

eller hindre lade, møde, umage eller uforrette i nogen Maade, under vor koninglige Hevn og Vrede. Datum in castro nostro Haffnen: feria tertia infra oct. corporis Christi, nostro sub regali Secrete Anno ejusdem MCDLX.

Dn. Red p (presente)

Dno Erico Achone z. c.

4. Brev paa noget møenske Gods, skjænket Godske Barsebek 1469.

Til S. 276. Vi Christiern ec. Gjøre alle vitterligt, at vi af vor sønderlige Gunst og Naade, som og for Troskab og villig Tjeneste, som dette Brev viser, Godske Barsebek *), vor elskelige Mand og Tjener, og og vor rige Danmark hertil gjort haver og herefter trolig gjøre, bevise, maa og skulle, saalænge han lever, thi have vi undt og givet, og med dette vort aabne Brev unde og give hannem, hans Hustrue og begges deres Arvinger til evindelig Eie al den Deel og Rettighed, som os paa Kronens Vegne tilfaldendes er, eller tilfaldendes vorder, i disse efterskrevne Gaarde og Gods, liggendes paa Møen, som Huusfrue Soghie Jepdatter Josephs efterskrevne tilhørte, som er først en Gaard i Vestuth som han selv iboer, gaaer En Pund Korn af til Skyld, item en Gaard i Thorstenæs, giver halvfemte Skilling Grot **), som hun gav sin Svoger med sin Datter, item i Søemark: bye en Gaard, som give 2½ Sk. Grot, som Niels Jepsens Børn have pantet Landgildet i samme Bye, en øde Gaard i Koxebye, som giver 2½ Sk. Grot naar den bygt vorder, item Holme, som ligger hos Vestuth; thi forbyde vi alle, i

*) Formodentlig af svensk Familie, hvis Navn er taget af Fiskerleiet Barsebek i Skaane.

**) En Skilling Grot var 9 pz., vide Hvitfeld p. 599.

306

hvo de helst ere eller være kunne, og særdeles vore Fogeder og Embedsmænd, hannem paa forskrevne Gaarde at hindre, eller hindre lade, møde, platze, eller i nogen Maade uforrette, under vor koninglige Hevn og Vrede. Datum in castro nostro Hafniensis feria qvinta proxima post Domini MCDLX none.

5. Anders Bille Gjenbrev til Biskop I. Rønnov paa Biskoptienden af Phanefjord.

Til S. 290. Jeg Andtz Biilde til Søholm gjør vitterligt, og kiendes med dette mit aabne Brev, at jeg haver nu udi Forlening annammet af værdige Herre, Hr. Joachim Rønnov, udvalgt Biskop til

Beskrivelse over Møen Bind 2 Anhang til første og anden Deel

Roeskilde, Hans Naades Biskops Tiende af Fanesfjords Sogn paa Møøen, med saadan Skjel og Vilkaar, at jeg skal give hans Naade 3½ Mark Penning for hvert Pund Korn, samme Tiende rent kan, aarlige Aars til gode Rede og berimeligen at betale udi Hans Naades Fadebur i Roeskilde, inden Palmesøndag, med Regnskab derhos, paa hvis samme Tiende rent kan, undtagen 4½ Pund Korn deraf, som hans Naade hver undt mig qvit og fri af samme Tiende at nye og opbær til mit eget Behov. Og skal jeg vende Hans Naade og den hellig Kirkes Tiener godt til hvor jeg kan, til hvis Vidnesbyrd trykker jeg mit Indsegl neden paa dette mit aabne Brev. Givet udi Roeskilde, Torsdagen næst efter Sancti Bricii Dag, Aar 1529.

6. Frederik den Førstes Brev af 1532, at Ingen maatte gjøre Stege Borgere forfang paa deres Fiskerleie ved Falsterboe.

Til S. 301. Vi Frederik md Guds Naade ec. Gjøre alle vitterligt, at vore Undersaatter, Borgemester, Raad og

307.

Menighed udi vor Kjøbsted Stege, have nu ladet berette for os, hvorledes at de have Breve og Frihed paa et besynderligt eget Fiit og Leie paa vort Fiskerleie Falsterboe, hvilke Breve, som dennem givne ere af nogle vore Forfædre, fremfarne Konninger udi Danmark, for hvilket Fiskerleie og Fiit de lægge deres Fiskerbaade og Skuder, og ingen uden de af Stege. Og berette de, at mange andre, baade indenlandske og udenlandske gjøre dennem der Hinder paa og trænge dennem ind for samme Fiit og Fiskerleie, og ligge der med deres Skibe og Skuder forn. vore Undersaatter til Skade og Forfang. Thi forbyde vi alle andre, Danske eller Tydske, som Falsterboe Fiskerleie herefter besøgendes vorder, forn. vore Undersaatter udi Stege paa forn. Fiit og Leie, som de have Frihed paa, at hindre eller hindre lade, eller udi nogen Maade med Skib, Skude eller Baader dennem at ligge til Forfang, og dierssuis (vover) nogen herimod at gjøre, da skal vor Embedsmand og Tolder der sammesteds straffe derover tilbørligen, som over dennem vore Breve og Villie ikke lyde ville, til saalænge vi forfare Leiligheden ydermere derom, og vi med vores elskelige Danmarks Riges Raad gjøre der en anden Skikkelse paa. Thi ladendes det ingenlunde. Givet paa vort Slot Gottorp St. Elisabeth Dag Anno 1532.

7. Vidne af Møenboe Landsting 1533, om hvem det tilkom at oppebære Kongesild paa Møen.

Til S. 290, 365, 391. Alle Mænd, dette Brev see eller høre læses, hilse vi Per Friis af Ollebeck, Landsdommer paa Møen, Claus Wlfeld paa Ermelunde, Michel Anderspz., Per Jenspz., Borgemestere i Stege, Anders Buntmager, Byfoged, Anders Bild, Raadmand, og Jens Laurespz, Borger i sammested. Gjøre alle vitterligt med dette

308

vort aabne Brev, at Aar efter Guds Byrd 1533, Onsdagen næst efter Sancti Oluff Konninges Dag (29de Juli), inden 4 Stokke paa Møenboe Landsting, for os menige Thingmænd og Almue, som den Dag forn. Thing søgt havde, var skikket ærlig, velbyrdig Mand og strenge Ridder, Anders Bildse, Høvendsmand paa Stege, tydeligen spurgte sig fore inden Thinge blandt menige Thingsmænd og Almue, som den Dag Landstinget søgt havde, om der var nogen, som skelligen kunde til Minde g'drages, om nogen anden optog Kongesild her paa Landet af den menige Mand, som her under Landet pleie at fiske om Aaret, uden Konges Toldere, eller den, som Stege Slot udi Være havde. Dertil svarede den menige Mand, som der var til Thinge af alle Byer her paa Møen, 6 eller 8 Mænd af hver Bye, og af somme Byer flere, som Byerne vare store til, at de aldrig havde hørt eller spurgt, nogen

Beskrivelse over Møen Bind 2 Anhang til første og anden Deel

Mand nogen Kongens Sild op at bære her under Landet, af nogen Mands Tjenere, i hvem de helst tjene eller tilhøre, uden Tolderen og den, som var Hovedsmand paa Stege Slot, undertagen Bispens Tjenere og Embedsmand paa Ermelundegaard, han tager om Aaret af Bispens egne Tjenere 1 Tønde Sild af hver Boed, som Bispens Tjenere selv styre, og den som Stege Slot haver, han tager af Kronens Tjenere her paa Landet, i hvor de fiske, 1 Tønde Sild af hver Boed, og at den, som Spitalsdku (Spitalsby) Klostergaard haver, han tager Kongens Sild ved Syldebroe (Sildebroy) af de, som ligge paa det Leie, en Fjerding Sild af hver Boed. Siden haver der ingen taget Kongens Sild, eller Bode-Sild af nogen Mands Tjenere, i hvem de helst tjene eller tilhøre, her under Møen, hverken udi Kong Hanses Tid, Kong Christens eller nu udi Kong Fredericks Tid, uden Kongens Tolder her paa Møen, som samme Embede udi Befaling havde, og den som Stege

309

Slot haver, og de til Spitalsky Klostergaard og til Østzmarke (Østermarke) Leie, som forskrevet staaer. Ydermere spurgte og forn. Hr. Anders Bilde sig fore, udi blandt den menige Mand, om dennem droges til Minde, hvem som tog Kongens Kjøb, dette hele Land udover, om Høsten af alle Fiskernæ. Dertil svarede og den menige Almue paa Møensbo Landsting, at dennem aldrig kunde andet mindes, enten udi Kong Hanses Tid, Kong Christens eller nu udi Kong Frederiks Tid, at nogen Mand maatte tage Kongens Kjøb af nogen Mand her under Landet og den, som Stege Slot havde udi Være og Forsvar. Herover paa forn. Ord og Artikke fik og fremlede fornævnte Hr. Anders Bylde et umildig Landstings Vidne af 24 Dannemænd, først 8 af Stege Borgere, 8 Bønder af Østerherred og 8 Bønder af Vesterherred, som vare (Navnene følge.) Hvilke forn. 24 Dannemænd udginge af Møenboe Landsting, dennem hver med anden grandgiveligen bespurgte om alle forn. Odr og Artikke, som menige Almue og Thingmænd, samme Dag tilstaaet, vidnet og fremsagt havde, velberaade inden 4 Thingsstokke paa Møenboe Landsting igjen indkomme, alle med et eendragtligt Raad, Sind og fuldbyrd Samtykke, tilmethe fornævnte Hr. Anders Bylde et stadigt, fast og fuldt Landstings Vidne paa alle Odr og Artikke, som forskrevet staaer, hvilket forbenævnte 24 Dannemænd ec. Til Vidnesbyrd og ydermere Tryghed, at faa for os udi Sandhed inden Thinge paa Møenbo Landsting ganger og farede, som forskrevet staaer, og 24 Dannemænd i Dag for os haver vidnet, det vidne vi med vore Indsegle, med fri Villie og Vidskab hængendes neden for dette vort aabne Brev. Datum anno die ut supra.

310.

8. Frederik den Andens Forlehningsbreve paa Stege Lehn til Jacob Brockenhuus og Peder Munk. (Danske Cancell. Reg. No. 8, fol. 291, og No. 10, fol 219.)

Til S. 333. Vi Frederik den Anden med guds Naade ec. Gjør alle vitterligt, at efterdi vi have tilskikket og forordnet os elskelige Jacob Brockenhuus, vor Mand og Tjener, at skulle være vor øverste Admiral, og have Befaling over alle vore Skibe og Skibsredskaber, og være pligtig at boe og være tilstede udi vor Kjøbstad Kjøbenhavn, og daglig have god flittig Opseende med forn. Skibe, Skibsredskab og Skibsfolk, sammeledes holdes en god Skrifer ec. ec. Da have vi for samme hans Tjeneste, saa og til at underholde sig og alle hans Folk og Svende med, undt og forlehnet, og nu med dette vort aadne Brev unde og forlehnet forn. Jacob Brockenhuus vort og Kronens Lehn, Stege Lehn, med Bønder og Tjenere og al sin Rente og rette Tilliggelse, som os elskelige Niels Ulfstand, vor Mand og Tjener nu hertil udi Vær haver, at have, nyde, bruge og beholde, qvit og fri, uden Afgift, saa længe og al den Stund han er vor Admiral; dog saa, at han aarligen skal forskaffe vor Tolder paa Brønderhøsfue sin sædvanlig Underholdning om Høsten, som han pleier at fange af Lehnsmændene paa Stege. Deslige ville vi og forbeholden have al vor og Kronens Rettighed af alle Fiskere paa Brønderhøsfue og alle de andrer Fiskerleier paa Møen, med al Siese, Sagefald, Told og andet, som Tolderen pleier at

Beskrivelse over Møen Bind 2 Anhang til første og anden Deel

oppebære udi Fiskerie efter gammel Sædvane, desligeste al Vrag, som der falder under Landet, intet undtager, skal han alt sammen lade komme os til Bedste. Skal han og holde Godser ved Hævd og Magt, og Bønderne derpaa ved Lov, Skjæl og Ret ec. Dateret Frederiksborg den 14de Februar 1563.

311

Til S. 334. Vi Frederik den Anden ec. Gjøre alle vitterligt, at vi have befalet os elskelige Peder Munk, vor Mand, Tjener og Admiral, vor Kjøbsted Stege, saa og Tolderiet paa de Fiskerleier paa vort Land Møen, med al anden vor og Kronens Rente og Rettighed, som os paa forn. vort Land Møen og udi Stege Bye tilkommer, og os elskelige Bjørn Andersen, vor Mand og Raad gertil udi Befaling haft haver, saa at forn. Peder Munk dette paa vore Vegne herefter skal oppebære til saalænge vi anderledes tilsigendes vorder, og skal han aarligen gjøre os gode Rede og Regnskab, og dette alene at komme os til Bedste. Dateret Roeskilde 23 Octobris 1568.

9. Udtog af Regnskabet over Baadsmands- og Pendingeskat for Møen Aar 1650. (I Rentekammer Archivet.)

Til S. 368. I) Mandtalsregister paa Baadsmands Werbung, som er annammet og oppebaaren paa Møen, og udgaves til St. Hansdag 1650. (Herefter følger en Navneliste over alle Fæstebønderne.) Summa 539½ *) Fæstebønder, og er annammet af hver ½ Rigsort.

Niels Olufsen.

Jørgen Rosenkrantz til Kjeldgaard, Oluf Daa til Holmegaard og Peder Vibe, Kongl. Mayestæts Rentemestere, gjøre vitterligt, at ærlig og velbyrdig Mand Corfits Ulfeld til Saltøe, Ridder, Danmarks Riges Hofmester, Raad, og kongl. Mayestæts Befalingsmand over Møens Land, ha-

*) Det af den Tids Skrivere brugelige + foran Tallene, har Den, som har udskrevet for Forfatteren, læst for et 4.

312

ver nu, paa høibemeldte kongl. Mayestæts vor naadigste Herres Vegne, ladet levere her udi hans Mayestæts Rentekammer 67 Rdlr. 42 pz., som er paa Regnskab af den resterende Baadsmandsskat der i Lehnet, til St. Hansdag 1650 er paabuden og forfalden, som han fremdeles med hans Mandtalsregister videre haver at forklare. Kjøbenhavn den 6te Mai 1651.

1. J. Rosenkrantz. P. Wibe.

2) Mandtalregister paa kongl. Mayestæts Pendingeskat, som er annammet og oppebaaren paa Møen, og var bedaged til Martini Dag 1650 at udgives. Dermed følger en Copie af Kong Frederik den Tredies Skattebrev, dateret 15de Octbr. 1650, ifølge hvilket: "hver 10 jordegne Bønder skal lægges i Lægd sammen, og betale 20 Rdlr. in Specie, eller deres Værd, Daleren beregnet til 6 Mk. dansk, og hver 10 Bønder, som ikke have frit Jordegods, betale 10 Rdlr., eller deres Værd, hver Smed, Skrædder, Muurmester og Møller, som boer paa Landsbyen og bruges Avlr, en heel Rigsdaler, og de som ei bruge Avl en halv Rigsdaler; saa skal og hver Pebersvend give os en enkelt Daler, en Tjenestedreng ½ enkelt Daler o.s.v.

Ifølge dette beløb Skatten for Møen 609 Rdlr. 1 Ort.

Udgift og Afkortning:

1. Leveret til Otto Povisch, Befalingsmand paa Frederiksborg, efter vedlagt Qvittering

579½ Rdlr.

Beskrivelse over Møen Bind 2 Anhang til første og anden Deel

2. Afgaaer for Speilsby Klosters Tjenere i Udbye, som kun halv Skat udgivne	5 Rdlr.
3. Efter vedlagte Thingsvidner for 8½ forar- mede Fæstebønder og 2 Ugedagsmænd	9½ Rdlr.
4. Udgift med Skatten til Frederiksborg at fremfør ec.	<u>15 Rdlr 1 Ort</u>
Summa, Udgift og Afkortning	609 Rdlr. 1 Or.

Niels Olufsen.

For Pengeskatten af Stege Bye 50 Rdlr., findes Qvittering af O. Povisch, dat. 10de December 1650.

Til S. 342 p. s.

Schwede.

Ey liber Dähne kom hieher
und hör was ich dir sage,
Ich wil erzehlen neue Mehr
wie es mit Kopenhagen,
In diesen Tagen gange nist
Friderich die Kron verlohren,
König von Schweden Herre ist
in Dennemarck erkohren.

Darumb ich dir mit Treive rath,
der du auff Möhn thust wohnen
Du kandst nicht halten Land und Stadt
weil dem König in Schonen,
Gesangen ist mit seinem Hoff
ergib dich nur bey Zeiten,
Und lege dich nicht Gegen uns auff
Du must doch gehn auff seiten.

Dähne.

Die Zeitung so ich jetzundt hör,
thun mir nicht wolgefallen

314

Ich aber doch betracht mein Chr,
Vielleicht du thust was praten
Weil Schweden halten kein Parol,
wie wir jetzundt erfahren
Ich mutz ja erstlich wie man fol,
auff Ordre thuen verharren.

Schwede.

Ich sage dir Herr Commendant
von M^hhn wiltu nok gebe

Beskrivelse over Møen Bind 2 Anhang til første og anden Deel

Viels lose Wort auff dem Eylandt:
Und uns thun widerstreben
Datz ist ja ein ohnmüglich Ding,
Wiltu nicht accordiren
Meinstu die Sach ist so gering
Ey kom nur abmarchiren.

Wir wolln dir geben guth Quartier
und Charge auch daneben
Davon so kanstu haben Her,
dey uns da ist guth Leben
Weil doch dein König ja nimmer kan
Die Krone wiederholen
Er ist jetzundt ein armer Mann,
hat Dennemarck Got befohlen.

Dähne

Ey Cammerath was sagstu mir,
mit gahr viel süssen Worten,
Meinst mig zu überreden hier
Traw nicht der Schweden Sorten,
Die Lügen greiffstu aus der Lufft
so du herfür thust bringen

315

Du leichtfertiger Schwedscher Schufft,
Jetzt kame in Both herspringen.

Sagt mir ja gahr ein anders her,
in Kopenhagen stehet
Mein alles wol, Gott sey des Her,
Mein König guthem Stand,
die Bürger han gesochten
Für ihrem König und das Landt,
der Schweden Sarck geflochten.

Ihr Schweden habt ja wie ich hör,
in Sehlandt approachiret:
Für Kopenhagen wenig Ehr
erhalten wie man spüret
Die Stücke so ihr draussen gehabt,
han sie euch ja genommen
500 einmahl todt geklopsft
400 auch gesangen.

Schemstu dich Schwede gantz nicht mehr,
so hetzlicg grob zu ligen
Hast nun vergessen aller Ehr

Beskrivelse over Møen Bind 2 Anhang til første og anden Deel

wilst Erlich Leut betriegen
Galub mihr ich trew dir gäntzlich nicht,
der gerechten Sach beystehet
Der liebe Gott des alles sieht
wie Diebisch du umbgehest.

Schwede.

Ey lieber Dähne höre noch,
die Zeitung du bekommen

316

Seind gantz nicht wahr datz gläube doch,
woher sie auch genommen
Bey Zeiten schicke dich hierein
wie ich dir vor gesaget
Dasern du nicht wilt leiden Pein, und gahr hart sein geplaget.

Dähne

Bon accordiren hör ich nicht,
von peinen noch von plagen
Ihr seid kein Eysenfresser nicht,
Ihr last euch auch wohl sagen
Die Antwort ist das ich wil hier
mit euch ein Strautz thun wagen
Wie ein Erlicher Cavallier
mit Gott die Schewden schlagen

Schwede.

Du armer Dähne wilstu noch
mit Puchen und mit Worten
Dir machen selbst ein hartes Joch
man wird dich ja ermorden
Wart nur ditz datz die See zufriert,
wir wollen dich schon finden
Wir wollen dir zu Fueß und Pfred,
Ein Tausent Mann hinsenden.

Dähne

Ey mein hör doch wie lächerlich,
mir dieser Schwede pratet
Daß ich wiitz das weitz er noch nicht,
ich hab den Rath erholet,

317

Dasern das Wasser frieret zu,
wil ich braff lassen eysen
Datz sie ja nicht mit trucken Schue,
den Sieg hie sollen preisen.

Beskrivelse over Møen Bind 2 Anhang til første og anden Deel

Action.

Der Winter kam es froer gar hart,
die Schweden præpariten
Drungen auff Möen mit einer Farth,
ihr Volck auffm Eyse führten
Machten auch schon ihr Pollette,
wo jeder solt logieren
Aber sih da, da war geaeckt,
sie theten weit fallieren.

Weinachten Abend wolten sie,
haben auff Möen gehalten,
Ja fragten nicht, ob wann ob wie,
es Gott so wolte walten
Herr Schröder sich da wehret Braff,
der Schweden Tausent wahren
Worvon der Däne etlich traff,
datz sie musten wegsahren.

Mit Schand und Spott sies ich zurück,
die Schweden musten ziehen
Ein andermahl sie meinten doch,
ymb Möhn sich zu bemühen
Der Commandant sah zu mit Fleitz,
lietz gute Wacht stets halten
Lietz embsig wecken auff dem Eytz
im übrigen Gott walten

318

Weil nun in Stege den Allarm,
die alten Weiber hörten
So theils ein Bein theils nu rein Arm,
sich doch fürm Tag herrührten
Griffen die Stück gewaltig an,
ao auff dem Marckte lagen,
Wolten damit hinauff den Plan
den Schweden mit zu schlagen.

Dähne.

Ey Schwede kuck einmahl herfür
du wolst mig ja besuchen,
Wilstu nicht wiederkommen hier,
auff Möen seind süsse Kuchen
Sag mir wie es in Sehlandt steht,
ist Kopenhagen über,
Und wie es deinem König geht,
Ob er noch liegt am Fieber.

Beskrivelse over Møen Bind 2 Anhang til første og anden Deel

Ich hab gehöret datz er ja,
auff Amack ist gewesen,
Wie er wolt Hasen jagen da
ob er seid dem genesen,
Da er ins Wasser lauffen must,
sein Leben zu Salvieren,
Wo er gedacht in grosse Lust,
sein Generals zu führen.

Und drüber ertzlicch hundert Mann
daselbstn lietzt er nur kam davon,
hinwiederumb zu Schiffe,

319

Er krigt da keine Bevthe nicht
kein Zeit zu schieffen Hasen,
Wie un shar geben guten Bericht,
der gefangne Major Base.

Schwede.

Mein guter Dähne guthen Tag
ich hör nicht was du sagest,
Dann ich verstehen keine Jagt
drumb latz mich ohngeplaget,
Ich hav an einem Oh rein Flutz
kan damit nicht wol hören,
Am andern kriegt ich einen Stotz
wie wir nach Möhn letz wahren.

Ich aber hör du hast gesagt
ob ich dich wolt besuchen,
Mit dir da ziehen auff die Jagt
probieren Mönsche Kuchen,
Es scheint wol die seind was zu hart
ich kan sie nicht verdsuen,
Ob ich schon bin Finnenst Art
ich darff euch doch nicht srewen.

Aber ich wil jetzt warnen dich
weil du ein alt Soldate,
Verstehest besser als wie ich
also wil ich dir rathen,
Weil einer Gegen zehen Mann
gantz ohmüglich kan streiten,
Drumb gut Qvartier nimb bey und an,
du kanst uns nicht entreiten.

320

Beskrivelse over Møen Bind 2 Anhang til første og anden Deel

Weil Aschenberg von Sonderborg
und Alssen ist getrieben,
Wo ihn der Churfürst Brandenburg
bald hat der Schweden König nun
zur Recreit widergeben,
Die Insuln Falster und auch Möhn
da ihr Ohnmuth für streder.

Dumb so wird er dich mit Macht
bald wieder attaquiren,
Dir weisen eine andre Jagt
als du thust reseriren,
3000 Mann hat er bereit
guth Fuesfolck und auch Reuter,
Damit wird er in kurtzer Zeit
erholen von dir Beuthe.

Ob du schon meinst du hast geweckt
man kan nicht zu dir kommen,
Hast deine Backen angesteckt
die Bawren auch zusammen,
4 Stücken hafn wir bey uns
die Bawren mi tzu grüssen,
Dein hundert Reuter seind umbkonst
ob sie schon wol berüstet.

Dabey von Brettern haben wir
gemachet gehen wir zu dir
nichts achten deine Stücken,
Latz sertig machen die Pallet
auff Reuter und Soldaten,

321
Bestell guth Futter für die Pferdt
so kan dir stehn zu rathen.

Und accorder bey Zeiten nun
wir seind dir ja zu mächtig,
Mit Fechten kanstu nichtest hun
es frieret ja so hefftig,
Datz man jetx üdergehen kan
und reiten nach Belieben,
An einem Orth wir setzen an
am andern gehn wir über.

Dähne.
Ihr Schweden wolt ihr nun mit Macht

Beskrivelse over Møen Bind 2 Anhang til første og anden Deel

michjetaund üderfallen,
Dieweil ich jetzt von Volck nur schwach
und nicht wie ihr prale,
Ich accordire gäntzlich nicht
wenn ewr zehntausent waren,
Der liebe Gott der alles sieht
kan uns sehr wol bewahren.

Denn ich hab nicht von dieser Welt
alt zein Ehrlichen Nahmen,
Den geb ich nicht umb Guth noch Geld
konst must ich mich ja schämen,
Und sterb ich gleich so sagt man denne
datz ich Ehrlich gestritten,
Gedienet wie ein treiwer Man
von Gott begabt mit Sitten.

Darumb in Gottes Nahmen nun
kompt an ich wil es wagen

322

Mein lieben Reuter setzer an
Gott kan den Feind schon schlagen,
Fechtet nur frisch mit mir ein Strich
Ich wil für Cuch hergehen,
Von Gott dem Vater kömpt der Sieg
der wird für uns zusehen.

Ihr Bürger und auch Bawren all
seht da den Feindt ankommen,
Ob er schon strecker an der Zahl
altz wir, kan ihn nicht frommen,
Wir wollen uns braff wehren nun
Constabel bringe mir herbey,
4 Stücken latz herführen thun
stez sie nur all auff einer Rey.

Action.

Damit kam Oberst Aschenberg
drey Tausent starck marchiren,
4 Stücken hat er mi tins Werck,
autz Deutschlandt hergeführt,
Buchwalt der Oberst-Leutenandt
war auch bey diesen Troupen,
In Summa es ist wol bekandt
der Feind hat grosse Haussen.

Beskrivelse over Møen Bind 2 Anhang til første og anden Deel

Zwey Reuter jugn autz ihrem Trop
Hinüber unser Wacke,
Kriegten einen Bawren bey den Kopff
der ihm solt Kundschaft sagen,
In deme gab der liebe Gott
es sing hart an zu weyen,

323

Von Sturm saa war der Himmel roth
ea thete hefftig schneyen.

Warumb der Feind pausiren thät
und wir auch unterdessen,
Mit Fleisse liessen auff der Stedt
in Eyle etwas eysen,
Wo da der Schwed den Bawren fiend,
gedacht zu überreiten,
Wir wahren alle guther Ding
weil Gott auff unser Seiten.

Wie sich nun bald an Mittagsstund
da Wetter thäte enden,

Sih da marchiret an der Feind
sein Vortrop thät autzsebdeb,
Sein Stücken hat er auff dem Eutz
dabey viel Mutzqveterir,
Meinte alson auff solche Weitz
den Sieg mit sich zu führen.

Mit grossem Ernst sie hatten auch
Ihr Stücken hingerichtet,
Auff uns, wir sahen wol den Rauch
von Knalle hörten nichtes,
Dieweil der Schweden Falschheit grotz
es Gott so thäte wenden.
Datz Effective keinen Schutz
der Schwede kondt vollenden.

Zu dem vie sie das grosse Stück
fast an die Wacke brachten,

324

Und gantz nickt wie es möcht zurück
zu kriegem sich bedachten,
Zwar Eysen schotz es 14 Pfundt
war sehr schön von Grundt
wie man kondt sehn thät fallen.

Beskrivelse over Møen Bind 2 Anhang til første og anden Deel

Wir aber schollen mitlerweil
mit unsern Stücken luftig,
Gott halff uns auch mit Dew in Eyl
die Schweden sielden hefftig,
Mit grossen Troupen on datz Eutz
theiks musten für den Stücken,
Bey Celledern und auch Reigenweitz
ditz in den Todt sich bücken.

Ein Trompter sandte und der Feind
Rit langs an unser Waken,
Mit einem grossen weissen Lindt
gehengt auff einem Staken,
Bat uns Accord bey Zeiten an
wir woltens nicht verstehen,
Von uns verzaget war kein Mann
datz Jemandt kondte sehen.

Herr Schröder wolt von kein Accord
noch accordiren Wissen,
Winckt mit der Hand nu rimmersort
Ich kan euch braff beschiessen,
Ich wil euch lernen wie ihr solt
per force herüber ziehen,
Zu fressen Kuchen mit Gewalt
umb Möhn euch zu bemühen.

325
Wie nun die Nacht kam am die Hand
der Feind zurück must ziehen,
Mit grossen Schaden Spott und Schand
nach Schaden Spott und Schand
nach Sehlandt wieder fliehen,
Mit Warheit man effahren hat,
300 seind gelieben,
So wir durch Hülffe von unserm Gott
dietzmahl han aufgerieben.

Des andern Morgens thäten wir
die Beute davon holen,
Bekamen Sattels und Gewehr
darunter Braff Pistolen,
Buchwalt verlohr da seine Pferdt
auch Aschenberg darneben,
Die waren viele hundert werth
ins Cytz sich musten geben.

Des andern Tages bald darnach

Beskrivelse over Møen Bind 2 Anhang til første og anden Deel

geheim sie da begruben,
In Kallehaven Kirchenhoff,
Ihr Todten mit betruben,
Der Officirer ihre Leich
sie setzen in die Kirche,
Viel Salben schossen da zugleich
über der Todten Sarccke.

Dähne

En lieber Schwebe kom herab
thue mir die Warheit sagen,
Wie schmeckt dir nun die Newjahrs-Gab
so du von Möen wolst haben

326

Bedenck datz Gott einmahl gar hart
die Falskheit grotz wird straffen
So dein König geübet hat,
die Rechnung steht ihn offen.

Schwede.

Adieu mein Dähn gehab dich wol
Ich she wol wie es geher,
Datz ich allseit entgelten sol
was mein König versiehet,
Ich zwar es ja bekennen thus
datz Cuch Unrecht geschehen,
Gott geb datz ich in Fried und Ruh
dich wieder bald möcht sehen.

*Farvel min Dähn, jeg har haft dig godt
Jeg vil se hvordan det går
For jeg burde betale for alt
hvad min konge forudser,
Selvom jeg indrømmer det således
fordi der er sket en uretfærdighed,
Gud giv mig fred og ro
vil gerne se dig snart igen.*

II. Udtog af Dokumenter til Oplysning om Møens Tilstand efter Krigen med Sverrig under Frederik den Tredje. (I Rentekammerarchivet.)

Til S. 373 o.s. a) Udtog af Regnskabet for Møen fr Philippi Jacobi 1660 til Aarsdagen
igjen 1661.

Beskrivelse over Møen Bind 2 Anhang til første og anden Deel

Indtægt	Udgift
Penge 170 Rdlr. 5 Mk. 12 sk	60 Rdlr. 4 Mk. 8 Sk.
Rug 18 Tdr. 2 Skpr.	18 Tdr. 2 Skpr.
Byg 5 Tdr. 2½ Skpr.	5 Tdr. 2 Skpr.
Havre 27 Tdr. 5½ Skpr.	27 Tdr. 5½ Skpr.

Behold: 110 Rdlr. 1 Mk. 4 Sk.

Undertegnet: Jens Christensen

P. Reetz

b). I Aaret 166: blev to Gange optaget Commissionsforretninger over hvad Bønderne kunde svare i Landgilde ec.:

327

1) Dat 8de Marts 1661, læst saavel paa Øster- som Vesterherreds Thinge, og undertegnet: N: Parsbjerg og Christian Daa. Bønderne kunde formedelst ringe Sæd og Misvæxt ei taxeres for høiere Landgilde. Paa hele Landet var 244 aldeles øde og afbrudte Gaarde, og desuden 67 brøstfældige, til hvilket Intet var saaet.

I Stege Sogn findes kun anført 77 Bønder, i Søndersogn 60, i Kjelbye Sogn 10, i hele Elmelunde Sogn kun to, nemlig een i Hjertebjerg og een i Oure, i Borre Sogn 26 og i Maglebye Sogn 41, i alt 216. I Gjennemsnit havde disse kun faaet 1 Td. Byg, 2 Skpr. Havre og 3 Skpr. Erter hver, og vd 127 findes antegnet: "kan formedelst ringe Sæd ei taxeres for Landgilde," saa at dette for hele Landet kun beløb: Rug 16 Tdr. 1 Skp., Byg 5 Tdr. 2½ Skp., Havre 27 Tdr. 5½ Skp., Penge 1 Rdlr. 2 Mk., som Lehnsmandens Fuldmægtig, saavidt muligt var, uden Bøndernes største Ruin, skulde lade indfordre, med mindre H. Mayst., formedelst deres store Armod og Kornets Misvæxt, det vilde efterlade.

2) Dat. 3die November 1661, underskrevet C. Lindenau og S. Høegh, ligeledes læst paa begge Herreders Thinge; indeholder omtrent det samme som Foranførte. Landgildet for hele Landet var: 20 Tdr. 6 Skpr. Rug, 36 Tdr. 6 Skpr. Byg, 8 Tdr. 6 Skpr. Havre. "Smørlandgilde have vi ei Nogen for kunnet taxere, formedelst de Bønder, som findes i Jordebogen for Smør, have vi befundet ikke at have Køer, saa de noget Smør kunde samle. Smaaredsel haver Fienden saa ødelagt og fortæret, at der ere ikkun meget Faa, som noget deraf haver."

c) Af Mandtals- og Skatregisteret, hvorefter den under 5te Octbr. 1660 paabudne Hovedskat betaltes, sees, at den beløb for Møen 95 Rdlr. 5½ Mk., hvoraf var pantet

328

for 19 Rdlr. 4 Sk., som dog ifølge Qvitteringen til Peder Reetz er blevet eftergivet.

d) Af "Extract angaaende Møens Lehn 1661." Efter H. M, aabne Brev, som her til Møens Land er hidskikket, er i H. Exell. Hr. Cantslers Fraværelse af uvillige Mænd besigtiget og taxeret Ladegaardenes og Præstegaardenes Avling, saavelsom alle Skove her paa Landet, og befindes, efter medfølgende Thingsvidners videre Udviisning, som følger:

I) Elmelunde Ladegaard. Sæd og Avl i alle 3 Marker sat for 154 Tdr. Sædeland og 88 Læs Engbund. Naar nu 1/3 fradrages, eftersom een Mark altid ligger i Fællede, bliver aarlig Sædeland 102½ Tdr., Engb. 63 2/3 L. 2) Stege Ladegaard. Sæd i alle 3 Marker 102 Tdld., Engb. 40 L. I Ulfshale avles aarlig 60 Læs Høe. Summa: kan aarlig saaes til begge Ladegaarde 170 Tdr. 4 Skpr. og avles 163 2/3 Læs Høe. Naar nu 3 Tdr. Sæd og 4 Læs Høe regnes mod en Tønde Landgilde eller Hartkorn, bedrager begge Ladegaarde Hartk. 97 Tdr. 4 Skpr. Alle Lehnets Skove, taxerede for fuld Olden, 1670 Sviin, beløber i Hartk. (24 Sviin mod hver Tønde), 69 Tdr. 3½ Skp. Til Præstegaardene her paa Landet kan sees og avles som følger:

Til Stege Præstegd. i alle 3 Marker: 51 Tdl., Engb. 28 Læs.

Beskrivelse over Møen Bind 2 Anhang til første og anden Deel

Til Søndersogn ditto i alle 3 Marker: 10 Tdl., Engb. 22½ Læs

Til Maglebye ditto i alle 3 Marker: 48 tdl., Engb. 30 Læs

Til Borrigs ditto i alle 3 Marker: 18 Tdl., Engb. 20 Læs.

Til Hjertebjerg ditto i alle 3 Marker: 28 Tdl., Engb. 18 Læs

Til Kjeldbue ditto i alle 3 Marker: 30 Tdl., Engb. 28 Læs.

foruden de øde Marker; gjør tilsammen i alle 3 Marker 185 Tdl., 141 ½ L. Engb. Naar derfra tages 1/3 for den ene Mark, som ligger i Fælles, bliver igjen 123 Tdr. 2 Skpr. Tdl. og 94 Læs Engb., Hartkorn 64½ Td.

329

e) Qvittering til Peder Reetz for hans Regnskab for Møen i den Tid han dermed var forlehnet.

”Steen Bondorph til Rønneholm, Mogens Friis til Fauerschoug og Henrik Møller til Dragsholm, samtlige K. M. Kammerraader, Rentemestere og Assesorer i Skatkammer-Collegio, gjøre vitterligt, at ærlig og velbyrdig Mand Peder Reetz til Tygestrup, Ridder, K. M. Cantzler. Rigsraad, Præsident i Cancellie-Collegio, Assessor udi collegio Status og Befalingsmand over Hadeland, Valders, Buskerud, Ringerige og Over-Romeriges Fogderie i Norge, haver nu paa Kongl. Mayestæts Vegne gjort Regnskab for den aarlige visse Rente og Indkomst til Ermelundgaard paa Møen, som han tilforn naadigst haver været medforlehnet, beregnet fra Philippi Jacobi 1657, da han først bekom samme Lehn i Forvaltning, til Philippi Jacobi 1662, han det igjen er qvit bleven, og beløber hans Indtægt:

Fra 1657 til 1658	1020 Rdlr. 1 Ort 11 Sk. ½ P

Fra 1658 til 1659	675 Rdlr 2 Ort 13 Sk. 1½ P

Fra 1659 til 1660	- - -

Eftersom Fiende da var Landet mægtig.

Fra 1660 til 1661	195 Rdlr. 1 Ort 4 Sk – P

Fra 1661 til 1662	269 Rdlr. 1 Ort 2 Sk. -P

Summa	2161 Rdlr. – Ort 6 Sk. 2 P.

Hvorimod stilles til Udgift og Afkortning, efter samme Regnskabers videre Formelding:

Lehnsmanden paa hans Gage	640 Rdlr. 2 Ort 14 Sk.

Samme for hans Genant ec. efter

Forlehningsbrevet	35 Rdlr. 2 Ort 91 Sk.

Samt halvparten af det uvisse	43 Rdlr. 2 Ort. 16 sk,

Lat.	719 Rdlr. 3 Ort 15½ Sk.

330

Transp.	719 Rdlr. 3 Ort. 15½ Sk.

Kortet for Toldere og Skovriddere	72 Rdlr. 2 Ort – Sk.

Kortet bevilgede Gaarde	7 Rdlr. 3 Ort - Sk

Kortet øde og forarmede	399 Rdlr. – Ort – 11 Sk.

Udgift for Vare til Stedernes

Fornødenhed	541 Rdlr. – Ort 19 Sk.

Fragt og Reiser	53 Rdlr. 1 Ort. – Sk.

Salvogarde og Andet	171 Rdlr. 1 Ort. 18 Sk.

Haandværksfolk	68 Rdlr. – Ort 1 Sk.

Indleveret paa Rentekammeret	249 Rdlr. 3 Ort. 3 Sk.

Commissariernes Fortæring	10 Rdlr. – Ort. – Sk.

Papir og Andet	27 Rdlr. 12 Ort. 8 Sk.

Beskrivelse over Møen Bind 2 Anhang til første og anden Deel

Summa 2320 Rdlr. – Ort. 3½ Sk.

og saa lignet, da befindes Udgiften at beløbe høiere end Indtægten kunde tilstrække, Penge: 158 Rdlr., tilsammen 162 Rdlr. 1 Ort 21 Sk. 1 P, som velbaarne Hr. Cantzler haver at fordre. Til Vidnesbyrg ec. Kjøbenhavn den 7de September 1664.”

12. Tvende Breve af Frederik den Tredje til Bønderne paa Møen, 1662 og 1663. (Af afg. Cancellieraad Andersens Samlinger.)

Til S. 373 og 379. a) Vi Frederik den Tredje ec. Hilse Eder, alle vore Bønder og Tjenere, som bygge og boe paa vort Land Møen, evindeligen med Gud og vor Naade. Vi byde og hermed alvorligen befaler Eder, alle og enhver i Særdeleshed, at I rette Eder efter, herefter at være os elskelige Alexander Pedersen udi den hannem anbettede Administration hørig og lydigen, givendes og gjørendes ham og ingen Anden Eders Landgilde, Gjæsterie, Sagefald

331

Egt, Arbeidspenge og al anden Rente og Rettighed, som I pleie og pligtig er at gjøre og give, indtil vi anderledes tilsigendes vorder. Han skal igjen haandthæve og holde Eder alle og enhver ved Lov, Skjæl og Ret, og ingen af Eder tilstedes at forurettes mod Loven, saaog vores kongl Forordninger og Jordebogen udi nogen Maade. Ladendes det ingenlunde. Givet paa vores kongelige Residents udi Kjøbenhavn den 8de April Anno 1662.

b) Vi Frederik den Tredje ec. Byde og befale herved vore Bønder og Tjenere paa vort Land Møen, at I være tiltænkt, at gjøre og forrette til Karen, afgangne Alexander Pedersens, udi den om samme Amt havende Forpagtning, hvis Arbeid der forefalder og eder tilsigendes vorder ved Ladegaarden og Avling, samt Høe og Kornets Indhøstning, saa og Gjerderne at lukke for Kornmarkerne, baade for det øde Gods, saavel som det I af Arilds Tid gjort haver, ligesom paa andre vores Amtsforpagtninger pligtig er, videe at efterkomme, tagendes derudi ingen Efterladens'hed med tilbørlige Rettens Middel skal procederes. Herefter alle og enhver Vedkommende sig underdanigst haver at rette og forholde, ladende det ingenlunde. Givet paa vores kongl. Residentz udi Kjøbenhavn den 8de August 1663.

13. Dokumenter angaaende Møens Pantsættelse og Overlevering til Gabriel Marselius 1664, og dens Udlæg for en kongelig Fordring hos de Marselier 1684. (I Rentekammer-Archivet.)

a) Frederiks den Tredies Pantsættelses Brev: ”Vi Frederik den Tredje ec. Gjøre alle vitterligt, at vi naadigst for

332

et hundrede Tusinde enkelte Rigsdaler in Specie *) have pantsat, saasom vi og hermed for os, vores kongl Arvinger, Konninger udi Danmark og Norge, allernaadigst pantsætter til os, elskelige Gabriel Marselius, vores forordnede residerende Commissarius udi Amsterdam, samt hans Arvinger, vores Slot, Amt og Ladegaarde med underliggende Eiendomme og Gods paa vort Land og Provinds Møen, hvilket forskrevne vort Amt, Stege Slots Ladegaard og Elmelunde Ladegaard med al forn. Gods, Eiendom og Herlighed, Rente og rette Tilliggelse, Stedsmaal, Sagefald, Olengjeld, Egt, Arbeid, Hørighed, Lydighed, og al vis og uvis Indkomst, være sig af Ager, Eng, Skov, Fægang, Hede, Kjær, Mose, Forts, Fælle, Lyngslet, Tørvegrift, intet undtagen i nogen Maade, som det nu tilligger og af Arrilds Tid tilligget haver (Jagte udi Vildbanen alene indtagen, som vi os vil have forbeholden) forskrevne G. Marselius og hans Arvinger eller hvem det med deres Minde haver, strax og nu herefter skal og maae forn. Sum have, nyde, og til et frit brugeligt Pant beholde, og uden al Exception at gjøre

Beskrivelse over Møen Bind 2 Anhang til første og anden Deel

sig saa nyttig, som de bedst veed og kan, og skal han og hans Arvinger holde Landet og Bønderne ved god Hævd, Lov, Skjæl og Ret ec., ikke heller Skovende til Upligt forhugge, videre end til Gaardenes og Godssets fornødne Bygning og Forbedring, saaog fornødent Hjultømmer og Ildebrand, som han uden nogen videre tilladelse selv maa udvise, fælde og forbruge. Med Udskrivningen af Soldater paa samme Gods skal som tilforn, eller herefter andordnet vorder, ved Magt forblive, dog saa, at, naar samme Udskrivning skeer,

---

*) Forfatteren havde i sit Haandskrift, paa Sandvigs Autoritet, skrevet 20,000 Rdlr., hvilket er urigtigt.

333

maa han selv, eller Efterkommere til forn. Pant, udskrive, eller udskrive lade, og samme Udskrivning paa behørige Steder lade overlevere. Skal og Skatterne udgives eftersom de hidindtil paalagt ere eller herefter paabydes; dog maa han selv lade tegne, skrive og oppebære samme Contributioner, som dem paa anordnede Steder levere og forklare. Og ville vi os og vore forn. kongl. Arvinger, Konninger, aldeles have forbeholdet vor Souverainitet, andre kongl. Regalier og Høiheder af forn. Land og Gods, saasom Told, Consumption, Accise, Brag, Kjøbstad, Birj og Birkeret samt Jura patronatus, og ellers hvis ordinarie eller extraordinarie, over dette hele Rige kan blive paabuden, uforkrænket i alle Maader. Vi have naadigst ellers herforuden udi dette Pant forbeholden, at forn. G. Marselius og Efterkommere til forn. Pant skal være forpligtet, fra Phil. Jac. førstkommande at begynde, at lade bekomme og følge Præsten udi Borrig, item Landsdommeren og Herredsfogederne, samt vor Tolder udi Stege og Byefogden med sine Svenner, saaog Borrig Sognemænd, Færgemanden udi Kallehauge, Hans Hagedorn, Skovrider, item Stege Slots Møller, og tvende Gaarde og Gods, som vi naadigst have bebrevet Ritmester Jacob Danneser, samt de forordnede Officeergaarde der paa Landet ec., deres Deputat, Gaardenes Landgilde, Frihed og Rettighed paa dennem ec., uforhindret i alle Maader. Og saafremt noget fiendtlig Indfald eller deslige Ulykkelighed kom paa forn. Land, skal det ikke komme forn. G. Marselius ec. til nogen Hinder eller Skade, men vi og vores Arvinger, Konninger, naadigst derfor at indestaae, saavidt ret- og beviisliggøres. Og naar vi eller vore Efterk. tilsinds vorder, forn. Gods igjen at lade indløse, ville vi det et Aar tilforn behørigen lade forkynde og opsigte, hvorefter det da os eller

334

forn. vore kongl. Arvinger imod forbemeldte Sum, 100,000 enkelte Rigsdaler in Specie, skal ufeilbarlig følgeagtig være. Givet paa vor kongl. Residents udi Kjøbenhavn den 14de April 1664.”

b) Rescript til Christopher Lindenov til Lindersvold og Jørgen Reetz, Befalingsmand over Trykkevælde Amt.

”Frederik den Tredje med Guds Naade Konge til Danmark og Norge ec. Eftersom vi naadigst haver resolveret, at gjøre Forandring med vort Land Møen, og vores itzige Forvalterske sammesteds dets Overlevering naadigst haver anbefalet, saa er vores Raad, Villie og Befaling, at I ere overværende tilstede, naar bemeldte vort Land Møen til os elskelige Gabriel Marselius, vor residerende Commissarius udi Amsterdam, eller hans Fuldmægtige vorder overleveret, og derved paaagter, at samme Land, med hvis Inventarier, Breve, Registrere, Jordebøger og alt andet, der nu befindes, og bør at lades til ham eller hans Fuldmægtige, tilbørligen vorder leveret, og dette, samt Bygningerne paa Gaardene, saavel som og Godssets og Skovenes itzige Beskaffenhed og Tilstand efter lovlig og uvillig Syn og Afsigt, under Eders Hænder og Zigneter tilbørligen beskrevet, udi vores Skatkammer straxen at indskikke, saaog Gjenparten deraf bemeldte G. Marselius eller hans Fuldmægtige tilstiller. Hvorefter I Eder haver at rette. Befaledes Eder Gud. Skrevet paa vor kongl. Residents udi Kjøbenhavn den 20de April 1664.”

Beskrivelse over Møen Bind 2 Anhang til første og anden Deel

c) Udtog af ovennævnte Commissairers Beretninger om Landets Tilstand.

Elmelunde Ladegaard. Det nørre Huus paa Borgegaarden, som Lehnsmanden tilfor haver resideret udi, værende paa 24 Vindinger er paa Taget og Gaulene meget brøstfældigt, endeel af Fodstykkerne under Huset foraadnede, Vindeltrappen til Fruerstuen ganske borte, fem eller sex Tavl

335

af Muurværket paa Carnapped udfaldne, Lofterne afbrudte ec. Ligeledes beskrives de tre andre Huse af Borgegaarden, saavelsom Ladegaardens øvrige Bygninger, meget brøstfældige, og de Svenske gives Skyld for nogle af disse Ødelæggelser. Stege Ladegaard beskrives ligeledes som saare brøstfældig. Efterat vi saaledes selv have befundet Bygningernes Tilstand, have vi ved 8 Mænd, som vi tilforn til Thinge o.s.v. erfaret Godsets og Skovenes Beskaffenhed, som af hosfølgende Thingsvidner vidtløftigen kan fornemmes. Herhos have vi overleveret til Gabriel Marselis junior en rigtig underskreven og forseglet Jordebog over Møens Amt ec. Noch blev ham leveret Nøglen til Toldkisten og Landtzenß Regel. Hvad Inventarium anbelanger, da findes der intet ved Steden, men blev af de Svenske ganske borttagen. Skatten anlangendes, da, eftersom der berettedes, at der ikkun var Restantz paa sidste Qvartal 1662, saa hver Forpagtersken at levere fra sig til forbemeldte Monsieur Marselis, eller Fuldmægtige, en rigtig Fortegnelse derover. Kjøbenhavn den 18de Juni 1664. Undertegnet:

C. Lindenov.

J. Reetz.

Synsforretningerne over Godsets Tilstand, for Vesterherred, optagne af Herredsfogeden Carsten Petersen i Stubberup, vise, at Landet var endnu ligesaa øde, som strax efter Krigen. I Vesterherred fandtes 131 og i Østerherred 112 øde og afbrudte Gaarde, foruden endeel Gaardsæder og Huse, og en stor Mængde brøstfældige Gaarde. Ved enhver afbrudt eller brøstfældig Gaard findes antegnet, hvor meget dens Opbyggelse eller Istandsættelse kunde koste, f. Ex. Tøffuille (Tøvelde): Oluf Hampers Gaard øde og afbrudt, var et Alhuus paa 12 Væggerum, 3 Ladehus paa

336

28 Væggerum; kan koste tilsammen at opbygge 212 Rdlr. Lauritz Troelsens Gaard: Alhuset ved Magt, tvende Lader paa 15 Væggerum, afbrudte; kan koste at opbygge 75 Rdlr. o.s.v.

Ifølge Commissairernes Ordre, blev af Herredsfoged C. Petersen under 6te Juni 1664 optaget Synsforretning over Skovenes Tilstand, nemlig, hvor meget der fandtes hugget, medens den itzige Forvalterske, Karen Andersdatter Amtet og Lehnet havde været befalet, hvorledes Skovsparterne fandtes fredede og ved Magt, samt hvormange Sviins Olden derpaa kunde være:

Skovene	Deraf ved Magt	Øde og forhugget	Sviins Olden
Grønved	5/7	2/7	177
Hegneden	½	½	10
Ulfhale	5/6	1/6	80
Holm og Thagholm	½	½	10
Nørreskov	17/20	3/20	487
Stubberup Hauge	6/7	1/7	12
Klinteskov	4/5	1/5	734
Sønderskov	7/8	1/8	128
Kjelbyelille Skov	½	½	50

Underskov af Torn og Elle fandtes i de fleste Skove temmelig vel fredet og ved Magt.

Beskrivelse over Møen Bind 2 Anhang til første og anden Deel

d) Møens Udlæg for en kongelig Fordring hos de Marselier 1684.

Under Dato 6te December 1642 var oprettet en kongelig Contract med Albrecht Baltzer Berentz og Gabriel Marselis, hvori disse havde paataget sig: ”paa egen Bekostning og Risiko, at lade fra Spanien afhente, inden Udgangen af Aar 1644, 20,000 Læster Salt, og alt at betale for hver

337

Læst, beregnet til 4 Møyer, fem Rigsdaler udi Metal Stykker, Skippundet anslaaet til 86 Rdlr. (hvilke Stykker skulde støbes i Glückstad, og der leveres imod Qvittance, alt efterhaanden som Saltet blev afhentet, og hver Reise sig kunde bedrage); desligeste og at svare og staae for det ganske Parti, dersom noget af samme Salt efter forskrevne Tid, formedelst deres Forsømmelse, blev efterliggende i Spanien, omendskjøndt det af Kongen sammesteds ei blev leveret”. Denne Contract blev ikke opfyldt af Contrahenterne, som ifølge en Admiralitetsdom af 5te Februar 1683 bleve tildømte at betale, inden 6 Ugers Forløb, hvad de, efter den med Dommen følgende Specification, bleve Hans Majestæt skyldige, og det alt i rede Penge, eftersom Metal-Stykkerne ikke vare blevne leverede. Dernæst udgik Befaling til Holger Parsberg til Eskjer og Andreas von Engberg til Ravnstrup, Hs. kongl. Majestæts Cancellieraader og Landsdommer udi Sjælland og Møen, om at gjøre General-Fiskalen Udlæg og Indførsel udi Møens Land, saaledes lydende:

Christian den Femte, af Guds Naae ec. Eftersom afg. Gabriel Marselis og afg. Albrecht Baltzer Berentz Arvinger for vores Admiralitet den 5te Februar 1683 ere tildømte, til os en anseelig Sum Penge at betale, for hvis de, efter en, mellem vores elskelige kjære Hr. Farfader, sal. og høil. Ihukommelse, samt bemeldte G. Marselis og A. B. Berentz, anlangende den spanske Salthandel, oprettet Contract, kan skyldig blive; da er vor allern. Villie og Befaling, at I, paa vor Generalfiskal, os elskelige Jens Clausens Ansøgning, gjøre hannem paa vore Vegne Udlæg og Indførsel til Betaling udi vort Land Møen, for ligesaameget, som det til forn. afg. G. Marselis pantsat er, og samme Gods til bemeldte vores Generalfiskal tilbørligen overlevere, saavel som og denne eders Forretning hannem under eders Hænde og

338

Segl skriftligen meddele, hvori i rigtigen haver at specificere og forklare, i hvad Tilstand forskrevne Gods sig nu befinder. Og have I herhos Bønderne at anbefale, at de derefter ingen Anden end Os skal svare, enten med Landgilde, Restancer, Ægt og Arbeide, eller hvad der være kunde. Dersom En af eder, for lovligt Forfalds Skyld, ei til den berammede Tid og Sted møde kunde, da skal den, som tilstede kommer, hermed Fuldmagt have, og anbefalet være, en Anden i den Udeblivendes Sted til sig at tage, og denne vor Befaling alligevel fyldestgjøre og efterkomme. Dermed skeer vor Villie ec. Kjøbenhavn den 27de November Anno 1683.

Christian

Den 17de Januar 1684 kom Commisionen til Møen. Af Udlægsforretningen anføre her Slutningen, saaledes lydende:

Afgangne Gabriel Marselis Arvinger ere skyldige til Hans kongl. Mayestær, efter medfølgende Admiralitetsdom, og derpaa gjorde Beregninger, til den 5te Februar 1683, den halve Part af 184,224 Rdlr. 33 pf., som er 92,112 Rdlr. 16 pf. Fremdeles enkelt Rente af 28,361 Rdlr. 84 pf., som af den halve Kapital, efter Dommens 4de Post fra 5te Februar 1683 til Aarsdagen 1684, sig beløber 1701 Rdlr. 64 pf.; tilsammen 93.813 Rdlr. 80 Pf. Herfor tages i Betaling Møens Land og Amt, som til G. Marselius den 14 April 1664 er pantsat for 100,000 Rdlr. Kommer fra Arvingerne i dette Pant hos kongl. Mayestæt til gode, som dem paa Anfordring godtgjøres i hvis høistbemeldte kongl Mayestæt hos dem paa anden Maade haver at fordre: 6186 Rdlr. 16 pf. Kjøbenhavn den 26de Januar 1684.

Jens Clausen.

Beskrivelse over Møen Bind 2 Anhang til første og anden Deel

339

Ifølge Commissairens Beretning, havde Forvalteren ikke Skovregisterne og Skiftebøgerne færdige. Til Stege Slots Ladegaard var saaet 80 Tdr., til Elmelunde Ladegaard 74 Tdr. Rug. Begge disse Ladegaardes Bygninger vare iøvringt i lige saa slet Tilstand, som da Landet blev pantsat til Marselius. Bøndergaardene havde i Almindelighed kun fra 10 til 20 Fag Huus, og næsten alle Brøstfældighed, anslaaet til 30 Rdlr. og derover. Ved flere end di halve findes antaegnet: ”kan ikke svare Skatter og Landgilde,” eller: ”vil have Hjelp.” Mange havde aldeles ingen, eller kun ringe Besætning af Heste og Qvæg, og mangfoldige Steder laae ganske øde. Ved Stubberup findes følgende Anmærkning: ”De Fleste i denne Bye ere i Restats med Herskabet, og i stor Gjeld til Borgerne i Stege, for Forstærkning til kongelige Skatter.” Lignende Anmærkninger findes ved Byerne: Maglebye, Mandemark, Budsene, Pollerup, Udbye, Østermark o. fl.

Jordebogen forfattet til 1ste Januar 1684, giver følgende Oplysning om Dannefers Benaadningsgods, hvilket ikke findes nævnet i den Udskrift af Kongens Gavebrev, som har været Forf. meddelt. (Til S. 353 o. f.): ”Een Gaard i Hovedskov, af Hartk. 8 Tdr. 3 Skpr. 3 Fk., Ritmester Jacob Dannesers Børn arveligen tilfalden. Ibid een Gaard af Hartk. 8 Tdr. 2 Skp. 1 Fk. 2 Alb. Dannesers Enke benaadiget af Hs. Majestæt. Een Gaard af Hartk. 11 Tdr. 1 Fdk., udlagt paa Skifte efter sal. Danneser, deels til H. M., deels til Dannelsers Børn. Nyegaarde: No. 1 af Hartk. 6 Tdr. 4 Skpr. 2½ Fdk. No. 2 af Hartk. 6 Tdr. 2 Skpr. 1½ Fdk. Begge ved Skifte efter Danneser udlagte til Andreas Seebødcher i Kjøbenhavn. Søegaard: af Hartk. 2 Tdr. 4 Skpr. 3 Fdk. En Deel deraf udlagt til sal, Christian

340

Baltzersens Enke; en Deel haver Danneser Arvinger endnu. Skovene til Dannesers 5 Benaadnings-Gaarde: Hartk. 2 Skpr. 2 Fdk. Lindholm, sal. Ritmester Dannesers Benaadningsgods, Hartkorn 1 Td., skylder 3 Mk.” – De samme 5 Gaarde, som lle laae i Stege Sogn, findes ogsaa nævnede i den førømtalte Commisionsforretning af 8de Marts 1661, som skjænkede til Danneser; men denn Herlighed har ikke været stor; tffi, ifølge Jordebogen, vare de to Gaarde i Hovedskov dengang øde, og til Søegaard var Intet saaet. I øvrigt viser den anførte Fortegnelse, at Dannesers Nyegaarde vare de samme, som siden i Oberst v. Plessens Tid bleve sammesmeltede til een, og ikke den ældre Nyegaard i Søemark. Man seer og, at Danneser har efterladt sig Børn, men finder Intet videre om dem.

14. Møens Overlevering til Oberst v. Plessen 1685.

Til S. 417 o. f. Efterat Øen igjen var bleven Kongens, bestemtes den til at fagive Standqvarterer og Græsning m. v. for den Deel af Livgarden til Hest, der ikke behøvedes til Vagttjeneste i Kjøbenhavn. En Commission, bestaaende af Hr. Otto Krabbe til Holmegaard, Stiftsbefalingsmand over Sjellands Stift og Amtmand over Roeskilde, Tryggevalde og Møens Amter, Hr. Samuel Christopher v. Plessen, Oberst for den Kongl. Livgarde til Hest, og Jørgen Elers, Kammerraad, Assessor i Høieste-Ret og Kammer-Collegio, blev beordret at undersøge Landets Tilstand, og besørge det inddeelt til Garden m.v.

Følgende Udtog af Commissionsforretningen m. v. giver saavel Underretning om Øens Tilstand til den Tid, som om dens Inddeling i Henseende til Gardens Forpleining:

A. Summa af Skatregistrene fra 1ste April 1683 til ultimo Marts 1684:

1683. April Qvartal	1025 Rdlr. -Mk. 12 Sk.
1683 Juli Ditto	1025 Rdlr. 1 Mk. 12 Sk.
1683 Octbr. Ditto	1023 Rdlr. 3 Mk. – Sk.
1684 Januar Ditto	1006 Rdlr. – MK. 8 sk.

Beskrivelse over Møen Bind 2 Anhang til første og anden Deel

Summa 4080 Rdlr. – Mk. 2 Sk.

B. Designation over det øde og med Frihed besatte Gods udi Møens Amt, forfattet til April Qvartal 1684:

Frihed til 1ste Mai 1684, 85, 86, og 87, i alt Hartkorn 664 Tdr. 1 Skp. -Fdk. 1 Alb.

Ganske øde og ubesat Gods 68 Tdr. 3 Skp. 2 Fdk. 1 Alb.

Summa Hartk. 732 Tdr. 4 Skp. 2 Fdk. 1 Alb.

Actum Elmelundegaard d. 30te April 1684.

Abraham Jacobsen.

Det Seneste jeg var der paa Landet, hvilket var ved sidstafvigte Paasketider, da befandtes at forskrevne kongl. Mayestæts Bønder paa Møen vare lovet og tilsagt den herudi belovede Frihed, som de og behøvede, hvilket testes af

O. Krabbe.

C. Udtog af Commissionens Remonstration til Kongen, dateret 22de Octbr. 1684: a) Bønderne formenes at kunne subsistere, uagtet Afgangen til Græsning for Garden, da de kunne græsse paa Overdrev og andre Smaasteder. b) Høet og Halmen, = 1800 Læs Høe og 900 Læs Halm, som Garden nyder, naar den tredje Deel forbliver i Kjøbenhavn, har været det besværligste at udfinde, saasom det er det Dyreste paa Landet, og som Bonden allermindst kan miste. c.) Huusværelser belangende, da findess paa faa Steder Leiligheder, at Garden kan logere hos Bonden, eftersom det ikke vel kan tjene, at de boe og ligge i een Stue tilsammen, og Kjøkkennet, hvor Bondens Folk, være sig Qvindfolk eller Mandfolk, have deres Leie, er mere et Røgested, end tjenligt til

342

Huusværelse. De øvrige Bondens Huse bestaae kun i Stalden til hans Qvæg og Lade til hans Korn, som paa de fleste Steder er eet Huus tilsammen med Stuen og Kjøkkenet, foruden at Husene findes saa lave, at neppe Menniken, men ingen stor Hest, kan staae skikkeligen med sit Hoved under Loftet, - saa der vil bygges af Nyt, som Garden kan behøve ec. Egestolper kan faaes i tilstrækkelig Mængde fra Klinteskoven. Ikkun paa faa Steder hos Bonden findes Skorstene, som dog er meget farligt. Dersom Garden andre Skorstene vilde have end Bonden, da maatte Bonden opsætte dem for ham, alleneste Eders K. M. bevilge ham 3 Tdr. Kalk og 300 Muursteen, hvortil da vilde behøves 150 Læster Kalk og 135,000 Steen, hvilket dog mesten findes paa Landet i der gamle forfaldne Slot i Stege og i det murede Taarn, som paa Hospitals Gods staaer til Rest af et gammelt Munkekloster, dersom de ikke vil faalde for besværlige at brække ec. d) Det med Frihed besatte Gods, kan ikke give sit Contingent førend Friheden er ude. e) Herforuden have vi og udlagt til Portionerne det Gods, Kjøbenhavns Hospital, Møens Kirker, Roeskilde Skole, Landsdommer Baltzersens og Dannesers Enker og Herredsfogderne tilhører, hvorfor vi have gjort Forslag om Vederlag. f) Have vi at erindre, at intet Gods er reserveret uden Ladegaardene, en Gaard for Herredsfogeden, en for Thingskriveren, en for Skovrideren og en Færgegaard til Færgemanden ved Koster, for frit at overføre Garden og Bønderne til Sjælland ec. Dersom nu dette vort allerunderdanigste Forslag af Eders K. M. i Naade maa vorde anseet, og Justitien over Garden og Bonden forsvarligen blive administreret, formode vi Eders K. M. naadigste Villie bliver efterkommet. Undertegnet:

Krabbe. v. Plessen. Elers.

343

D. Udtog af Commissionens Remonstration af 22de November 1684:

Beskrivelse over Møen Bind 2 Anhang til første og anden Deel

Da Alt, hvad der måtte erindres, ikke er blevet foredraget, fordi Oberst v. Plessen ikke vilde underskrive med, efterdi det var Noget, som ei angik det ham anfortroede Regiment, seer Commissionen sig dog forpligtet, at tilkjendegive: at, da der findess to Herredsfogeder, begge utjenlige, den ene, fordi han ikke forstaaer Tjenesten, og den anden, fordi han søger at vikle Folk tilsammen, og selv elsker Trætte, saa foreslaaes Ridefogeden Christian Willumsen at blive tillige ene Herredsfoged. Amtsforvalteren Abr. Jacobsen foreslaaes til Bondens Forsvar. Som vi have fornummet, at det er Eders Majestæts Villie, at 3 Ritmestere, 6 Underlieutnanter, 6 Cornetter, 6 Tromperere, 3 Münsterskrivere, 2 Feltskrivere og en Stykknekt skulle indlægges i Stege, saa foredrages allerunderdanigst, at samme Byes Tilstand er saa slet, at deri ikke findes 4 Personer, mægtige at tage imod dem, med mindre de maatte overlade dem deres egne Stuer eller Sengkamre, og tilmed vanskeligt skulde kunne forskaaffe dem Seng, Lys og Varme, uden at ruineres ec. Endvidere foreslaaes at istandsætte Ermelund Ladegaard, og derimod nedlægge Stege Ladegaard. Underrskrevet:

O. Krabbe. Elers.

E. Udtog af Commissionens Forslag om Gardens Forpleining:

En Portion, af 6 Tdr. 2 Skpr. Hartk. skulde give til en Garder aarlig, naar Alting til Contant anslaaes, 20 Rdlr. 5 Mk. 4 Sk., eller, naar Bonden det in natura skulde give, saa bestaaer det udi 6 Læs Høe, 3 Læs Halm, 12 Tdr. Havre, 6 Pd. Lys, 12 Læs Ildebrand, Græsning for en Hest i 6 Maaneder og nødtørftig Huusværelse

344

med en opredt Seng. Men, som altid 1/3 af Garden udi Kjøbenhavn skal være, saa er det ikke alene Bondens, men endog til Gardens Conservation, at Bonden, naar Garden er hos ham, giver Alting in natura, hvorfor Inddelingen i Vinter- og Sommermaaneder er o.s.v. Paa forskrevne Maade er vores allerunderdanigste Tanker, at baade Garden bestandig nyde sit Standqvarteer og Fourage paa Landet, hvilket dog indstilles til Eders Mayestæts allernaadigste Villie. Herforuden insinueres Eders K. M. i dybeste Underdanighed et Overslag paa Landets Afgifter efter de ordinaire kongl. Paabud, naar de Species, som Bonden in natura burde levere, efter Renterietaxten til Penge anslaaes, som forskjeller 2845 $\frac{3}{4}$ Rdlr., at Landet mindre udlægges for, end det ellers efter itzige kongl. Paabud burde importere. Vi forblive ec. Eders K. M. allerunderdanigste Tjenere.

O. Krabbe. S. C. v. Plessen. I. Elers.

Contributionen samt Landgildens Beløb af Møens Amt, efter den gamle Matricul.

Hartkorn	3530 Tdr.
Derfra afgaaer for Hovedgaardene	<u>75 Tdr.</u>
Rest.	3455 Tdr.

Deraf gives udi Contribution:

Matriculskat á Td. 6 Mk. Oxe og Fleskeskat á Td. 4 $\frac{4}{5}$ Sk. Sogne-
Rytterhold á Td. 12 Sk. Soldaterskat af 3232 Tdr., naar Skov- og
Sammelskat er frataget, á 2 Mk Td. Rostjeneste af 3530 Td. á 1 Mk.
Kornskat, $\frac{1}{2}$ Skp. Rug á Skp. 18 Sk., 1 Skp. Ærter á 28 Sk., i alt

7057 Rdlr.

345

Landgilden af 3455 Tdr. á 9 Mk., og Ladegaardenes Afgift,

1000 Rdlr., tilsammen	<u>6182 Rdlr. 48 Sk.</u>
Summa Skat og Landgilde	13239 Rdlr. 48 Sk.

Beskrivelse over Møen Bind 2 Anhang til første og anden Deel

450 Portioner á 20 Rdlr.

5 Mk. 4 Sk. = 9393 $\frac{3}{4}$ Rdlr.

Ladegdenes Avling, som

reserveres	1000 Rdlr
	10393 $\frac{3}{4}$ Rdlr.

Fattes, som ovennævnte

Skat og Landgilde

høiere kunde beløbe 2845 $\frac{3}{4}$ Rdlr.

13239 Rdlr. 48Sk.

Vi lade det ved dette eders allerunderdanigste Forslag med Gardenss Forflegning i alle Maader forblive, og ville vi endda desforuden paa enhver Portion, som paa Landet saaledes inddeelt vorder, baade Vinter og Sommer, maanedlig endnu 1 Rigsort allern. tilægge. I det Øvrige, hvad denne Commision og Inddeling videre kan angaae, baade om Bygningen, saavelsom ellers Administrationen paa Landet, derom skal I os et Projekt til allern. Approbation tilstille *). Kjøbenhavn den 6te December 1684.

Christian

---

*) Ved Commissionsforretningen i det kongelige Rentekammerarchiv findes: "Project til en Forordning, hvorledes paa Møens Land udi Civilsager, angaaende den der inddelte Livgarde til Hest, forholdes skal. Kjøbenhavn 1685." – Man seer deraf, at de Committerede have forudseet en stor Deel af den Ulempe, som ved Gardens Indqvartering paa et saa forarmet Land maatte fremstaae, hvilken de ved denne Forordning, som dog nok ikke er bleven tykt, have søgt at raade Bod paa.

346

F. Ordre til O. Krabbe og I. Elers at overlevere Landet til Oberst v. Plessen.

Christian den Femte ec. "Eftersom vi allern. have for godt befundet, at indqvartere og forlægge vores Livgarde til Hest paa vort Land Møen, og derfor at anbetroe os elskelige Samuel Christopher v. Plessen, vores Oberst over bemeldte vor Livgarde, Inspectionen som Amtmand over samme Land, da er vores allern. Villie og Befaling, at I Landet til ham med allerforderligste, efter den af Eder derover gjorde Commissionsforretning, under Inspection tilbørligen levere. Og paa det i sin Tid vides kunde, hvad ham maatte tilkomme at svare til, saa ville vi allern. at I strax derpaa tilstiller ham rigtig Copie af Forretningen, som han haver at underskrive og forsegle, og Eder igjen at give, til at levere i Forvaring paa vores Rentekammer ved Eders Tilbagekomst. Dermed skeer vor Villie ec. Kbhvn. den 31te Marts 1685.

15. Privilegier for Stege Byes, samt Møens Lands og Bogøes Indbyggere, af 8de Decbr. 1696.

Til S. 426. Vi Christian den Femte ec. Gjøre alle vitterligt, at vi, saavel til vor Kjøbstad Steges, som til vort Land Møens, samt Bogøes folkerig Tiltagelse og Fremvæxt i Næring og Brug, allernaadigst haver for godt befunden at forunde og give, saasom vi og hermed allernaadigst forunder og giver dets Indbyggere, som der nu ere eller kommendes vorder, efterskrevne Privilegier og Friheder, nemlig:

1) Maa Landmanden uden nogen Hindring sælge og forhandle sit Korn og andre mistelige Vare udi Kjøbstaden,

---

Af Qvarteerordinantsen for Stege sees, at Obersten, Oberstlieutenanten og Majoren havde hver 6 Heste, en Ritmester 4, en Lieutenant og en Cornet hvar 3, samt at enhver af dem havde flere Tjenere.

347

Beskrivelse over Møen Bind 2 Anhang til første og anden Deel

paa Landet eller udenfor, hvor hannem selv bedst synes, og han veed derfor meest at kunne bekomme.

2) Saa maa og Kjøbstedmanden herefter som i forrige Tider nyde fri Handel og Vandel inden- og udenrigs.

3) Ville vi bemeldte Stege Bye med Borgemester og Raadmænd, af de i Handel og Søefart bedst kyndige Indvaanere, allernaadigst forsyne.

4) Alle nu der i Stege Bye boende, aller andensteds fra did flyttende, som ikke med Borgerksbas Eed og Pligt i andre vore Kjøbstæder ere behæftede, som i fornævnte Stege ville købe og opbygge ubebygte Pladse, eller gamle Gaarde og Huse, og dennem med nye Bygninger forandre, alt udi Kjøbstedbygning, med forsvarlig muret Taulværk, Tegltag og vel opmurede Skorstene, maae nyde Frihed for alle Skatter (Told og Consumption alene undtagen), nemlig for ethvert Fag, de saaledes af ny lader bygge, af et Loft høit udi eet Aar, og af to Loft høit udi to Aar.

5) Maa Byen overalt til nogen Hjelp og Lindring udi den allernaadigst paabudne Consumption godtgjøres og nyde udi de første 3 efter hinanden følgende Aar 300 Rdlr., siden naar samme 3 Aar ere forbi, skal den, i hvor meget den og kunde tiltage, udi næst efterfølgende 10 Aar ei mere give i Consumption end aarlig 1000 Rdlr., og naar vi da Byens Opkomst og Forbedring derefter fornemme, ville vi endnu lade samme Benaading udi andre 10 Aar paa lige Maade allernaadist continuere.

6) Allede, som paa forbemeldte vore Lande Møen og Bogøe ere barnfødte, og der nu virkelig tilstede ere, være sig Gifte eller Ugifte, Boesatte eller ei, saavel som de der paa Landene herefter avles eller fødes, maa og skal for Vornede Rettighed og deres Fødesteds Tiltage ganske og aldeles være befiredede, hvorimod dog Forældrene skal være tiltænkte, i det

348

ringeste een af deres Sønner, om de flere end een haver, at lade seile, og sig til Søemandskab dygtig gjøre; men de, som der paa Landene fødte og Vornede ere, og sig nu paa andre Steder uden for samme Lande enten udi Tjeneste eller ved Boepæl opholde, skal være tilforpligtede, enhver for sig, til sin Friheds Erlangelse, tvende dygtige Baadsmænd at forskaffe, og desforuden 8 Rdlr. i Penge betale; hvorefter aalle og enhver vedkommende sig allerunderdanigst haver at rette, ei gjørendes heruinden Hinder eller Forsang i nogen Maade, under vor Hyldest og Naade. Og byde vi hermed og befale vores Grever og Friherre, samt Stiftbefalingsmænd, Amtmænd, Præsidenter, Borgemestere og Raad, Fogder og alle andre, som disse Privilegier under vort Cancellie-Segl tilskikket vorder, at de dem paa behørige Steder til alles Efterretning strax lader læse og forkynde. Givet paa vort Slot Kjøbenhavn den 8de December Anno 1696. Under vor Kongelige Haand og Signet.

Christian

16. Valg af Øvrighedspersoner 1697.

Udtog af en Skrivelse, dat. 27de April 1696, til Cancelliet, fra den til Møens og Bogøes Istandsættelse beskikkede Commission: "Da nu fornemmes, at den, som til Raadmandd skal være udnævnt, sig ikke samme Bestilling skal kunne paatage, formedelst han altid er ude at seile, og hans anden Handel og Næring det ei kan afvarte, thi have vi os med Flid erkyndiget, hvilken af Indbyggerne her, til at være Raadmand, tilligemed den allerede ordinerede Peder Jensen, tjenligst skule være, og da ei Nogen bedre fornummen, end en Mand ved Navn Peder Christensen Skipper, hvilken baade er ved Middel og Forstand, og vel kyndig i Byens Donter ec. Men, saasom han sig, ligesom de Andre, vægrer

349

det at antage, saa indstille vi til de høie Herrer, at der maatte udfærdiges en kongelig Befaling til bemeldte Peter Christensen Skipper, at han den ene Raadmandsbestilling paatage skulde."

Beskrivelse over Møen Bind 2 Anhang til første og anden Deel

”Ligeledesbehøves her og en god og dygtig Byfoged, hvortil tjenlig at være ei Nogen her i Byen kan opspørges. Men vi have erholdt Efterretning, at der skal være en halvgammel, midaldrende Person udi Vordingborg, navnlig Abraham Hansen Wegner, som dygtig skal være, oh man dertil maatte forordnes.” (See 1 ste D. S. 429.)

”Herhos følger og en underdanigst Supplique fra forrige Landsthingskriver og Thingskriver her paa Landet, Albrecht Rasmussen, om at maatte igjen nyde Herredsskrivertjenesten, som nu er ledig. Den sidste Herredsskriver, som nu er død, ved Navn Jens Jespersen, har søgt Bestillingen fra denne, paa vrang Beretning, han skulde være død, hvorpaa han og har erholdt kongl. allern. Bestalling, dateret 4de Juni 1695, Cop. litr. B. Men at han endnu er levende, det udviser hans Supplique, hvilket vi og kan vidne, som have talt med ham ec.”

17. Om Navigationsskolens Oprettelse paa Møen.

Til S. 445 o. f. Kong Christian den Femtes Navigationsskoles Bog paa Møen, Aar 1698 (Mscr. i Folio, i det danske Cancellies Archiv), giver fuldstændig Oplysning om, hvorledes hiint Instituts Fond først blev samlet. Den indeholder:

a) Rescriptet af 5te October 1697, om Navigations- samt Regne- og Skriveskolens Oprettelse (See 1ste Deel S. 443 ff).

350

b) Christian den Femte, af Guds Naade ec. Vor synderlige Gunst tilforn. Efterson vi af eders allerunderdanigste indgivne Memorial alern. fornemme, hvorledes fattige Folks Børn, som sig udi Navigationen paa vort Land Møen vil lade informere, skal fattes Hjelp til Underholdning udi den Tid de Regnen og Skriven skal lære, førend de kan komme i Navigationsskolen, og ellers til den Pension, som de skulle give til Navigations-Informatoren for deres Information, hvortil de til den latinske Skole hidindtil henlagte Indkomster ei skal være tilstrækkelige ec., og som I formene, at der skal findes adskillige af vore Betjente, saavelsom Kjøbmænd og andre af vores Undersaatter, som ved Midler ere, der, i Henseende til Guds Ære, vores Tjeneste, og det gemene Bedste, enhver for sig efter sine Vilkaar, godvilligen skulle ville give en liden Kapital, hvoraf Renterne aarligen kunde have til saadanne fattige Folks Børns Underholdning og deres Information, som før er meldt; saa ville vi allernaadigst, at I derom skriftligen under eders hænder lader anmode saamange af vores Betjente og Undersaatter, som I formoder noget til dette christelige Værk godvilligen at ville give, havende derhos tilbørlig Omsorg for, at saadanne frivillige Gaver, efterhaanden som de indkommer, vorder paa visse Steder paa Rente udsat, og at den deraf indkommende aarlige Interesse til ovenskrevne Brug forsvarligen bliver anvendt. Dermed skeer vor Ville, bafalende eder Gud. Skrevet paa vort Slot Kjøbenhavn den 24de Decbr. 1697. Under vor kongl. Haand og Signet.

Christian.

Høistbemeldte Hans Kongl. Mayestæts allernaadigste Befalinger og høipriselige Anordning til Guds Ære, Kongens Tjeneste og det almindelige Bedste, om en Navigations-

351

Skoles Indrettelse udi Stege paa Møen, som er den første paa Landet i Danmark, gjøres hermed efter høistbemeldte H. Kongl. Mayestæts allern. Villie og Befaling bekjendt for de, allerhøistbemeldte Hans Kongl. Mayestæts høie Ministre, Betjente, Kjøbmænd og Undersaatter, og dennem derhos tjenstlig og venligen anmoder, som noget til dette kristelige og nyttige Værk godvilligen ville give o.s.v., dette herudi under deres egen Haand at antegne. Forsikkrendes efter høistbemeldte H. K. M. allern. Befaling, at der skal have tilbørlig Omsorg o.s.v. Kjøbenhavn den 24de Januar 1698.

Beskrivelse over Møen Bind 2 Anhang til første og anden Deel

Krabbe. Bornemann. Braem. Rasmussen. Aagaard.

c) Til Møens Navigationsskoles Stormægtigste Stifter og Andre dens runde Velgjørere:

Priisværdigste Monark, dit Lands og Vands Forsvarer, Jeg knæler for Dig dybt, og Verden aabenbarer
De store Naader, som saa rundeligen flød
Need udi Møens og dit Lands det tørre Skjød
Til Navigations og Seilings spede Foster
Det for Dig bede skal fuld mangt et Pater noster!
Her Læremester staaer med Passer og Compas
Vil fra sig lære Cours paa Kaartet efter Glas.
Den møesnke Bondesøv begynder sig at krøge,
Faaer Lyst at lære det, din Søemagt kand forøge,
At pløie Bølgerne med bugted, beeged Fiæl
Og gjøre Fienden til vor Danner-Kongis Træl.
Mens han da lære skal, lidt Brød for ham vil vanke,
Lad derfor, Konge, ham i Landet Fisker sanke,
I hine derske Søe, saasom det skeer i Belt,
Maa skee opelskis kand her mangen brav Søe-Helt.
Vaabndjerve Kongens Mænd, hans Rigers Værn og Volde,
Og I, som Kongen maa for Dyd og Daad besolde,

352

Oplukker Eders Pund til disse Seillings Pog
Og tænker Eder om, hvor mange haarde Knog
En hver i Lære-Aar og Kulden har udstandet,
Hvor hede Ører hand har haft før hand er landet
Og sikkerlig har førdt sit Skib udi sin Havn,
Der hand nu ligger tryg til Landets Værn og Gavn.
I som paa Kopfardi og Renten skjellig hente
Af Herrens Forsyns Haand, med Gaverne ei lente,
Dermed og lærer op saa mangen Kjøre-Svend,
Til hvem I sige kand, for min Søe-Vogn og spend!
Saa fremmis vor Monarks og Belt-Søe-Høvdings Ære,
Saa viidt som Skibe kand med Kølen Bølgen skjære,
Ja Nordens Ledings-Lys og Verdens store Haf
Skal tjene Kongen og en hver her noget gaf!

Johann Lauerentzen.

Derefter følger:

d) Kong Christian den Femtes Gavebrev af 1ste Marts 1698, hvori han giver Indkomsten af Fiskeriet paa Møen, 100 Rdlr. aarlig, som en Rente af Kapital 2000 Rdlr., til Navigationsskolen.

e) Kong Frederik den Fjerdes Resolution, dateret 9de Marts 1700, paa Commissairernes allerunderdanigste Relation af 29de November 1699, indeholdende: at de til Skolen indkommende Penge skulde leveres i Zahlkammeret mod kongelig Obligation, at Rektor og Hører ved Latinskolen skulde faae andre Embeder, samt at Biskoppen skulde forestaae en duelig Person til at være dansk Skoleholder. I Stege Sogn skulde anordnes 5 Substituter ec. Den latinske Skoles Huus skulde være til

Beskrivelse over Møen Bind 2 Anhang til første og anden Deel

dansk Skole, Klokkeren og Organisten gives Huusleie af Kirkens Indkomst ec. For Testamentes Confirmation, for allern. Tilladelse til Ægte-

353

skab i forbudne Led, saavel som, efter Omstændighederne, for dem, der paa Kongens Gods i Laaland, Falster og Møen erholdt Frihed for Fødestavnsbaandet, skulde gives en Kjendelse til Naviagtions-skolen. Navigations-Inspektøren og Skoleholderne fritages for Personelskatter. Commissairernes Forslag om de Fattiges og Formuendes Børn., saavel som om Kassens Indretning m.m., bevilges.

f) Fra Pag. 21 til Pag. 42 findes anført hvad derr, ifølge ovenanførte allern. Resolution, indtil 22de Januar 1703, hvormed Fortegnelsen ender, var indkommet fra Cancelliet for Testamenters Confirmation m.m., i alt 1523 Rdlr. 6 Skill.

g) Endelig indeholder Navigationsskolen Bog en Mængde af den Tids Stormænds og Andres egenhændige Forskrivninger paa Bidrag til hiint høipriselige Værks Fremme. Gaverne vare for en stor Deel meget betydelige. Hans kongl. Høihed Kronprindsen ville give 50 Rdlr. aarlig. For aarlige Bidrag have fremdeles Følgende tegnet sig: Ulrik Chr. Güldenlew 30 Rdlr. Ulrik Frederik Güldenlew 40 Rdlr. Chr. Güldenlew 30 Rdlr. Lauritz Munck 10 Rdlr. Johan Rantzau 5 Rdlr. Gedde 10 Rdlr. Stoiken 10 Rdlr. Wibe 10 Rdlr. C. Sehestedt 5 Rdlr. Christian Rodstehn 5 Rdlr. P. Worm 5 Rdlr. Brahe 5 Rdlr. Biskop Bornemann 15 Rdlr. Reitzer 5 Rdlr. R. Winding 5 Rdlr. H. Wandal, W. Worm, O. W. Worm, Steenouck, Friis-Drevig, Søebøtke, Wieland, hver 5 Sdlr. Bentzon 10 Rdlr. Hjort, P. Riegelsen, I Monrath, hver 5 Rdlr. Ch. Sigfr. v. Plessen 20 Rdlr., og endnu en Mængde Andre, for ringere Bidrag. O. Rømer vilde aarligen give de fornødneste Instrumenter, Bøger og Kort in natura til 6 á 8 Rdlr. Værdi.

354

Eengang for alle gav: Grevinde Samsøe 50 Rdlr. Geheimeraad Otto Krabbe 200 Rdlr. Grev Reventlau 60 Rdlr. Baron Jens Juel 20 Rdlr. P. Brandt 20 Rdlr. Harboe 300 Rdlr. (deraf betalt 100 Rdlr.) M. Moth 20 Rdlr. Raben 20 Rdlr. Oberst Jørgen Rantzau 50 Rdlr. Oberst Verner Parsberg 25 Rdlr. M. Numsen, Schönbach, K. Juell, Hansen, v. Eggers, O. Schell, v. Holsten, P. Rodstehn, H. Vosskamp, hver 20 Rdlr. Jessen 50 Rdlr. Justitsraad Braem 100 Rdlr. M. Rasmussen 200 Rdlr. Mads Christensen 100 Sdlr. Jespersen 50 Sdlr. Adeler 30 Sdlr. Politimesteren i Kjøbenhavn, C. Rasch, 200 Rdlr. C. v. Lente 30 Rdlr. Steen Skinckell 12 Rdlr., og adskillige Andre ringere Bidrag.

Efterat der var gjort saa god Begyndelse til et Fond, udkom Rescriptet af 26de April 1701, indeholdende dskilligt, Navigationsskolen og dens Betjente angaaende, saasom, at Direktørerne af de forrige Committerede skulde modtage Skolebogen, Dokumenter og beholdte Penge, forsatte Project til en Forordning om Skolens Oprettelse og en Fundats for samme, samt til en Forordning om Tiendernes Oppebørsel paa Møen og Degnenes Pension til Skolerne ec. (See Forordn. af 8de November 1701, om en Navigations- samt Regne- og Skrive-Skoles Oprettelse paa Møen, Forordn. af 3die Januar 1702, om Tiendernes Oppebørsel m. v. og Rescriptet af 29de April 1702, der indeholder Fundatsen for hine Skoler.)

Ifølge ovenanførte Forskrivninger skulde Navigationsskolen i Aaret 1703 være i Besiddelse af en Kapital paa 11054 Rdlr., foruden de under litr. f. anførte 1523 Rdlr., den forrige Latinskoles Kapital, 5000 Sdlr., og hvad der i øvrigt maatte være indsamlet ved andre Collecter. I Henseende til det Økonomiske, maae saaledes Udsigterne til denne

355

Beskrivelse over Møen Bind 2 Anhang til første og anden Deel

Stiftelses Fremvæxt i faa Aar være blevne meget glimrende. Men ligesaa vel som Underviisningen blev dreven med Lunkenhed, og Elevernes Antal efter nogle Aars Forløb aftog, saa formindskedes ogsaa snart Skolens Kapital betydeligt, hvorom følgende ”Forklaring over den kongl. Navigationsskole paa Møen den Indkomster” (i Cancelliearchivet) giver Oplysning:

1. Ved Skolens Indretnings Begyndelse Aar 198 har Hs. kongl. Majestæt givet bemeldte Skole Kapital 2000 Rdlr., hvoraf Renten aarlig vorder anviist. Ved samme Tid har og været bevilget Collectbøger overalt i Danmark og Norge, ved hvilke, samt hvis som efter Testamenter og for Vornedes Frihed til Skolen er betalt, og Renterne, Skolens Kapital, fra Marts 1698 til Februar 1727, er voxet til
19873 Rdlr. 4 Sk.

Derimod Udgiften., som Skolen har havt fra 15de Juni 1700 til i Febr. 1727, bestaaende af Skolehusets Opbyg- gelse, dets Reparation, Lærerens Løn, Collectbøgernes Indrettelse o. desl., item ibegreben de Lapitaler, som i den kongl. Kasse ere forstrakte, nemlig 5850 Rdlr, i alt 19290 Rdlr. 90 Sk.

Er saa, som Kassen nu for Haanden skal tilsvare 582 Rdlr. 10½ Sk.

Med denne Beholdning beregnes derefter Kassens Indtægt i Aaret 1727 til 993 Rdlr. 58½ Sk., og dens Udgift, bestaaende i Professor Ramus's Løn, til 400 Rdlr., foruden muligen forefaldende Reparationsomkostninger. Dernæst forklarer den 4de Post: Ved Collectbogen har Een og

356

Anden skriftlig lovet, at give Noget til Skolen, nemlig Somme Noget eengang for alle, som og strax er afgjort, Andre have lovet en ringe Deel aarlig at ville give, og til en Tid, men ikke fremdeles, dermed continueret ec. Af saadan Restants er siden Aar 1718 indkommet 1780 Rdlr., som under 1ste Posts Indtægt er begreben. Af Resten bliver muligt noget endnu at vente ec. 5te (sidste) Post. Den danske Regne- og Skriveskole er vel indlemmet i Navigationsskolens Fundats, men over den Indkomster holdes aparte Kasse i Stege, hvorover Provsten og Byefogeden gjøre Regnskab.

18. Om Navigationsskolens Forvandling til et Tugt- og Arbeids- eller Manufaktur – Hus.

Til S. 467. Under Dato 9de April 1737 indgave Direktørerne for Fattigvæsenet i Danmark allerunderdanigst Forestilling: Hvor umuligt det vilde falde for Børnehuset paa Christianshavn, at rumme alle dem, som derhen efter Dom, fra begge Rigerne, sendes, foruden de, der for Betlerie i Kjøbenhavn opbragtes. De forestille derfor Nødvendigheden af, at saavel i Jylland som Fyen Tugt- og Arbeidshuse indrettes, samt at i Sjellands Stift, udenfor Kjøbenhavn, endnu anlægges et Tugt og Arbeidshuus. Til et saadant Huus foreslaaes Navigationsskolens Bygning paa Møen, da aldeles inge, for de dertil givne Midler, i Navigationen undervistes m. m. Derefter fik Stiftsbefalingsmanden for Sjellands Stift, Baron N. v. Gersdorff, og Biskop Worm Ordre af 16de April f. A., det allersnarest at indsende allerunderdanigst Erklæring, om Intet i Skolens Fundatser, Gavebreve, eller i andre Maader matte findes, som kunde være til Hinder i hiint Forslag. Denne Erklæring blev indgivet samme Dag, saaledes lydende:

357

Deres kongl. Majestæts høisal. Hr. Farfader, Kong Christian den Femte, har først om en Navigationsskole paa Møen at indrette allern. været betænkt, som og Hs. kongl. Majestæt til saadant

Beskrivelse over Møen Bind 2 Anhang til første og anden Deel

Brug allern. har skjænket 200 Rdlr., hvorefter adskillige Deres kongl. Majestæts Undersaatter til deslige Brug forærede, efter deres Evne, hvad Gud gav dem i Sinde. Anden Foundation haves ei paa Navigationsskolen, end den trykte allern. Forordning af 8 de November 1701 *). Paa det og allern. kan erfares Hvad, og med hvad Vilkaar, En eller Anden haver contribueret til saadan Skole, da følger herhos den Bog, i hvilken deslige Giveres Navne og deres Gaver findes tegnede. Deriblandt findes Intet, som kan synes at stride mod vort gjorte Forslag, med mindre det skulde være hvad afg. Etatsraad og Politimester Claus Rasch Pag. 79 ff. har skrevet (nemlig: at han vil forrente de 200 Rdlr., han giver, saalænge han lever, og Skolen virkelig holdes i god Stand, og Midlerne til intet andet Brug anvendes ec.) Overalt da er i mangfoldige Aar Ingen i Navigationsskolen oplært, men dens Bygning har endog efter allern. Befaling været til offentlig Auction, uden at kunne sælges, hvoraf synes at flyde, at Dres Intention, som til Skolen at stifte og vedligeholde have givet Noget, mere krænkes, naar Bygningerne staaer og nedfalder, uden at Nogen lærer det allermindste, end om Huset bliver brugt til et Tugt- og Manufaktur-Huus. Vi forblive ec. Kjøbenhavn den 16de April 1737.

Gersdorff. C. W. Worm.

Den anførte Vanskelighed i Henseende til de Betingelser, under hvilke Rasch havde skjænket sine 200 Rdlr. til

---

*) Fundatsen af 29de April 1702 maa være bleven forglemt.

358

Navigationsskolen, blev i Kongens Resolution hævet ved et: "Dette bortfalder", og derefter udgik under 26de April 1737 kongl. Rescript til Direktørerne for Fattigvæsenet, af følgende Indhold: Christian den Sjette ec. Vor synderlige Gunst tilforn. Os er allerunderdanigst bleven refereret Eders indgivne Memorial af 9 de April, angaaende hvor umuligt ec. Thi give Vi Eder paa ovenmeldte Eders allerunderdanigste Forestillings 1ste Post allern. tilkjende, at vi allern. have bevilget, at Navigations-Skole- Huset paa vort Land Møen maa til et Tugt- og Arbeidshuus vorde indrettet. Angaaende at I formene, med Beholdningen, som findes i Navigationsskolens Kasse, der bedrager over 1400 Rdlr., at kunne bestride Bygningens Reparation, Senges, samt de, til Manufaktur at indrette, fornødne Tings Anskaffelse, saa bevilge Vi allern. at disse Penge dertil kan bruges. Videre forestille I, at maatte ved samme Huus forblive, hvad det hidindtil har været tillagt, nemlig i Kapitaler, som hos Os ere bestaaende, imod 8000 Rdlr. Croner og Courant, samt hvad der kan indkomme af Testamenter, der aarligen fra 60 til 100 Rdlr. skal beløbe ec., saa give Vi Eder tilkjende, at Vi allern. have bevilget, at Cancellieraade og Prof. Rasmus skal nyde indtil 400 Rdlr. aarlig af vor norske Postkasse, og ville Vi allern. at Navigationsskolens Indkomster kan emploieres til Tugt- og Arbeidshuset. Angaaende at Vi allern. dertil ville af vore Skove henlægge en vis Andeel af Skovlæs Brænde aarlig ec., saa kan herom allerunderdanigst Forestilling gjøres, og meldes hvor meget Udviisning behøves, dog ville Vi, at der skal spares paa Skoven, og kan vel Tørv dertil bruges. Sognepræsten kan selv forrette Gudstjenesten, eller en dertil beskikke. Og som I til Slutning allerunderdanigst melde, at ifald Vi allern. bevilge denne Eders gjorte Forestilling, da vilde Du, Geheimeraad og

359

Stiftsbefalingsmand, Baron Gersdorff, og Du, Biskop Dr. Worm, inden Mai Maanedes Udgang reiste til Møen, for at tage Navigationsskolen nærmere i Øiesyn, samt foranstalte dens Reparation nærmere i Øiesyn, samt foranstalte dens Reparation og de til et Manufaktur fornødne Things Afskaffelse, og forespørge Eder derhos, om Vi ikke allern. maatte finde for godt, at beordre Landets Økonomie- og Commerce-Collegio, at føie Anstalt at En i Manufaktur kyndig reiste til Møen med Eder, for nøie at overveie, paa hvad Maade sligt et Tugthus, med særdeles det i samme anlæggende manufaktur, staaer til at indrette, saa det kan have Bestandighed, og indbringe den forventede Nytte; saa have Vi

Beskrivelse over Møen Bind 2 Anhang til første og anden Deel

og dette allern. approberet, og Dags Datum herom os elskelige Vore Deputerede og Tilforordnede udi Gen. Landets Oec. og Com. Coll. allern. Odre bilagt. Derefter I Eder allerunderdanigst kan vide at rette. Befalendes ec.

Senere udgik følgende kongl. Rescripter, denne Stiftelse angaaende: Af 19de December 1738, om Tugt- og Manufaktur-Husets Indretning, samt at en Interims-Instruction skulde forfattes ec. Af 6te Marts 1739 ang. at arbejdsføre Betlere af Qvindekjønnen skulde der henbringes til Arbejde, m.m. om Tugthusets Inspektører. Af 22de September 1741: I Tugthuset paa Møen skal for Fremtiden modtages stærke og friske Betlere, som for Betlerie blive opbragte, og Direktørerne tilsendte. Direktørerne have med al mulig Flid at see derhen, at dette Huus kan vorde sat i fuldkommen Stand til en ønskelig Fremgang. (See i øvrigt: Rescr. af 6te Novbr. 1739, af 22 de April 1740, af 21de September 1742, Plac. af 30te Juli 1745, Rescr. af 16de December 1768, Fordrhn. af 18de Marts 1778, Rescr. af 4de April 1781 til Etatsraad Koefod o. fl.) Under 21de November 1794 udgik kongl. Rescr. til Etatsraad

360

Koefod, indeholdende: at der for det første skal gøres en Indretning i Møens Tugthuus til 2 á 3 Personer, som ere berøvede Forstandens Brug, samt næste Foraar ved Siden af Tugthuset opføres en liden Bygning til 6 eller 8 saadanne Menneskers Bevaring, Bygningsomkostningerne tages af Tugthustes aarlige Overskud ec., samt at der for hver Afsindig skal betales daglig 12 Sk. til Tugthuset for Forpleining, Klæder og Opsyn. (See 2den Deel S. 112.)

19. Om en mærkværdig Fange paa Møens Tugthuus.

Et Fruentimmer, ved Navn Anna Sophia Magdalena Frederica Ulrica, der falskeligen gav sig ud for en Datter af Kong Christian den Sjette, har i 34 Aar, nemlig fra 1770 til 1804, som Fange været i Møens Tugthuus. Hun skulde være født i Aaret 1729 (Andre sige 1738 eller 39, men dette stemmer ikke med den Alder, Kirkebogen tillægger hende) af Enkefyrstinden af Ostfriesland, derefter være bleven overantvordet til Opdragelse hos Grevinde Schack, hvor hun blev holdt meget inde, og lærte Intet. Der skulde hun have været til sit 15de Aar, da hun kom med et Fartøi til Norge, og strax derpaa til Amsterdam. Hos en Kjøbmand der skulde hun have haft det meget godt, som en Datter af Huset, og 400 Rdlr. aarligen være blevne betalte for hende, indtil 1764, da Enkefyrstinden døde, og hiin Understøttelse blev holdt tilbage. Hun maatte da tjene for sit Brød som Stuepige hos en Apotheker i Leyden. Ved Akademiet der studerede en norsk Student, ved Navn Henrik Kirchhoff, som blev bekjendt med hende, og ikke lidet forundret ved at see hende i Besiddelse af Kong Christian den Sjettes Portrait, et Gavebrev paa Bregentved Gods og andre rare Sager. Kirchhoff overtalede hende 1766 at reise med sig til Dan-

361

mark, lovende at være hende behjælpelig i at gjøre de Fordringer gjeldende, som hun efter hans Mening kunde være berettiget til. Han ankom med hende i August Maaned f.A. til Kjøbenhavn, og henvendte sig til Grev Danneskjold, som skal have modtaget hans Papirer; men Kirchhoff blev i øvrigt afviist med Foræringer og gode Løfter. Efter nogle Aars Forløb kom han igjen med sin Prindsesse, men blev i November 1769 sat i Blaataarn, og, da en Commission til denne Sags Undersøgelse havde indgivet sin allerunderdanigste Relation derom til Kongen, udgik følgende Ordre, dateret Frederiksberg den 15de Juni 1770, til Politimesteren, Etatsraad Fr. Horn, saaledes lydende:

Christian den Syvende, V. G. t. Efterat et Qvindemenneske, som navngiver sig Anna Sophia Magdalena Frederica Ulrica, og udgiver sig for at være et Kongebarn, til Os havde indgivet adskillige

Beskrivelse over Møen Bind 2 Anhang til første og anden Deel

Memorialer, og Vi i Anledning deraf, for engang at lade gjøre Ende paa et saa dristigt Foregivende, allern. have anordnet en Commission til sammes ordentlige Undersøgning, er os nu af bemeldte Commissions indkomne Relation allerunderdanigst bleven refereret, at hun aldeles ikke er den, hun giver sig ud for at være, og at hendes Foregivende om hendes Fødsel og Herkomst er i alle Maader falsk og opdigtet. Thi er hermed Vores allern. Villie og Befaling, at Du strax i al Stilhed lader bemeldte Qvindemenneske overføre til Møens Tugthuus, samt naar hu der er ankommen lader hende bekjendtgjøre, at endskjøndt hun for hendes dumdristige og formastelige Foregivende, der forhen noksom var bekjendt at være urigtigt, og nu efter Undersøgning tydelig er befunden at være aabenbare falsk og opdigtet, haver fortjent som en Løgner og Bedragerske at kagstryges og brændemærkes, saa have vi dog allernaadigst derfor villet fritage hende, og derimod funden for godt, at

362

benaade hende med at arbeide i Møens Tugthuus paa Livstid, til hvilken Ende vi og have befaleet os elskelige Præses og Direktører for de Fattiges Væsen i vort Rige Danmark, at foranstalte hendes Modtagelse der til Arbeide, som ovenmeldt. Derefter Du dig allerunderdanigst haver at rette. Befalendes ec. (Sjell. Tegnelser 1769 – 70, fol. 138, No. 379.)

I Ordren af samme Datum til Direktørerne for Fattigvæsenet blev det dem paalagt, efter nogen Tid allerunderdanigst at indberette, hvorledes hendes Forhold havde været i Tugthuset. Under samme Datum udgik Befaling til Etatsraad Truels Ortved, og Henrik Kirchhoff, som, for at have været ovennævnte Fruentimmers Raadgiver og Medhjælper i hendes falske Foregivende, under 7de November f.A. var hensat i Blaataarn, i Henseende til hans lange og velfortjente Arrest, maatte sættes paa fri Fod, men advares, for Fremtiden af afholde sig fra at tage Deel i deslige Bedragerier og Opdigtelser, og ikke nogentid at indfinde sig paa det Sted, hvor hun var hensat.

I Aaret 1783 indgav hun Ansøgning om at erholde sin Frihed og en Pension til Livets Ophold, hvorpaa i følgende Rescript til Conferentsraad Koefod, dateret Fredensborg den 6te August 1783, allernaadigst blev resolveret:

Christian den Syvende ec. V. s. B. t. Vi have ladet os allerunderdanigst referere en fra Anna Sophia Magdalena Frederica indkommen Ansøgning, hvorved hun, som ifølge vor allern. Befaling af 5te April 1770 (15de Juni?) er indsat til Arbeide i Møens Tugthuus, men i Aaret 1773 er bleven fritagen for at arbeide, hvorimod Tugthuset for hendes bedre Forpleining er bleven betalt 40 Rdlr. (aarlig), allerunderdanigst har begjæret at maatte erholde sin Frihed, samt en liden Pension til Livs Ophold; men som vi allern. have fundet for godt, at hun fremdeles under Opsyn skal

363

forblive i Møens Tugthuus, og der nyde et aarligt Tillæg af 60 Rdlr., som tager sin Begyndelse fra dette Aars 1ste Januar, og hun altsaa nyder herefter aarlig 100 Rdlr., saa give Vi dig sligt hermed tilkejnede, hvorhos Vi i øvrigt ville, at hun fritages for alt Arbeide, og omgaaes paa den lemfældigste og Frihed nær kommende Maade, med bedste Pleie og Leie, saavidt den hende allernaadigste forundte Gehalt kan tilstrække. Derefter Du dig allerunderdanigst haver at rette. Befalendes ec.

Uagtet al den Lemfældighed, hvormed den Ulykkelige, ifølge dette allernaadigste Rescript, blev behandlet, vilde hiin fixe Idee ikke forlade hende. Hun boede i et eget Værelse i Tugthuusbygningen, efter Omstændighederne ret beqvemt, var meget økonomisk, og laante ud for høie Renter, mod Pant, hvormed hun kom i Besiddelse af adskilligt Kobbertøi og andre Sager. Hun samlede ogsaa paa gudelige Bøger, var meget hoffærdig, og i øvrigt ikke af den bedste Karakter. Hun døde i Aaret 1804. I Kirkebogen staaer: ”Den 28de Januar 1804 blev Frøken Anna Sophia Magdalena Frederikke Ulrikas Liig begravet under Sang og Ringen; gammel 74 Aar.”

Beskrivelse over Møen Bind 2 Anhang til første og anden Deel

Endskjøndt Riegels i sine smaae historiske Skrifter (3die Deel S. 294 – 99, jævnf. S. 66 og 69), saavel ved juridiske og diplomatiske som moralske, Beviser, har godtgjort det Ugrundede i dette Fruentimmers Foregivende, findes der dog endnu Adskillige, som ere taabelige nok til ikke at ville troe, hun var en Bedragerske; her er derfor tilføiet nogle historiske Beviser, for at betage hine Vantroer al Tvivl.

20. Om den hvide Pige paa Bogøe.

Den idealske hvide Pige paa Møens Klint er af Hr. Prof. Kruses skjønnede Fortælling de Fleste bekendt; - den

364

virkelige hvide Pige paa Bogøe er i psykologisk Henseende mærkværdig nok, til korteligen her at omtales.

Ane Kehling er fød paa Bogøe, hvor hun endnu lever, over 84 Aar gammel. Hendes Fader var Gaardmand Anders Kehling sammesteds; Moderens Navn vides ikke. Som Barn udmærkede hun sig ved en ualmindelig Læse- og Lærelyst og Alvorrlighed. Da hun var 19 Aar gammel havde hun en Beiler fra Møen, som Forældrene, især Faderen, vilde at hun skulde ægte, da han var udstyret med hvad der, efter den almindelige Mening blandt Bønderne, hører til det Fortrinligste ved en Frier – en god Gaard. Men Ane havde hemmeligen trolovet sig med en Søemand, og vilde ikke føie Forældrene. Faderen modsatte sig nu med Magt hendes Forbindelse med sin Elskede, hvoraf Følgen var, at hun besluttede, aldrig at gifte sig. Denne Beslutning blev hun troe, men henfaldt til Tungsindighed, afsondre sig fra alle Andre, læste og bad tidligt og sildigt. Ved hendes Moders Død yttrede hun megen Sorg. I Skoven samlede hun den Uld, Faarene efterlod i Buskene, og strikkede sig deraf tvende Dragter, en sort og en hvid, fra øverst til nederst i eet sammenhængende Net, og en spidsformig Hætte til Hovedet. Den sorte Dragt bar hun om Søndagen, den hvide de andre Dage. Hun var idelig beskjæftiget i Huset, eller med at passe Kreaturerne; men foretog sig aldrig Noget, uden efter egen Tilskyndelse, og allermindst hvad Faderen ønskede. Mod Brn, og hvem hun ellers kunde lide, var hun altid venlig; men taledede ikke med Nogen; næsten idelig nynnede hun en Psalmetone. Kirken besøgte hun flittigt; men, da Præsten Wulff engang yttrede, at han ikke vilde tillade hende Altergang, viste hun igjen sin Karakterfasthed derved, at hun fra den Tid aldrig kom i Kirken, men holdt bestandig sin Sabbath hjemme, ved at pynte sit Kammer,

365

læse og synge. Hver Løverdag gik hun endnu for 6, 7 Aar siden til Kirkegaarden, og pyntede sin Moders Grav, men tilredte Faderens ilde, fordi han især var Aarsag i at Hendes Ægteskab med Søemanden ei fuldbyrdedes. Pyntede Fruentimmer udenfor Bondestanden kaldte hun Brudepiger. Hun gik gjerne ved Strandbredden, og saae længselsfuld ud over Havet. Glatte Stene optog hun, og gjemte, som Breve og Budskab fra hendes Elskede.

Hun taler nu Intet forstaaeligt, giver som oftest kun en klynkende uarticuleret Lyd fra sig, og kan med Føie kaldes vanvittig. Hu er noget mistroisk, og, naar man kommer i Huset, hvor hun opholder sig, synes hun at befrygte, man skulde tage Noget bort. I øvrigt er hun af en godmodig Karakter. Hendes hvide Dragt kan nu kaldes graae; den naaer hende kun til Knæerne, og Ærmerne til midt paa Underarmen. Paa Benene bærer hun hvide Uldstrømper og Træskoe. Formedelst hendes særegne Paaklædning, skarpe Træk og alvorlige Aasyn, skulde man ved første Øiekast antage hende for en Mandsperson. Uagtet hendes høie Alder, bærer hendes Ansigt Spor at hun har været smuk, og hendes sølvgraae Haar give hende et ærværdigt Udseende. Tilforn har hun været meget stærk, og har

Beskrivelse over Møen Bind 2 Anhang til første og anden Deel

stedse havt en god Helbred; men nu kan hun, svækket ved Alderen, ikke længere gaae sin vante Gang til Kirkegaarden, og synes med Rolighed at vente paa Døden.

Saaledes som dette mærkværdige Fruentimmers Levnetsløb her er fortalt, har Hr. Pastor Pontoppidan havt den Godhed at meddele Udgiveren det. Udførligere har Hr. Professor Smidth leveret samme i Hesperus, 5te Bd. S. 281 – 90.

366

Anmærkninger og Berigtigelser til første Deel.

S. 33. Det der anførte Hartkorn ag Møens Amt, efter en Opgivelse fra Amtstuen 1819, er urigtigt.

S. 42. ”Men ved Resolution ..... til Vordingborg”. Berigtiget i 2den Deel S. 23 og 24.

S. 45. Saaledes som Forf. her har anført Sogdenes tiendeydende Hartkorn, findes det overensstemmende med ”Møens Amtsprotokol, over Afgiften af Tiender, ifølge Forordningen af 1 ste October 1802”, hvorimod det i 2den Deel er anført overensstemmende med de nyeste trykte Jordebøger og Auctionsconditioner.

S. 247. De Punkter, som staae mellem Ordene i den der anførte Indskrift, findes ikke paa Liigstenen. I øvrigt er Indskriften aftrykt fuldkommen overensstemmende, saavel med Stenen, som med Abildgaards meget nøiagtige Tegning af samme. Men den bør læses saaledes som i 2den Deel S. 144 er anført; thi Tegnene efter ”miles” og ”sua” ere ikke Andet end Skilletegn. Sandvig har antaget det første af hine Tegn for X, og det andet for &, men urigtigen; thi begge ere fuldkommen eens, og forskjellige fra X Tallene i Indskriften. Om Navnet ”heingus” skal være Hemmingus eller Henningus, lader sig vel neppe afgjøre; med det Første har stedse været gængsere.

S. 287. ”Thi vel fik Albret Gjõe 1536 Stege Slot i Pant; men Ville hævde Indkomsterne.” Forf. maa have havt en urigtig Udskrift af Cancellie-Registeret No. 4, fol. 92, hvor der staaer: ”Albret Gjõe fik Folehningsbrev paa Stege Slot pro servitio facto et faciendo, dog med saa Skjæl, at han skal aarligen give Kongl. Mayestæt deraf Sex Hundred Mark danske, og være K. M. deraf Tjeneste selv sjette, med gode Heste og Harniske med Slavinde,

S. 367

inden og uden Riget Ec. Dateret Hafniæ, Søndagen næst efter Helligkors Dag 1537.”

S. 333. Sandvig anfører ingen Hjemmel for, at Ebbe Ulfeld og Claus Ahlefeld have været forlehmede med Møen; og, ifølge det i Anhanget S. 310 anførte Forlehningsbrev, synes Pontoppidan at have forbigaaet dem med Rette.

S. 474 og 475. Under 13de Januar 1783 blev Kammerherre v. Walmoden i Naade entlediget fra Amtmandseembedet over Møen, og Kammerherre de la Calmette under samme Datum beskikket til dette Embed. Walmoden forbelv Amtmand over Nykjøbings Amt til sin Død den 23de October 1793, hvorefter Calmette, under 18de Juni 1794, blev tillige Amtmand over dette Amt.

Beskrivelse over Møen Bind 2 Anhang til første og anden Deel

S. 494. Den sidste residerende Capellan ved Stege Kirke var Hr. Rasmus Winther, kaldet den 21de April 1812; død den 2den Marts 1817.

S. 513, L. 7. "Hvad der især ec." Berigtiget i 2del Deel S. 15, 1ste Note.

Læseren bedes endvidere at undskylde og rette følgende mindre betydelige Feil, der ere overseete ved Correcturen:

Side 44, Linie 3, syv og tredsindtyve, læs syv og halvtredsindstyve. S. 124, L. 20, der 1. den. S. 185, L. 13, Mynter L. Münter. S. 287, L 23, S. 13 l. S. 23. S. 296, L 21, syv læs otte. S 315 L. 19: Kongen: l. Kongen; og: S. 320, L. 16: 1 Fdkr. l. 1 Alb. S. 353, L. 26: 30te October l. 3die October. S. 360, L. 4: 1760 L. 1660. S. 395, L. 22: de l. det. S. 441, L. /, 1597 l. 1697. S. 467, L. 4: 6te November 1739 l. 26 April 1737. S. 491, L. 16, Hegelund l. Hulegaard. S. 512, L. 9, 1768 l. 1769. S. 513, L. 14: No. 2 l. No.i.

B. Anhang til anden Deel.

I. Udtog af: "Specification over Fæstepengenes Beløb paa Møen 1768." (I det Kongl. Rentekammer-Archiv.)

Til Side 6.

a.	Maglebye Sogn. For Gaarden No. 18 i Mandemark, af Hartk. 4 Tdr. 6 Skpr. 3 Fdkr. 1 1/3 Alb., med fuld Besætning af Værði 64 Rdlr., samt fuld Vinter og Vaarsæd; Bygningen af 3 Længder, 28 Fag, i slet Tilstand, Fæstepenge: 4 Rdlr. For en Gaard i Businge af Hertk. 5 Tdr. 1 Skp. 2 Fdkr., Besætning af Værði 66 Rdlr., fuld Vinter og Vaarsæd, Bygningen af 3 Længder, 26 Fag, i god Stand, Fæstepenge: 20 Rdlr. Saaledes af Maglebye Sogn bortfæstet 2 Gaarde, tilsammen for	24 Rdlr.
b.	Borre Sogn. 8 Gaarde bortfæstede	148 Rdlr.
c.	Elmelunde Sogn. 6 Gaarde bortfæstede	112 Rdlr.
d.	Kjelbye Sogn 3 Gaarde og I dobbelt	128 Rdlr.
e.	Stege Sogn. 5 Gaarde bortfæstede	156 Rdlr.
f.	Damsholte Sogn. 5 Gaarde bortfæstede	82 Rdlr.
g.	Phanefjord Sogn. Inden	-
h.	For adskillige Baadsmandshuse paa 5 fag bortfæstede for 4 Mk. hvert, og adskillige andre Huse, tilsammen	<u>71 Rdlr.</u>
Summa Fæstepengenes Beløb 1768, i alt		721 Rdlr.

369

2. Placat angaaende Auctions Holdelse over Hs. Majestæts forbeholdne Gods paa Møen ec., dateret 4de August 1769.

Beskrivelse over Møen Bind 2 Anhang til første og anden Deel

Til S. 12. Hans Kongelige Majestæts til Danmark og Norge ec. ec., Deputerede for Finantserne og Tilforordnede udi Kammer-Collegio gjøre vitterligt: At efter Hans Majestæts allernaadigste Resolution og Befaling bliver endeel forbeholden Kongeligt Jordegods med Skove, Jagt og anden Herlighed og Rettighed, samt Kirker og Tiender udi Møens, Nyekjøbings og Vordingborg Amter, bestaaende af Hartkorn: Ager og Eng 2979 Tønder -Skpr. 1 Fdkr. 1 Alb, Skov 50 Tdr. – Skpr. 3 Fdkr. 1 Alb., Kongetiender 88 Tdr. 6 Skpr. 3 Fdkr. 1½ Alb., Kirketiende 383 Tdr. – Skpr. 3 Fdkr. 1½ Alb., samt Fæsterettigheden af Stege, Damsholte og Borre Kongetiender, hvis Tiende Hartkorn er 165 Tdr. 4 Skpr., og hvorover nærmere trykte Specificationer skal vorde bekjendtgjort udi Stege Kjøstad paa Møen den 19de September indeværende Aar, til Bortforhandling ved offentlig Auction opbuden, og de Høistbydende paa Hs. Majestæts nærmere allern. Approbation tilslagen paa følgende Maade, og disse samt nærmere paa Auctionsstedet bekjendtgjørende Conditioner, nemlig:

1) Forberørte Hartkorn opbydes tillige med Skove, Jagt og anden Herlighed, efter Loven og Forordningerne, og skal det udi bemeldte nærmere trykte Specificationer blive anført, hvorledes Godset enten samlet eller separat vorder opbraabt, der for separat Gods ellers skeer baade bye- og gaardviis, alt ligesom Lysthavende dertil findes og Omstændighederne det medfører, og naar saaledes en Bye under eet vorder opbuden, da følger dermed i Kjøbet alle dei Byerne værende Huse med deres Afgifter og dertil hørende Hart-

370

korn; men, hvor Byerne gaardviis opbydes, da bliver og Husene med deres Afgifter og Hartkorn, hver for sig separat opbuden.

2) Ved Kirkerne, som hver for sig opbydes, reserveres Hs. Majestæt fremdeles jus vocandi, saavelsom de ved Kjøbets Slutning værende Beholdninger, men for Resten følger med Kirkerne det dertil hørende Inventarium og alt andet med Vilkaar, at de Kjøbende af Kirkens ansatte Hartkorn svarer alle kongelige Contributioner.

3) Mandskabet paa Godset, for saavidt baade af Soldater og Reserver, ved seneste Landmilice-Session ved Godsets Lægd, der er anskrevet, følger og tilhører Lægderne saaledes som de nu ere inddeelte, eller, efter at Godset er bortsolgt, i Strøelægder vorder inddeelt, uanset hvor deres Fødestavn maatte være, men for saavidt alt øvrige Mandskab paa Godset angaaer, da følger og tilhører samme det Gods, hvor de efter Forordningerne have fyldt ansatte Aar, og hvad det af sidstmeldte Mandskab angaaer, som falder til de Huse, der separat hver for sig vordre bortsolgt, da følger samme de Lægder, hvorudi de efter Forordningerne have fyldt ansatte Aar.

4) Alt anførte Hartkorn, Gods, Tiender og Kirke afhændes til evindelig Arv og Eiendom, uden nogen Reluition dertil at være reserveret; og naar samme saaledes nogen Kjøbere ved Auction er tilslaget, bliver ingen Efterbud derpaa af andre modtaget, siden Alting i saa Fald paa Auctionsstedet offentlig skal see og afgjøres.

5) De bønder, som kjøbe deres paaboende Gaarde, svare, uanseet de selv blive Eiere, dog ikkun Comsumption og Folkeskat som Fæstebønder saalænge de ved Gaardene forblive.

371

6) Med Godset følger de Kjøbende alle de, til den Tid de gjorde Bud have fundet allernaadigst Approbation, derpaa udestaaende Penge og Korn, Restancer af Skatter, Landgilde, Huuspenge og

Beskrivelse over Møen Bind 2 Anhang til første og anden Deel

andre Jordebogs-Indkomster, samt Forstrækninger, hvorimod de Kjøbende fra samme Tid svare alle kongelige Contributioner og andre Rettigheder af Hartkornet eller Godset.

7) Skolerne udi Byerne, hvor samme ere beliggende, skal altid uforanderlig til det Brug, hvortil de ere indrttede, forblive, ligesom og de Byers Bønder, hvis Børn til samme Skoler henhøre, skal være pligtige bemeldte Skolehuse og derved nuværende eller efterkommende Skoleholdere paa samme Maade, som hidtil er skeet, at forsyne, vedlige- og underholde. Og til derover bestandig af holde, skal, ligesom ved Forordningerne angaaende Skolerne paa Landet i Almindelighed, af 23de Januar 1739 og 29de April 1740, er befalet, af 23de Januar 1739 og 29de April 1740, er befalet, den største Lodseier udi hver Skoles Distrikt staae for at oppebære Indtægterne og besørge Udgiften af samme Skolekasse, hvormed og Vedkommende haver behørig Indseende.

8) De som blive høistbydende paa bemeldte Godser, Tiender og Kirke med videre, maa være tiltænkt paa Auctionsstedet, naar forlanges, at stille for deres gjorte Bud tilstrækkelig Caution og forevise Fuldmagt, hvor Budet gjøres for Andre. Og bliver ellers ikke ringere Bud end til 1 Rdlr. for hver Tønde Hartkorn antaget.

9) Kjøberne betaler ikke nogen Auctions-Bekostning eller videre end Skjødernes Expedition her ved Rentekammeret, efter kongl. allernaadigst Resolution af 1ste Marts 1765, da det til Skjøderne brugende stemplede Papir efter høistbemeldte allernaadigste Resolution gives frie og uden Betaling.

372

10) For de jordløse Huse og Bygninger, som separat vorder bortsolgt, udbetales den fulde Kjøbesumma, Halvdelen til 11te Juni og den anden halve Deel til 11te Decbr. næstkommende Aar 1770, med Rente 4 pZ. aarlig fra Approbationens Dato at regne; men af Kjøbesummen for alt det øvrige Gods, Kirker og Tiender, bliver ikkun at udbetale den halve Deel, ligeledes udi tvende Terminer, til 11te Juni og 11te Decbr. 1770, med anførte Rente af den hele Kjøbesumma fra Approbationens Dato; skulde ellers nogen før ovenmeldte Terminer ville gjøre Betaling, anmelder de sig derom her i Rentekammeret; ligesom og i Betalingen for det kjøbende Gods kan blive modtagen kongl. Obligationer, for i den kongl. Kasse gjorte Forstærkninger, naar Vedkommende sig dermed anmelder. Den øvrige halve Deel af Kjøbesummen forbliver udi Godset, imod at Eierne fremdeles svarer af hver 100 Rdlr. aarlig 4 Rdlr., som en Afgift der bestandig og uforanderlig hæfter paa Grunden og Stederne, hvilken Afgift til hver 11te Decbr. i den kongl. Kasse erlægges. Og til desto mere Forsikring for denne paa Godset hæftende aarlige Afgift, skal Stedernes Kjøbere og efterkommende Eiere være forbudne, de derpaa værende Bygninger at assurere udi Brandkasserne, hvor samme nu ere, eller herefter vorder oprettede.

11) Paa de gjørende Bud kan de høistbydende forvente kongl. allernaadigst Approbation og Resolution, i det længste 6 Uger efter Auctionen er bragt til Ende.

12) Skulde Nogen imod Formodning med anførte Betalingt for det købte Gods udeblive, naar ham er bleven Hs. Majestæts allernaadigste Resolution tilkjendegivet, vorder da saadant Gods paa de Kjøbendes Omkostning og Risico igjen paany ved Auction opbudet. Rentekammeret, de 4de April 1769.

373

3. Nærmere Conditioner til Auction over Hans Majestæts forbeholdne Gods paa Møen ec., dat. 27de Juli 1769.

Beskrivelse over Møen Bind 2 Anhang til første og anden Deel

1ste Post. Over Godset, som til Bortsælgelse er indeelt udi 5 Hovedgaarde med tillagt Bøndergods, samt ellers endeel Bøndergods deraf separat, udkommer med første Special-Jordebog, og imidlertid bekjendtgjøres herved til Liebhabernes Efterretning, at berørte Inddeling over Godset er, som følger:

	Hartkorn							
	Ager og Eng				Skov.			
	Tdr.	Skp.	Fk.	Alb.	Tdr.	Skp.	Fk.	Alb.
1. De fem Hovedgaarde.								
No.1. Fri Hovedgaardstaxt *)	71	-	-	2	5	6	-	-
Dertil Bøndergods								
Ebbelnes Bye	85	7	1	1	-	-	-	-
Lind Bye	27	2	2	2	-	-	-	-
Sprove Bye	85	2	2	2	-	-	-	-
Rytzebech Bye	6	2	3	1	-	-	-	-
Nøbbølle	85	6	3	2	-	-	-	-
Af Lendemarche	32	6	1	1	-	-	-	
	294	5	2	-	-	-	-	-

Naar ellers denne Hovedgaard under eet med sit samlede Gods ved Auctionen er opaaft, bliver Koperne separat samt Godsets baade bye- og gaardsviis opbuden.

	Hartkorn							
	Ager og Eng				Skov.			
	Tdr.	Skp.	Fk.	Alb.	Tdr.	Skp.	Fk.	Alb.
1. De fem Hovedgaarde.								
No.2. Fri Hovedgaardstaxt *)	48	7	3	-	3	2	-	2½
Dertil Bøndergods								
Damme Bye	96	5	2	-	-	-	-	-
Koxebye	12	5	3	2 1/3	-	-	-	-

*) Da Hovedgaardstaxterne i de paa Auctionsstedet tilføiede Conditioner findes anført separerede, anføres kun her deres Hartkorn summarisk.

374

	Hartkorn							
	Ager og Eng				Skov.			
	Tdr.	Skp.	Fk.	Alb.	Tdr.	Skp.	Fk.	Alb.
Vollerup	41	-	3	2/3	-	-	-	-
Bredemad	16	5	-	2/9	5	6	-	-
Toftenæs	40	1	1	27/9				
Aschebye	26	6	-	2	-	-	-	-
Haarbølle	106	3	3	-	-	-	-	-

Beskrivelse over Møen Bind 2 Anhang til første og anden Deel

Vindebek	39	3	3	-	-	-	-	-
	380	-	-	2	-	-	3	1

(Anmærkning som ved No. 1.)

	Hartkorn							
	Ager og Eng				Skov.			
	Tdr.	Skp.	Fk.	Alb.	Tdr.	Skp.	Fk.	Alb.
1. De fem Hovedgaarde.								
No.3. Fri Hovedgaardstaxt *)	29	2	1	1	5	-	-	-
Dertil Bøndergods								
Pollerop Bye	79	1	1	1	-	2	2	2
Kjelbyelille	55	6	-	1	-	-	2	2
Toftrop	48	4	1	-	-	-	3	-
Oddermose	1	2	2	-	-	-	-	-
Raabyelille	58	2	2	2	-	-	1	-
Svensmarke	49	2	1	2	-	-	-	-
	292	3	1	-	-	4	1	1

(Anmærkning som ved No. 1.)

	Hartkorn							
	Ager og Eng				Skov.			
	Tdr.	Skp.	Fk.	Alb.	Tdr.	Skp.	Fk.	Alb.
1. De fem Hovedgaarde.								
No.4. Fri Hovedgaardstaxt *)	29	-	-	1	10	3	1	1
Dertil Bøndergods								
Af Speilsbye Bye	41	4	3	2	-	4	2	1
Hjertebjerg Bye	35	4	3	2	-	5	-	-
Østermarke	47	4	3	2	-	-	-	-
Torpe	16	1	3	-	-	1	1	1
Elmelunde	70	5	2	2	-	-	-	-
Nyeborre	62	7	1	2	-	-	-	-
Sønder Vestud	84	6	1	2	-	-	-	-
Nørre Vestud	63	2	3	2	-	1	-	1
	422	6	3	2	1	4	-	-

(Anmærkning som ved No 1.)

375

	Hartkorn							
	Ager og Eng				Skov.			
	Tdr.	Skp.	Fk.	Alb.	Tdr.	Skp.	Fk.	Alb.
No.5. Fri Hovedgaardstaxt *)	81	6	-	2	9	2	1	1
Dertil Bøndergods								
Af Budsemarke Bye	96	1	-	-	-	-	-	-

Beskrivelse over Møen Bind 2 Anhang til første og anden Deel

Budsene Bye	25	7	1	1	-	-	-	-
Af Mandemarke	92	3	2	2	-	-	-	-
Maglebye	63	-	1	1	-	1	2	-
Raabyemagle	78	6	1	1	-	1	2	-
	353	2	2	2	-	1	2	-

(Anmærkning som ved No. 1)

	Hartkorn							
	Ager og Eng				Skov.			
	Tdr.	Skp.	Fk.	Alb.	Tdr.	Skp.	Fk.	Alb
2. Det separate Gods.								
Hovedschou Bye	21	4	2	2	-	2	-	-
Udbye Bye	104	-	1	2	-	1	1	1
Tøvelde	45	-	1	1	-	-	-	-
Bidsinge	71	3	2	1	-	-	-	-
Tjørnemark	41	4	3	-	-	-	-	-
Kosterbye med Egholms Øe	37	4	2	-	-	-	-	-
Af Lendemark	1	1	1	2	-	-	-	-
Hjelm Bye	86	1	-	1 1/3	-	-	-	-
Frenderup	80	4	3	1 1/3	-	-	2	2
Skovhuse	10	3	1	1	-	-	2	2
Stedet Enkebølle	5	4	3	2	-	-	2	2
Bastenes	14	6	-	2	-	-	-	-
Røddinge	33	-	2	1	-	-	-	-
Leerbek	12	-	-	-	-	2	-	-
Af Speilsbye	19	7	2	2 1/4	-	-	3	-
Ullemarke	33	2	-	1 3/4	-	1	1	-
Af Mandemark	6	7	-	1	-	-	-	-
Søemark Bye	62	1	1	2	2	6	2	2
376								
Stubberup Bye	33	-	-	2	-	2	2	2
Aalebek Bye	71	-	1	1	-	-	-	-
Ouregaarde	9	4	-	2	-	-	-	-
Kjeldbyemagle	79	7	-	2	-	1	-	-
3. Øerne								
Nyeordsøe	54	7	3	-	-	-	-	-
Masnedøe med Calløe	20	5	1	-	-	-	-	-
Farøe	9	3	3	-	-	-	-	-
Tærøe	9	3	3	-	-	-	-	-
Langøe	21	6	1	1	-	-	-	-
Baagøe	145	6	3	2	5	3	1	1

Beskrivelse over Møen Bind 2 Anhang til første og anden Deel

4. De separate Kopler Skov og Vænger								
Maglebye Hestehauge	4	3	-	1	-	-	-	-
N. Vestud Hestekoppel	3	5	-	2	-	-	-	-
Hjelmskoppel	12	3	3	2	-	-	-	-
Af Klinteskoven den nordre Deel	17	7	-	2	4	1	-	-
Heineden med Heinetshuset	-	6	3	-	-	4	-	-
Ulfhalen med Strømhuset	-	2	2	2	5	6	2	2
Vindebek Slotshauge	-	-	-	-	-	-	-	-
Færgekarls Vænge	-	-	-	-	-	-	-	-
Humlevænget i Stege Bye	-	-	-	-	-	-	-	-

5. Kirker og Tiender.

Syv Kirker, nemlig: Damsholte, Maglebye, Borre, Elmelunde, Kjelbyemagle, Phanefjord og Baagøe. Fem Kongetiender, nemlig: Maglebye, Stege, Damsholte, Borre og Baagøe.

377

2. Post. Ebbelnes Koppel No. 9 under 1ste Hovedgaard, Kopplet No. 7 og Raabyelille Hestehauge No. 6 under 3die Hovedgaard, Kopplet No. 8 under 4de Hovedgaard, Raabyemagle Hestehauge No. 4 og Budsemarke Enghave No. 2 under 5te Hovedgaard, item de separate Kopler: Maglebye Hestehauge No. 1, Nørre Vestud Hestekoppel No. 5 og Hjelmskoppel No. 10 følger alle Kjøberne med saadan Strækning og Grund, som de udi den saavel ved Rentekammeret som paa Møens Amtstue vedrørende Jordebog af 15de Marts 1698 befindes beskrevne; og som foranførte 11 Koppler, efter berørte Jordebog, er indtagen deals af noget Bøndernes matriculeret Hartkorn, deals og af de 4 Hovedskove, nemlig Grønvedskov, Sønderkov, Nørreskov og Klinteskoven, for hvilket indtagne matriculeret Hartkorn, saavelsom for den Græsning adskillige Bønder paa berørte Skove, der ellers er af Elmelunde fri Hovedgaardstaxt, have havt, Hartkornsbrugerne paa Møen er given Afslag udi ny Matriculs Ager og Engs Hartk. paa 263 Tdr. 2 Skpr. 2 Fdkr. 1 Alb., saa tilkommer Hartkornsbrugerne paa Møen herefter ei nogen Deel udi foranførte Koppler og Skove, men dennem alene at følge hvis de ellers til det nu i Brug havende og i den bekjendtgjørende specielle Jordebog, anførende Hartkorn kan tilkomme; ligesom og deraf følger, at de der købe berørte 4 Skove, som nu i 5 Parter bortsælges, ikke kan tilegne sig nogen Deel eller Rettighed udi det af disse Skove, der som meldt til Kopplerne er udlagt.

3die Post. De udi Post ommeldte Koppler og Skove kan af Kjøberne, saasnart Approbationen er falden, antages; derimod forholdes med Nyegaard og der underliggende, saavelsom med de 22 Tdr. Hartkorn, der fra Budsemarke Bye afgives, paa følgende Maade:

378

1) Nyegaards Bygninger med Hauge og de til Nyegaard henhørende Jorder og Indlukke, tilligemed den derved værende liden Sqvat Vandmølle, bliver Kjøberne ikke overleveret førend til 1ste Mai 1770; og følger med Gaarden aldeles ingen Besætning uden alene til Vintersæd 24 Tdr. Rug og 4 Skpr. Hvede, samt til Vaarsæd Byg 12 Tdr. og Havre 6 Tdr.; hvorhos det er Kjøberne uformeent selv at have Indseende med at berørte Vintersæd forsvarlig udi Jorden vorder nedlagt, samt ellers tilladt om han udi Jorden mere Vintersæd paa egen Bekostning selv vil lade nedlægge; ligesom i øvrigt paa Auctionsstedet skal vorde bekjendtgjort Beskrivning over Nyegaards Bygninger og Hauge, samt Sqvatmøllens Bygninger og Mølleværk.

Beskrivelse over Møen Bind 2 Anhang til første og anden Deel

2) De 22 Gaardmænd i Budsemarke, af hvis brugende Hartkorn hver udlægger 1 Tønde til Hovedgaardstaxt, ere ei forbundne dette Hartkorn at afgive førend til 1ste Maj 1770; men efter den Tid overlades til Kjøberne selv at udlægge dette til Hovedgaards-Mark bevilgede Hartkorn; og naar saadan Forandring foretages, skal Kjøberen være pligtig ikke alene at lade disse Beboere beholde al den nu til større Avlings Drift havende Bygning og Besætning til fri Raadighed, men endog at give dem Afslag udi Skatter og Landgilde i Proportion af dette Hartkorn de mister. Som ellers Holger Rasmussen, foruden hans i Mandemarke beboende Gaard, har udi Fæste det øde Gaardsæde No. 25 i Budsemarke, Hartkorn 7 Skpr. 1 Fdkr. 2 Alb.; saa er det ham tilladt, dette Hartkorn at fratræde, naar de 22 Tdr. Hartkorn fra Gaardmændene til Hovedgaardstaxt udlægges, i Fald Hovedgaards-Kjøberen det forlanger, bliver pligtig sit Fæste paa berørte Hartkorn at afstaae, og hvilket Hartkorn, naar samme i disse eller andre Tilfælde fratrædes,

379

alene som øde Hartkorn uden Beboer, Bygning eller Befæstning afleveres.

4de Post. Af de 5 Hovedgaarde svarer Kjøberne bestandig aarlig udi Refusioner, saasom:

1) Af den 1ste Hovedgaard

1) Til Sognepræsten for Damsholte Sogn i stedetfor Tiende 21 Rdlr. og for Græsnings Rettighed udi Ebbelnessekoppel og Dynese Enge 4 Rdlr

2) Til Degnen for samme Sogn istedetfor Tiende, Rug 4 Skpr., Byg 6 Skpr. og Penge 1 Rdlr.

3) Til Damsholte Kirke istedetfor Tiende 21 Rdlr.

2) Af den 2de Hovedgaard.

1) Til Sognepræsten for Phaneffjord Sogn istedetfor Tiende 12 Rdlr.

2) Til Phaneffjord Kirke ligeledes istedetfor Tiende 12 Rdlr.

3) Til Rector scholæ o Kjøbenhavn istedetfor Kongetiende 12 Rdlr.

3) Af den 3die Hovedgaard.

1) Til Sognepræsten for Kjelbyemagle Sogn istedetfor Tiende 3 Rdlr. 2 Mk.

2) Til Kjelbyemagle Kirke ligeledes i stedet for Tiende 3 Rdlr. 2 Mk.

3) Til Sognepræsten for Elmelunde Sogn istedetfor Præstetiende 1 Rdlr. 3 Mk. og istedetfor Kongetiende ligeledes 1 Rdlr. 3 Mk.

4) Til Elmelunde Kirke istedetfor Tiende 1 Rdlr. 3 Mk.

4) Af den 4de Hovedgaard.

1) Til Sognepræsten for Kjelbyemagle Sogn istedetfor Tiende 6 Rdlr. 4 Mk. og for Græsnings Rettighed paa Nørreskov 2 Rdlr.

2) Til Kjelbyemagle Kirke istedetfor Tiende 6 Rdlr. 4 mk.

380

5) Den 5te Hovedgaard.

1) Til Sognepræsten for Maglebye Sogn i stedetfor Tiende 30 Rdlr.

2) Til Maglebye Kirke ligeledes istedetfor Tiende 30 Rdlr.

3) Til Sognepræsten for Borre Sogn istedetfor Tiende 3 Rdlr.

4) Til Borre Kirke ligeledes i stedetfor Tiende 3 Rdlr.

5te Post. 1) Siden Damsholte og Borre Sognes Kongetiender til Sognemændene er bortforpagtet paa 12 Aar indtil den 31te Decbr. 1776; saa har Kjøberne af 1ste Hovedgaard under Damsholte Sogn, og af 5te Hovedgaard, saavidt derunder af Borre Sogn, henhører, selv Kongetienden in natura af disse Gaardes Hovedgaardstaxt indtil berørte 31te Decbr. 1776, siden de ligesom de øvrige Sognemænd i berørte Forpagtning ere lodtagne; men fra 1ste Januar 1777, bliver 1ste Hovedgaard under Damsholte

Beskrivelse over Møen Bind 2 Anhang til første og anden Deel

Sogn og 5te Hovedgaard forsaavidt derunder af Borre Sogn henhører, aldeles fri for Kongetiender at svare, da samme Kongetiende herved exciperes fra Damsholte og Borre Sognes Kongetienders Kjøb. 2) Ligeledes bliver den 5te Hovedgaard, for saavidt derunder af Maglebye Sogn er henhørende, strax fri for Kongetienders Svarelse, da samme Kongetiende herved exciperes fra Maglebye Sogns Kongetiendes Kjøb.

3) Hvorledes med Kongetiende af det som til den 3die Hovedgaard under Kjelbymagle Sogn henhører, saavel som af den 4de Hovedgaard i bemeldte Kjelbyemagle Sogn, bliver at forholde, saadant skal paa Auctionsstedet nærmest vorde bekendtgjort.

6te Post. Ligesom Kjøberne af de 5 Hovedgaarde i Almindelighed ere forbudne med Hoveriets Bestemmelse til samme Gaarde i Alt at rette sig efter den derom udgangne

381

Forordning af Dato 6te Mai 1769; saa bliver og herved fastsat, at det Aar og Dag inden hvilken Bønderne, efter Forordningens 1ste Post, skal være forsynede med de derudi befalede Hoverie-Reglementer, saavel som de 15 Maaneder inden hvilke til Amtmanden skal indsendes det udi Forordningens 9de Post befalede General-Reglement, kan anregnes at tage sin Begyndelse fra 1ste Mai 1770.

7de Post. Fra den Tid Approbationen er falden tilstaaes Kjøberne paa de 5 Gaardes Hovedgaardstaxter alle de Friheder, Rettigheder og Benaadninger, som andre privilegerede og completerede Hoved- og Sædegaarde efter Loven og Forordningerne nu nyder eller herefter nyde og bekomme kunde. Dog herunder ikke at forstaae hver disse Conditioner i en og anden Maade paalægger Kjøberne af disse 5 Hovedgaarde frit for, efter Kjøbet, til samme at udnævne Navne, som, naar til Rentekammeret indberettes, udi de Kongelige Skjoder for enhver skal blive indført.

8de Post. Efterat de 5 Hovedgaarde med dertil lagte Bøndergods under eet som Hovedgaarde med dertil lagte Bøndergods under eet som Hovedgaarde ere opaabte med de her foran ommeldte Conditioner, bliver Hovedgaardstaxten separat samt Bøndergodset baade bye- og gaardviis opaabt, og i Tilfælde samme som separat Bøndergods bortsælges, afhændes dette Gods ikke paa andre Conditioner, end saaledes som for det øvrige separate Bøndergods i Almindelighed er fastsat. Dog bliver ved saadan separat Opraab ikke alene de under disse 5 Hovedgaardstaxter værende og udi samme Post til separat Auction anførte 3 Koppler, opbuden paa tvende Maader, nemlig, først til Brug og Benyttelse paa hvad Maade Kjøberne selv for godt befinder, og dernæst med Vilkaar at Kjøberne blive forbudne, enhver af for-

382

meldte 11 Koppler, med Bygning, Besætning og Beboer at forsyne inden 2 Aars Forløb fra 1ste Mai 1770 at regne.

9de Post. Udi Ulfshalen, der staaer for Hartk. Ager og Eng 2 Skpr. 2 Fdk. 2 Alb., Skov 5 Tdr. 6 Skpr. 2 Fdk. 2 Alb. og befindes indhegnet, har efterskrevne følgende Andele, saasom:

1. Hovedskov Byes 3de Gaarde: En afpælet Eng, land 330 Favne, bred 164 Favne. En Eng, kaldet Fruseengen, lang 360 F., bred 6 F. En næst sidstmeldte, lang 270 F., bred 120 F. Et Stykke Eng lang 540 F., bred 30 F. Under hvilke 4 Enge er noget begreben af det Kongen har tilhørt og hvoraf svares 3 Rdrlr. som tillig følger i Kjøbet med Hovedskovs Gaardes Hartk. 2. Stege Byes Indbyggere og Magistraten i Stege haver her udi nogle Enge, indført i Byens Taxt for 110 Læs Høe, der henhøre til

Beskrivelse over Møen Bind 2 Anhang til første og anden Deel

Stege frie Kjøbstedjorder. 3. Udbye Mænd haver ligeledes her udi nogle Enge, som i Byens Taxt og Hartk. er anregnet til 400 Læs Høe, hvilke følger med Udbye Byes Gaarde.

Thi reserveres Hovedskov Bye, Stege Bye og Udbye Bye foranførte Enge, saaledes som de samme med rette tilkommer, og følgelig overdrages Kjøberen af Ulfshale med det hannem sælgende Hartk. Ager og Eng 2 Skpr. 2 Fdk. 2 Alb., samt Skov 5 Tdr. 6 Skpr. 2 Fdk. 2 Alb., alene det øvrige af Ulfhalen, der bliver halve Provste-Enge, hvoraf Udbye har svaret 6 Rdlr., item det hvoraf Bidsinge, Tjørnemark, Nøbbølle og Lendemark Byer har svaret 33 Rdlr. 2 Sk., og bestaaer udi 3 Enge af Længde 405 Favne tilligemed Skoven samt den Grund og Græsning, som er udenfor hvis Enge berørte Hovedskov, Stege og Udbye Byer som meldt med rette tilkommer; og skulle om nogen af de herudi lodtages med rette tilkommende Andeel, nogen Dispute i Tiden forefalde, bliver saadant for Kjøbernes og de

383

andre Vedkommendes egen Regning at afgjøre, uden at maae komme den Kongelige Kasse til mindste Udgift eller Ansvar udi nogen Naade, efterdi forbemeldte Ulfshale, saavel som al Godset i Almindelighed, afhændes ikke med anden Ret og Rettighed end dertil nu ligger, af Alders Tid tilligget haver og bør dertil med Rette at ligge, samt saaledes som Hans Majestæt samme eiet og besiddet haver.

10de Post. Nyeords Øe er vel efter Matriculen under Stege Sogn beliggende; men svarer dog dertil hverken Kirke- eller Kongetiende, i hvis Sted Bønderne, som forhen til den Kongelige Kasse, nu til Nyeords Øes Kjøber betaler pr. Tønde Hartk. 2 Mk.

11te Post. Under Udbye Byes contribuerende Hartk. er begreben 18 Tdr. 3 Skpr. af Stege Ladegaards fri Hovedgaardstaxt, hvilke følger i Kjøbet med Udbye Byes Hartk., paa saadan Maade at disse 18 Tdr. 3 Skpr. ere fri for Konge- og Kirketiende in natura, imod at Kjøberen, foruden bydende Kjøbesumma, bestandig aarlig til den Kongelige Kasse svare for begge disse Tiender pr. Tønde Hartk. 1 Rdlr., tilsammen 18 Rdlr. 36 Sk.; ligesom og samme 18 Tdr. 3 Skpr., som forhen fri Hovedgaardstaxt, ikke tilkommer at svare nogen Paræstetiende.

12te Post. Norden for Tostrup udi Stranden, som kaldes Nordet, falder et Sildefiskerie, som Magistraten i Stege tilligemed trende Bønder i Svensmarke og tvende Bønder i Tostrup som en Rettighed tilkommer, hvilket Fiskerie dennem herved forbeholdes; men i øvrigt følger med Godset i Almindelighed, saaledes som enhver efter sin Grund ifølge Lov og Forordninger bliver berettiget. Og som Fiskerierne paa Møen saavel Østen som Vesten Stege er bortforpagtet indtil 11te Decbr. dette Aar, da de af Forpagterne

384

fratrædes, ved hvilken Fratrædelse de ifølge Forpagtnings-Contrakterne blive forbundne, at aflevere de i Forpagtning havende Fiskerier, Søer og Damme med Sluser og Postværker saaledes som de befindes, og hvor foruden skal afleveres:

- 1) Med Krabbes eller Volleroppe Koppels Dam 3500 Carudser ec.
- 2) Med Ebbelnæs Dam 600 Carudser, hvormed Dammen ved Tiltrædelsen var besat; saa modtager vedkommende Kjøbere ved Forpagtningens Udløb de forpagtede Fiskerier, Søer og Damme med Sluser og Postværker paa den Maade som anført ec.

Men hvad den af disse forpagtede Fiskerier til 11te December dette Aar svarende Pengeafgift angaaer, da tilfalder samme den Kongelige Kasse og er de Kjøbende uvedkommende.

Beskrivelse over Møen Bind 2 Anhang til første og anden Deel

13de Post. Da de tvende Landgilde Fæste-Veirmøller, nemlig: Landsledsmølle og Østermølle Ifølge Jordebogen af 1698 tilkommer i fornøden Fald af Eieren hver at nyde behøvende Møllestub, Axel og Fodstykker, samt tvende Møllestene hver 10de Aar, naar Fornødenhed det udfordrer; men ellers ere pligtige selv at istandholde Huse og Møller, saa bliver saadant for Kjøberne til Efterretning bekendtgjort, saavelsom og at den Grund, der tillige med disse tvende Møller og Møllehuse følger i Kjøbet, bestaaer udi efterskrevne:

1) Landsleds Mølle, dens Huusplads med Fortog, Gaards- og Haugerum: I Øster og Vester 12 Favne. S. og N. 7 F. Dens Møllebakke Øster og Vester 12 F. S. og N. 18 F. 2) Østermølle. Dens Huusplads Øster of Vester 18½ F. S. O. og N. 7½ F. Dens Møllebakke S. og N. 18 F. S. O. og N. V. 24 F. Ø. og V. 12 F.

385

Til de ellers paa Møen og Baagøe værende efterskrevne 4 Veirmøller, have Beboerne Bygningseiendom baade til Møllehusene og Møllerne, saa at de udi Jordebogen for disse 7 Møller anførte Afgifter bliver ikkun som en Grundskat ved Kjøbet overdraget; og bekendtgjøres herved tillige, at Grundene til disse Møllehuse og Møller ere som følger:

1) Lendemarke Mølle. Dens Huusplads med Gaards- og Haugerum, samt et derved liggende lidet Vænge med Fortoug: I Øster og Vester 60 Favne. S. og N. 11 F. Dens Møllebakke, bred 24 F. I Østre Ende 11 F. I Vestre Ende 15 F. 2) Tostenes Mølle. Dens Huusplads med Gaards- og Haugerum, saaledes sin indhegnet er Qvadrattfavne 368. Dens Møllebakke i Ø. og V. 18 F. S. og N. 20 F. 3) Koxebye Mølle. Dens Møllehuus med Gaards og Haugerum, Fortoug og Mølleplads, i alt S. og N. 35 F. Ø. og V. 17 F. 4) Baagøe Mølle. Dens Huusplads med Gaards- og Haugerum, samt et derved liggende Vænge, hvorudi Møllen er bestaaende, strækker sig i Længden 162 F., men i Bredden ulige fra 16 til 47 F., der i alt udgjør efter Opmaaling 5058 Qvadrattfavne. Videre de tvende Møller i Møllemarken ved Stege opmaalt, saasom: Jens Tarms Møllebakke, i S. og N. 13 F. Ø. og V. 12 F. Niels Mogensens Møllebakke S. og N. 12½ F. Ø. og V. 12½ F. Til Møllehusene og Møllerne har disse Beboere Bygningseiendom; Møllehusenes Grunde er af Stege Præstegaards Jorder, hvortil derfor svares Grundskat, og saaledes overdrages Kjøberen ved disse tvende Møller alene Møllebakkernes Grunde med de i Jordebogen anførte Afgifter. Nok Frenderup Møllebakke opmaalt og bestaaer i Ø. og V. 22 F. S. og N. 18 F. Og har denne Mølle til Møllehuset og dets Grund, saavelsom til Møllen, Eiendom,

386

saa at Kjøberen overdrages ved denne Mølle alene Møllebakkens Grund med den i Jordebogen anførte Afgift.

14de Post. Til det udi Lendemarke Bye i Jordebogen anførte 1ste Huus, nu beboende af Jens Hemmingsen, har Beboeren herved forholdes; og saaledes bliver de udi Jordebogen for dette Huus anførte 2 Rdlr., ikkun som en Grundskat ved Kjøbet overdraget.

15de Post. Til det udi Jordebogen anførte 10de Huus i Baagøe Bye er nuværende Beboer Rasmus Stub for sig og Arvinger bevilget Bygningseiendom, imod deraf at svare bestandig aarlig 4 Rdlr., samt ved hver Forandring af nye Eiere, istedetfor Fæste, udi Recognition 4 Rdlr., med hvilke Vilkaar dette Huus afhændes.

Beskrivelse over Møen Bind 2 Anhang til første og anden Deel

16de Post. Udi Maglebye Hestehauge No. 1 har Sognepræsten Andeel for 8 Høveders Græsning, hvilken Andeel Græsning nuværende og efterkommende Sognepræster herved bestandig forbeholdes.

17de Post. Den bortsælgende saakaldte Slotsplads i Stege er beliggende Sonden for Stege, og befindes i Ligning af en halv Maane med Stranden omgiven, maalt og afpælet fra Strand til Strand ret Linie 78 Alen, strækkende sig V. S. og O. N. O.; det derpaa værende gamle Stykke Muur befindes lang 4 Alen, høi 3 Alen og bred 2 Alen, hvilken Plads og Stykke Muur, efter foranførte Strækning og Maal, Kjøberen ved Kjøbet overdrages; og da der udenfor bemeldte Plads er udlagt til fri Kjørsel fra Strand til Strand en Vei paa 6 Alen bred, imellem forbemeldte rette Linie og Sr. Johannes Jensens derpaa stødende Haugeplads, saa maa denne Vei ikke aflukkes, men forblive bestandig almindelig for Alle.

18de Post. Med Skovene paa Landet tilkommer det de kongelige Skovbetjente, efter Embeds Pligt, fremdeles at have al nøiagtig Opsigt, til ulovlig Skovhugst at forekomme, indtil saalænge Godset og Skovende, efter foregaaende Approbation, de Kjøbende er bleven overleveret; og skulle imidlertid, fra den Tid seneste Skovsession er holdet, nogen enten Bønder eller andre enten allerede have foretaget eller herefter foretaget nogen ulovlig Skovhugst, bliver de Kjøbende beretigede, Vedkommende derfor paa lovlig Maade at tiltale og straffe.

19de Post. Under det Hartkorn, hvoraf Elmelunde Byes Bønder contribuere, er begreben saakaldet Sømose, som Nyeborre og Sønder Vestud Byer nu have i Brug, imod at disse Byer deraf aarlig svare til Elmelunde Byes Bønder 24 Rdlr.; det beroer altsaa paa Kjøberen af Elmelunde Bye selv, om han fremdeles finder for godt at lade Nyeborre og Sønder Vestud Bønder imod Afgift beholde til Brug forbemeldte Sømose, eller lade samme igjen af Elmelunde Byes Bønder bruge. Som ellers Sognepræsten for Borre Sogn udi bemeldte Sømose har Andeel for 6 Høveders Græsning, saablivder denne Andeel Græsning nuværende og efterkommende Sognepræster herved bestandig forbeholden.

20de Post. Endskjøndt det af det contribuable Bøndergods til Hovedgaardstaxt udlagde Hartkorn, nemlig: Nyegaard 13 Tdr. 1 Skp. 1 Fdk., og af Budsemarke Bye 22 Tdr. -Skp. -Fdk., maatte ved Auction blive solgt som fri Hovedgaardstaxt, skal dog Kjøberne af foretstaaende Hartkorn betale og levere hvis de proportionalitet kan tilkomme at udrede til Skolerne af det, som Placaten dateret 4de April 1769 udi 7de Post foreskriver.

21de Post. Den udi Jordebogen under Lendemarke Bye anførte saakaldte Budde-Jorden, Hartkorn 1 Td. 1 Skp.

388

1 Fdk. 2 Alb., er for sig selv under eet indhegnet, og saaledes følger dermed havd under Indhegningen er begreben; og da under denne Jordhegning for mange Aar siden er bleven indtaget et Stykke Jord paa en Skp. Korns Udsæd, fra den udi Jordebogen anførte 12te Gaard i Nøbbølle, nu beboende af Christen Jørgensen, saa skal Budde-Jordens Kjøber være forbunden, herefter som forhen bestandig aarlig derfor at betale til Beboeren paa bemeldte Gaard i Nøbbølle 2 Mark danske.

22de Post. Foruden de udi Lendemarke Bye i Jordebogen anførte Huse, befindes sammested 14 Fag Huus udi et Gaardsrum med Steengjærder indhegnet, med dertil indhegnede 2de smaae Vænger, hvilke Fag Huus, Gaardsrum og Vænger fra Kjøbet reserveres, og herefter som forhen bestandig forbliver til Amtets Ting- og Arresthuus, samt til Beboelse og Brug for den derved holdende Slut, imod at Amtet i Almindelighed selv samme Indretning vedligeholder, og Slutteren lønner.

Beskrivelse over Møen Bind 2 Anhang til første og anden Deel

23de. Post. Da Møens Amt med underliggende 6 Øer, istedetfor at contribuere noget til Provincial-Medici, Ifølge kongelig allernaadigst Resolution, dat. 1ste Novbr. 1760, kan tilkomme til Doctor og Apotheker Mackeprang i Stege, af det Hartkorn Ager og Eng, der nu ved denne Auction som contribuable maatte blive bortsolgt, at betale aarlig á Tønde Hartk. 2 Sk., samt ellersw enhver Huusmand eller Indsidder efter Formue og Omstændigheder fra 2 til 6 Sk., imod at han som Medicus betjener Amtets og Øernes Beboere, og derhos med fornødne og forsvarlige Medicamenter forsyne dem, som med vedkommende Præsters Attester beviser deres Uformuenhed til samme at betale, uden nogen videre Godtgjørelse; men de andre imod billig Beta-

389

ling; saa bliver saadant herved for Kjøberne til Efterretning bekjendtgjort.

24de Post. Foruden de under Sprove og Hjelm Bye i Jordebogen anførte Huse, befindes udi hver af disse Byer et Huus, som til Extraskoler for Sprove, Røddinge og Bassenes Byer, samt for Hjelm, Frenderup og Rytzebeck fri og uden Afgift er bortskjænket; hvilke 2de Huse fra disse Byers Kjøb reserveres, og herefter som forhen bestandig forbliver til Extraskoler. Til disse 2de Extraskoler er allernaadigst legeret en Kapital af 600 Rdlr., som bestandig bliver staaende under nuværende og efterkommende Amtmand og Damsholte Sognepræst deres Direction, og hvilken Direction herefter til blivende største Lodseiere i hver Skoles District udbetaler den deraf gaaende aarlige Interesse til Hjælp til Løn for Skoleholderne, Halvparten deraf til hver af de som meldt blivende 2de største Lodseiere; og da Beboerne udi forbemeldte 6 Byer tillige tilkommer, til denne Indretnings Vedligeholdelse, paa samme Maade herefter som forhen at betale hvis dertil udfordres, og desforuden hvis de til de forrige grundmurede Skoler bør udrede, saa haver de i disse 2de saavel som i de øvrige Skoledistricter blivende største Lodseiere derover bestandig at holde, paa lige Maade, som ved Placaten dateret 4de April 1769 anden 7de Post er anordnet.

25de Post. Ved Indkjørselen til Stege Kjøbstad fra Lendemarke Bye befindes en lang Vaase, Støvvaasen kaldet, hvorpaa støder en lang Broe over Stranden med 40 Fag Rækværk, og dernæst en Vindelbroe indtil Stege Kjøbsted, alt udi een Længde; ligeledes befindes imellem Tjørnemark Byes Mark og Koster en Vaase, Kostervaase kaldet; og da det, efter forhen passerede Resolutioner er afgjort og fastsat, at Kjøbstaden Stege bestandig ene vedligeholder berørte Vindelbroe, og desforuden bestrider 1/3 Deel af Bekost-

390

ningerne for Broen over Stranden, berørte 40 Fag Rækværks Længde, samt at Møens Land i Almindelighed ene, ikke alene har bestridet de øvrige 2/3 Dele af Bekostningerne for bemeldte Broe over Stranden, de 40 Fag Rækværks Længde, men endog besørget Støvvaasens og Koster Vaases Vedligeholdelse, saa haver det derved paa samme Maade fremdeles sit Forblivende, og saaledes besørger Møens Lands Kjøbere herefter forbemeldte Landet i Almindelighed tilkommende Bekostning og Vedligeholdelse, enhver i Proportion af det Hartkorn Ager og Eng, der nu som contribuabel ved denne Auction maatte blive bortsolgt.

26de Post. I de Byer, som under eet ved Auctionen maatte blive Gaardmændene selv tilslagen, skal Gaardmændene være forbundne at overlade Huusmændene sig selv tilkjøbs imod saadan Betaling, som efter Rentekammerets Foranstaltning maatte blive fastsat efter et hvert Huus's Beskaffenhed i deslige Byer, og hvilken fatssættende Betaling derimod skal komme Gaardmændene til Gode udi den for Byen ved Auction pr. Tønde Hartkorn bydende Kjøbesumma.

Beskrivelse over Møen Bind 2 Anhang til første og anden Deel

27de Post. Den udi trykt Placat, dateret 4de April 1769. om Mandskabet paa Godset bekjendtgjorte 3die Conditionspost, bliver nu herved saaledes forandret:

Mandskabet paa Godset bekjendtgjorte 3die Conditionspost, bliver nu herved saaledes forandret:

Mandskabet overalt paa Godset skal i Almindelighed følge og tilhøre det Gods, hvor de ere fødte, og saaledes bliver Fødested det, der i Almindelighed giver et Gods imod andet Gods Rettighed til det dertil med Rette henhørende Mandskab ec.

28de Post. De Bønder, som ved denne Auction tilkjøbe sig enten deres egne i Fæste havende eller andre Bøndergaarde, skal tilligemed deres Efterkommere eller følgende Eiere af Gaardene, ligesom det andre Selveiere ved Forordning af 13de Mai 1769 er bevilget, ikke betale mere udi

391

Consumption og Folkeskat end en Fæstebonde, nemlig: 8 Sk. pr. Tønde Hartkorn, og derimod alligevel bliver berettiget at oppebære Folkeskatten af deres Tjenestefolk.

29de Post. Endsckjøndt Placaten af 4de April 1769 udi 10de Post i Almindelighed fastsætter, at samtlige kjøbende Bygningerne udi Brandkasserne skal assureres, saa kan det dog for de Kjøbere, der tilforhandle sig nogen af de 5 Hovedgaarde med samlet Bøndergods, være nok, at af dennem i Brandkasserne assureres deres paa Hovedgaardstaxterne nuværende eller herefter opførende Hovedgaards Bygninger, uden at være forbudne til Bøndergodset ligeledes at assurere, der dog ellers staaer dem selv frit for; men med Assurance af de Kjøbere, der ikke købe samlede Hovedgaarde, forholdes efter berørte Placat.

30te Post. Hvad videre Conditioner til foranførte Godsets Bortsælgelse endnu maatte blive fornødent, skal paa Auctionsstedet de Kjøbende vordre bekjendtgjort.

Rentekammeret, den 27de Juli Anno 1769.

4. Conditioner, som paa Auctionsstedet bleve tilføiede, dateret 19de September 1769.

Til S. 12 o. f.

1ste Post. De udi de trykte Conditioners 3die Post belovede Beskrivninger over Nyegaards Bygninger og Hauge, samt over den dermed følgende Sqvat-Vandmøllens Bygninger og Mølleværker, fremlægges herved under A. B. og C. til Efterretning for Kjøberne. (En indlukt Stoel i Damsholte Kirke, tilhørende Geheimeraad v. Møsting, skal siden hjemfalde til Kirken.)

2den Post. Efter forbemeldte trykte Conditioners 5te Post, bekjendtgjøres herved, at Kjøberne af de, som udi

392

Kjelbyemagle Sogn under den 3die Hovedgaard henhører, saavel som af den 4de Hovedgaard i bemeldte Kjelbyemagle Sogn, tilkommer istedetfor Kongetiende in natura bestandig aarlig at svare til nuværende og efterkommende Sognepræster for Vartous Hospital i Kjøbenhavn, saasom for 3die Hovedgaard 3 Rdlr. 2 Mk. og for 4de Hovedgaard 6 Rdlr. 4 Mk.

3die Post. Videre bliver Ifølge berørte Conditioners 8de Post herved bekjendtgjort, at de til de 5 Hovedgaarde henhørende Hovedgaardstaxters separate Opbud skeer udi efterskrevne Parter, nemlig:

Beskrivelse over Møen Bind 2 Anhang til første og anden Deel

	Hartkorn							
	Ager og Eng				Skov.			
	Tdr.	Skp.	Fk.	Alb.	Tdr.	Skp.	Fk.	Alb.
1) De 1 ste Hovedgaardstaxt:								
1. Nyegaard med Sqvat-Vandmøllen, item Dynese Enghauge og Damsholte Trævænge No. 14	13	1	1	-	-	1	2	-
2. Ebbelnæs og Damsholte Trævænge No. 14	13	1	1	-	-	-	-	-
3. Grønved skovs østre Part med 2de indlukte Plante-Hauger, item ny Indlukke, samt det Græs-Vænge, hvoraf Skovrider Zeitler svarer 2 Rdlr. tilligemed Skovfogedhuset	45	5	1	1	5	4	2	2
4. Frenderup Slots-Hauge No 18 med Markvogter-Huset	-	-	-	-	-	-	-	-
2) Den 2den Hovedgaardstaxt:								
1, Koplet No 11, saakaldet Major Wackerbarth el- 393 ler Ritmester Plessens 2de Kopler	26	7	-	2	-	-	-	-
2. Koplet No. 12, saakaldet Oberstlieutnant Krabbes 3de Græskopler	20	4	1	-	3	2	-	2½
3) Den 3die Hovedgaardstaxt:								
1. Koplet No. 7, saakaldet Grev Holcks den store og liden Koppel med Holmemose	11	4	1	2	-	-	-	-
2. Raabyelille Heste-Hauge No 6	4	1	3	-	-	-	-	-
3. Den ganske Sønderskov med det til Pollerup Bye indhegnede Stykke, samt Skovfogedhuset	13	4	-	2		5	-	-
4) Den 4de Hovedgaardstaxt:								
1. Koplet No. 8, saakaldet Gammelsøe og Tagholm	26	-	2	2	-	-	-	-
2. Den ganske Nørre-Skov me de 2de Plantehauger, item de 3de Indlukker, som bruges af Hjertebjerg Bye, Forvalter Schmit og Sognepræsten i Borre, tilligemed Skovfogedhuset	2	7	1	2	10	3	1	1
5) Den 5te Hovedgaardstaxt:								
1. Raabyemagle Hestehauge No. 4 394	9	5	3	1	-	-	-	-
2. Budsemarke Eng- Hauge No 2	20	-	3	2	-	-	-	-
3. Af Klinteskoven den mellemste og søndre Skovspart med den deriværende Plantehauge, som er i 4 Parter	29	7	1	2	7	2	1	1

Beskrivelse over Møen Bind 2 Anhang til første og anden Deel

4. De 22 Tdr. Hartk. af Budsemarke Bye bliver, naar denne Gaards Hovedgaardstaxt separat sælges, ikke for sig separat opbudet, men følger de 22 Gaarde i Budsemarke, som derimod da bortsælges med deres fulde Hartk. hver 5 Tdr. 1 Skp. 2 Fdkr. 7/22 Alb. De llers der saaledes separat købe foranførte 5 Skovsparter, sant den under det saparate Gods i Jordebogen anførte nordre Deel af Klinteskov, Ager og Eng 17 Tdr. 7 Skpr. 2 Alb., Skov 4 Tdr. 1 Skp., hvilke 6 Skovsparter alle ere af forrige Elmelunde Hovedgaardstaxt, saa og de, der separat maatte købe efterskrevne Byer og Stæder, bestaaende af Hartkorn, nemlig:

	Hartkorn							
	Ager og Eng				Skov.			
	Tdr.	Skp.	Fk.	Alb.	Tdr.	Skp.	Fk.	Alb.
Vindebek med Vindebeks Slotshauge	39	3	1	1	-	-	3	1
Skovhusegaarde	10	3	1	1	-	-	2	2
Søemark By	62	1	1	2	2	6	2	2
Baagø	145	6	3	2	5	3	1	1

maae benytte sig af de derunder begrebne Skove paa den Maade, og saaledes, som Skovforordningen for privilegerede Sædegaardseiere bevilger, uagtet Kjøberne ingen privilegeret Sædegaard dertil maatte have.

395

4de Post. Ligesom den til Baagø værende Skovskyld 5 Tdr. 3 Skp. 1 Fdkr. 1 Alb. efter de trykte Conditioner af 27de Juli 1769 følger som andet contrib. Hartk. med Baagø Bye, naar samme under eet bortsælges, saa følger og samme Skovskyld med Byen, naar den separat gaardviis sælges, og det paa den Maade, at de efter den trykte Jordbog af 11te August der i Byen værende 29 Gaarde tage Deel udi berørte Skoskyld, i Proportion af deres Ager og Engs Hartkorn, der bliver for de 27 Gaarde, som staaer for Ager og Eng 4 Tdr. 6 Skpr. 3 Fdkr. 1 23/39 Alb. hver Skovskyld 1 Skp. 1 Fdkr. 2 1/3 Alb. og for de 2de Gaarde, som staaer for Ager og Eng 7 Tdr. 2 Skpr. 1 Fdkr. 1 3/20 Alb., hver Skovskyld 2 Skpr. 2 Alb.

5te Post. Den udi Jordebogen af 11te August 1769 under de separate Kopler anførte saakaldte Vindebek Slotshauge No. 13 bliver ikke separat bortsolgt, men opbydes under eet med Vindebek Bye, og i Tilfælde Byen separat sælges gaardviis, tager de i Byen værende 8 Gaardmænd, som staaer hver for Ager og Eng 4 Tdr. 6 Skpr. 2 Fdkr. ½ Alb., samt Skov 1 ¼ Alb, hver lige Deel udi berørte Vindebek Slotshauge. Paa samme Maade opbydes under eet med efterskrevne Byer følgende, hvorudi, i Tilfælde Byerne separat gaardviis sælges, enhver Gaardmand i Byen tager lige Deel, nemlig den med Hovedskov Nye følgende Hs. Majestæts Andeel udi Ulfshale, den med Koster Bye følgende Egholms Øe No. 16 og den med Masned Øe følgende Callø

6te Post. Til Efterretning for de Kjøbende bekjendtgjøres herved, at følgende, som udi Jordebogen af 11te August 1769 under de separate Kopler er anført, nemlig:

396

	Hartkorn							
	Ager og Eng				Skov.			
	Tdr.	Skp.	Fk.	Alb.	Tdr.	Skp.	Fk.	Alb.
Heineden	-	1	-	-	-	4	-	-

Beskrivelse over Møen Bind 2 Anhang til første og anden Deel

Ulfshalen	-	2	2	2	5	6	2	2
Dertil Bøndergods								

bestaaer udi berørte Hartkorn af forrige Stege Ladegaards og Elmelunde Gaards Hovedgaardstaxter.

7de Post. Da det udi berørte Jordebog af 11te August 1769 under de separate Kopler anførte saakladte Færgekarlsvænge til denne Tid har ligget under eet med nogle Haarbølle Byes Engskifter, saa er berørte Vænge, for Disputer med Kjøberne og bemeldte Haarbølle Bye at forekomme, ved Skjæld bleven beskreven, og Vei dertil igjennem Haarbølle Byes Mark og Eng reserveret, saaledes som hoslagde Beskrivning Litr. D indeholder.

8de Post. De paa hosfølgende Specification Litr. E anførte, samt udi Stege Bye og paa Borre Byes Selveier-Rettighed bosiddende Personer, ere vel af de møenske Godsdes Mandskab, hvorfra berørte Personer herved exciperes, der til Kjøbernes Efterretning bekendtgjøres,

9de Post, Den 4de Beboer af Sprove Bye, navnlig Herman Beck, er, som en paa Godset indkommen fri Mand, for sig og Børn Godsets Mandskab uvedkommende, samt har tilladelse med Kone og Børn at drage fra Gaarden og Godset til 1ste Mail 1770, mod at han samme Tid til Kjøberen afleverer Gaarden med behørig Besætning udi forsvarlig Stand.

10de Post. Udi de kongl. Skove paa Møen og Baagøe er dette Aar taget saadant Syn over Olden, som hoslagde Litr. F udviser; da nu hvis som dette Aar for Olden i Skoven kan indkomme, bør følge Kjøberne, og Indbrændingen paa Olden sidst i denne eller først October Maaned nødvendig

397

maa skee, saa bliver Indbrændingen af Forvalter Schmit og Skovrider Zeitler til rette Tid, dette Aar, paa sædvanlig Maade, besørget ec.

11te Post. Den udi Jordebogen af 11 Aug. 1769 for Budsemarke Bye anførte Landgilde Rug 1 Td. 6 Skpr. og Byg 3 Tdr. 6 Skpr. er saaledes som de 22 Bønder i samme Bye nu svarer af i brughavende fulde Hartk., 5 Tdr. 1 Skp. 2 Fdkr. 7/22 Alb. Men naar af dette Hartk., efter 3die Post udi de trykte Conditioner, dat. 27de Juli 1769, til Hovedgaardstaxt udlægges 22 Tdr., nyder Bønderne derfor Afslag udi Landgilde, hver for Rug 1 Skp. 3 Fdkr. og Byg 5 Skpr. 3 Fdkr., hvorefter enhver af disse 22 Bønder ikkun svarer udi Landgilde hver Rug 1 Td. 4 Skpr. 1 Fdkr. og Byg 3 Tdr. -Skpr. 1 Fdkr. Saalænge ellers berørte 22 Gaarde i Budsemarke beholder hver de fulde 5 Tdr. 1 Skp. 2 Fdkr. 7/22 Alb., svarer enhver Gaardmand, ligesom til denne Tid er skeet er, til nuværende og efterkommende Degne i Maglebye istedetfor Degne-Trave Rug 2 Skpr. 2 Fdkr. og Byg 2 Skpr. 2 Fdkr. Men naar de 22 Tdr. Hartk. til Hovedgaardstaxt udlægges, svarer hver Gaardmand i saa Maade ikkun Rug 2 Skpr. og Byg 2 Skpr., da den 5te Hovedgaards-Kjøber bliver pligtig for bemeldte 22 Tdr. Hartk. til nuværende og efterkommende Degne i Maglebye bestandig aarlig at levere det differerende, som er i Alt Rug 1 Td. 2 Skpr. og Byg 1 Td. 3 Skpr.

12te Post. Hans Majestæt reserveres til Inddrivelse, ved den kongelige Forvalter, det af den paabudne Extraskat, som paa Godset indtil Approbationen er falden resterer ec. Ellers bliver fra Approbationens Dato alle kongelige Skatte, Contributioner og Paabude, item Extraskatten, saavel for Beboerne, som Godsets Fattige, efter udgangne For-

398

Beskrivelse over Møen Bind 2 Anhang til første og anden Deel

ordninger af Kjøberne at svare og udrede, siden Kjøberne, fra den Tid Approbationen er falden, Godset tiltræder og sig antager.

13te Post. Samtlig dette indeværende Aars Jordebogs-Intrader bliver Kjøberne overdraget, og ligeledes følger Kjøberne de paa Godset fra forrige Aaringer indtil 31te December 1768 udestaaende Restancer ec.

14de Post. Alle og enhver høistbydende uden Forskjel maa, forinden alt Godset ved Auction er opbudet, for deres gjørende Bud stille og aflevere antagelig Caution, da i Mangel deraf det Kjøbte, Dagen efterat alt Godset har været opbudet, paa de Kjøbendes Omkostning og Resico paany ved Auction opbydes; og skal til den ende samme Dags Morgen vorde bekjendtgjort hvad Gods saaledes ved ny Auction maatte blive at opbyde.

15de Post. De udviste og stemplede Træer, som ikke, indtil kongl. allernaadigst Approbation paa Kjøbet indløber, maatte være hjemskovede, følge Kjøberne i Kjøbet.

Stege, den 19de September 1769.

Holck Thygesen.

5. Udtog af Auctionsforretningen over det møenske Gods den 19de og 20de September 1769 *).

Til S. 12 o. f.

Tirsdagen den 19de September 1769.

Gaardene og Godset.	Høistbydende.	Høieste Bud.
Hovedgaarden No. 1 med tilhørende Bøndergods	Samtlige Godsets Bønder	47050 Rd.

*) Hartkornet m.m., som kan sees af Conditionerne, er her udeladt, for at spare Plads.

399

Gaardene og Godset.	Høistbydende.	Høieste Bud.
Hovedgaarden No. 2 med Tilhørende Bøndergods	Samtlige Godsets Bønder	42750 Rd.
Hovedgaarden No. 3 med tilhørende Bøndergods	Samtlige Godsets Bønder	42750 Rd.
Hovedgaarden No. 4 med tilhørende Bøndergods	Samtlige Godsets Bønder	41650 Rd.

Ingen af disse 4 Hovedgaarde blev separat opaaabt (see S. 373) siden enhver af dem blev de samtlige Bønder under Eet tilslaaet.

Beskrivelse over Møen Bind 2 Anhang til første og anden Deel

Onsdagen den 20de September 1769

blev fremlagt, og under No. 3 Conditionerne tilført, den aff os igaar den 19de September udgivne Bekjendtgjørelse, angaaende manglende Cautioner for de igaar Bønderne tilslagne 4 Hovedgaarde, og sammes Opbydelse ved ny Auction i Dag, i Mangel af Cautions Forskaffelse; og, da Kjøberne af de 3 Hovedgaarde, nemlig den 2den, 3die og 4de, for deres Bud have indleveret antagelig Caution, blive disse 3 Hovedgaarde ei paany opbuden; men den første Hovedgaard, nemlig Nyegaard med sit Tilliggende, for hvis budne Kjøbesum ingen Caution er præsteret, blev ifølge berørte Bekjendtgjørelse opbuden, og med den øvrige Auction continueret, saasom:

Gaardene og Godset.	Høistbydende.	Høieste Bud.
Hovedgaarden No. 1 med tilhørende Bøndergods	Regts. Qvarteer-mester Fleicher	40550 Rd.
400 Samme separat: Nyegaard med Sqvat Mølle ec	Major Nernst i Nakskov	7000 Rd – Pz
Ebbelnæs Koppel No. 9	Ditto	279 Rd 91 Pz.
Ditto med Vilkaar at bebygges	Intet Bud	
Grønved Skovs øastre Part ec	Hr. Chr Hincheldey	7991 Rd. 6 Pz.
Frenderup-Slotshauge ec	Nicolai Jacobsen I Lindemark Mølle	800 Rd. – pz
Ebbelnæs Bye under Eet	Hr. Hans Hincheldey	1718 Rd. 32 Pz.
Samme Bye separat	Intet Bud undtagen for No 4, 22 Rd pr Td. Hartk.	
Linde Bye under Eet	Samtlige Bønder i Byen	1421 Rd. 20 Pz.
Sprove Bye	Samtlige Bønder i Byen	2934 Rd. 52 Pz.
Rydsebek Bye	Samtlige Bønder i Byen	368 Rd. 52 Pz.
Nøbølle Bye	Major Nernst i Nakskov	6869 Rd. 16 Pz.

Beskrivelse over Møen Bind 2 Anhang til første og anden Deel

Bønderne erklærede, ei at ville byde separat paa deres Gaarde. (Denne Erklæring blev flere Gange gjentagen.)

Gaardene og Godset.	Høistbydende.	Høieste Bud.
Lindemark Bye	Samtlige Bønder i Byen	1672 Rd. 36 Pz.
401 Hovedgaarden No. 5 med tilhørende Bøndergods	Hr. Hans Tersling til Vennerslund	50000 Rd. – Pz.
Samme separat	Intet Bud.	
Hovedskov: 1ste Gaard:	Gen. Krigscommissair	
2den Gaard	Hjelmcrone	888 Rd. 12 Pz.
3die Gaard	Ditto	1092 Rd. 78 Pz.
Udbye Bye	Ditto	525 Rd. 13 Pz.
Humlevænget	Ditto	10421 Rd. 84 Pz.
	Obevisiteur Leergaard	60 Rd. – Pz.
Stege Slotsplads med et Stykke Muur	Ditto	15 Rd- - Pz
Tøvelde Bye	Samtlige Byens Bønder	3062 Rd. 89 Pz.
Bidsinge Bye	Samtlige Byens Bønder	5001 Rd. 34 Pz.
Tjørnemark	Samtlige Byens Bønder	3369 Rd. 9 Pz.
Koster Bye	Samtlige Byens Bønder	4507 Rd. 48 Pz.
Buddejorden af Lindemark	Regts Qvarttermester Fleischer	180 Rd. – Pz.
Hjelm Bye	Obervisiteur Leegaard	8269 Rd. 34 Pz.
Frenderup Bye	Oberkrigscommissair	
	Bødtcher	9361 Rd. 71 Pz.
Skovhuse: 1ste Gaard	Beboeren R. Carstensen	1807 Rd. 12 Pz.

402

Gaardene og Godset.	Høistbydende.	Høieste Bud.
Skovhuse: 2den Gaard	Regts. Qvarttermestert Fleischer.	2075 Rd. 6 Pz.
Stedet Enkebølle	Ditto	1244 Rd. 36 Pz.
Bastenes Bye tilligemed		
Røddinge Bye	Ditto	4162 Rd. 39 Pz.
Leerbek Bye	Samtlige Byens Bønder	2439 Rd. 95 Pz
Kjeldbyemagle Bye	Samtlige Byens Bønder	5921 Rd. 52 Pz.
Stire Ouregaard	Nicolai Jacobsen	1044 Rd. 40 Pz
Lille Ditto	Hr Hans Hincheldey, skriftlig afstaaet til	

Beskrivelse over Møen Bind 2 Anhang til første og anden Deel

Aalebek Bye	M. Petersen	258 Rd. 32 Pz.
	Samtlige Bønder, skriftlig afstaaet til Hr I.	
Gaarden No 20 af Mandemark	Jydtmann	5257 Rd. 8 Pz.
Søemark Bye	Beboeren H. Rasmussen	433 Rd. 75 Pz.
Stubberup Bye	Forvalter M. Schmit	13002 Rd. 4 Pz.
	Regts. Qvarteermeister	
	Fleischer	2735 Rd. 4 Pz.
Nyords Øe	Samtlige Øens Beboere	3902 Rd. 75 Pz.
403		
Masned Øe	Samtlige Øens Beboere	1631 Rd. 81 Pz.
Farøe	Begge Beboerne	994 Rd. 21 Pz.
Tærøe	Captain Friedenreich	1208 Rd. 82 Pz.
Maglebye Hestehauge No. 1, uden Forbindtlighed til Bebyggelse	Hr. H. Tersling	263 Rd. 12 Pz.
Ditto med Vilkaar at bebygges	Toxværd og Kloumann	92 Rd. 9 Pz.
Nørre Vestud Hestekoppel No. 5 uden Forbindtlighed til Bebyggelse	Nørre Vestuds Bønder	444 Rd. 76 Pz.
Ditto med Vilkaar at bebygges	Inter Bud.	
Hjelms Koppel No 10 uden Forbindtlighed til Bebyggelse	Landsdommer Wichmann	1898 Rd. 40 Pz.
Ditto med Vilkaar at bebygges	Regts Qvarteermeister	
	Fleischer	1511 Rd. 23 Pz.
Kliteskovens nordre Deel	Forvalter Schmit	3325 Rd. 14 Pz.
Heineden med Heinetshuset	Stege Byes Borgere	2260 Rd. – Pz.
404		
Gaardene og Godset.	Høistbydende.	Høieste Bud.
Ulfshalen med Strømhuset	Stege Byes Borgere	1425 Rd. – Pz.
Færgekarls-Vænget	Hemming Carstensen	100 Rd. – Pz.
Landsleds Mølle	Jacob Johansen i Langeb. M.	600 Rd. – Pz.
Øster Mølle	Mølleren Jens Tarm	502 Rd. – Pz.
Toftenæs Mølles Grundskat	Beboeren	40 Rd. – Pz.
Koxebye - -	Beboeren	66 Rd. 64 Pz.
Bogøes - -	Beboeren	61 Rd- - Pz.
Møllerens Jens Tarms Grundskat	Beboeren	30 Rd. – Pz.
Mølleren Niels Mogensen Ditto	Beboeren	30 Rd – Pz.
Frenderup Mølles Grundskat	Beboeren	20 Rd – Pz.
Grundsk. af det 1ste Huus i Lindemark	Regts. Qvarteer mester Fleischer	32 Rd. - Pz.
Ditto af det 10de Huus paa Bogøe	Beboeren R. Stub.	30 Rd. – Pz.
Damsholte Kirketiende	Regts Qvarteermeister	

Beskrivelse over Møen Bind 2 Anhang til første og anden Deel

	Fleischer	500 Rd. – Pz.
Maglebye Ditto	Hr. H. Tersling	4170 Rd. – Pz.
Borre Ditto med Kirkejord af Hartk. 6 Td. 3 Skpr. 2 Alb	Regts. Qvarteermester Fleischer	5650 Rd – Pz.
405		
Gaardene og Godset.	Høistbydende.	Høieste Bud.
Elmelunde Kirketiende	Regts. Qvarteermester Fleischer	3500 Rd – Pz.
Kjelbyemagle Ditto	Ditto	4600 Rd. - Pz
Phanefjord Ditto	Ditto	5500 Rds. – Pz.
Bogøe Ditto	Bogøes Beboere	1920 Rd. – Pz.
Stege Kongetiende	Regts Qvarteermester Fleischer	3270 Rd. – Pz.
Damsholte Ditto	Ditto	3320 Rd. – Pz.
Borre Ditto	Sognemændene under 4de Hovedgaard	2825 Rd. – Pz.
Maglebye Ditto	Hr. Hans Tersling	3635 Rd. – Pz.
Bogøe Ditto	Hr. Lytchen	1135 Rd – Pz.

Stege, den 20de September 1769.

G. Holck T. Thygesen.

Anmærkninger og Berigtigelser til anden Deel.

Til S. 69. Professor Rahbeks Fortælling: ”Klintekorset paa Møen” læses i Charis og i hans samlede Fortællinger 2det Bind S. 369 – 402. Sagnet om Gregers Elmelund, som ved hiint Kors skulde være nedstyrtet, har nu ganske tabt sig paa Møen.

Til S. 85. Hans Majestæt har under 27de Mai 1824 allernaadigst befaleet, at fra 1ste Juli f. A. en egen Amtstue skal oprettes for Møen, og at det hidtil værende Vordingborg Amtstue-Distrikt saaledes deles i 2 Distrikter, under Benævnelse det ene. som hidtil, af Vordingborg Amtsstue- Distrikt og der andet af Møens Amtstue-Distrikt. (Coll. Tidende No. 17.)

406

Under samme Datum er Fuldmægtig under Rentekammeret, C. L. Paulsen, fra 1 ste Juli 1824 beskikket til Amtsforvalter for Møens Amtstue-Distrikt.

Ved Told- og Consumptions-Væsenet i Stege er for nærværende Tid ikke færre end syv Underbetjente, nemlig 5 saakaldte faste Betjente og 2 constituerede eller extraordinære.

Tiendecommissionen paa Møen bestaaer for nærværende Tid af 2 Medlemmer.

Distrikslægen boer paa Gaarden Marienlyst, en udfløttet, meget forbedret og forskjønned, Fæstegaard af Nebølle, under Marienborg Gods, som mod en vis aarlig Afgift er fri for Hoverie.

Beskrivelse over Møen Bind 2 Anhang til første og anden Deel

Til S. 130. Skoven paa Ulfshale, som strækker sig en god $\frac{1}{4}$ Miil i Længden, men meppe er 1000 Alen paa de Bredeste, kan vel egentlig ikke kaldes Underskov, da der findes en Mængde Ege og Avnbøge, paa henved $\frac{1}{2}$ Favn Ved. Formedelst den stenede Grund voxer de meget langsomt, men faaer en sjelden Haardhed. Skoven er langt fra ikke tæt sluttet.

Til S. 191. Efter Rentekammer-Collegii Ordre af 1ste Aug. 1818 og en Fortegnelse fra Skatteregulerings-Contoiret, dat. 21de Juli f. A., blev, for tilforn umatriculerede Jorder, som til privilegeret Hartk., i Oveeenstemmelse med Forordn. af 16de April 1818 §. 3, ere ansatte, tilført Møens Amtstue-Distrikts Matricul 15 Tdr. 3 Skpr. frit Hartk., nemlig: for den anførte, til Liselund hørende Andeel ad Sønder og Nørre Borremose i Borre Sogn, 14 Tdrld. Areal, 1 Td. 6 Skpr. Endvidere for følgende Andele af Samme Mose nemlig:

407

For de til Klintholm hørende	64 Tdrld.	8 Tdr.	
For de til Nordfeld hørende	32 Tdrld.	4 Tdr.	
For de til Præsten og Degnen i Borre Hørende	11 Tdrld.	1 Tdr	3 Skpr.
For de til Raabyemagle hørende	<u>2 Tdrld.</u>	- -	<u>2 Skpr.</u>
		13 Tdr.	5 Skpr.

Summen af det privilegerede Hartkorn i Møenbye Herred bliver saaledes 412 Tdr. 5 Skpr. 3 Fdk. 1 Alb.

Tabel over Nords Bogie i Rattificatoriskommisjonen.																																						
Sogn.	Eiendoms Noen.	Orken.						Taal.		Skrift.	Skrift.	Skrift.	Skrift.	Skrift.	Skrift.	Skrift.	Skrift.	Skrift.	Skrift.	Skrift.	Skrift.	Skrift.	Skrift.															
		Hvillingen.			Hvillingen.			Indvænt i 1840.	Indvænt i 1840.																													
		1. 2. 3. 4. 5. 6. 7. 8. 9. 10. 11. 12. 13. 14. 15. 16. 17. 18. 19. 20. 21. 22. 23. 24. 25.																																				
Sogn. (Tab. I.)	a. Hvilvingen Sogn.	80 4 2 1	2 2 2 2 2 2 2 2 2 2 2 2 2 2 2 2 2 2 2 2 2 2 2 2 2	2181 1/2	815	1	1	2	2	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1													
	b. Hvilvingen Sogn.	21 4 2 2	2 2 2 2 2 2 2 2 2 2 2 2 2 2 2 2 2 2 2 2 2 2 2 2 2	2181 1/2	815	1	1	2	2	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1													
	c. Hvilvingen Sogn.	54 7 3 1	2 2 2 2 2 2 2 2 2 2 2 2 2 2 2 2 2 2 2 2 2 2 2 2 2	866 1/2	279 1/2	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1													
	d. Hvilvingen Sogn.	41 8 3 1	2 2 2 2 2 2 2 2 2 2 2 2 2 2 2 2 2 2 2 2 2 2 2 2 2	866 1/2	279 1/2	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1													
	e. Hvilvingen Sogn.	32 6 3 2 1	2 2 2 2 2 2 2 2 2 2 2 2 2 2 2 2 2 2 2 2 2 2 2 2 2	866 1/2	279 1/2	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1													
	f. Hvilvingen Sogn.	27 2 1	2 2 2 2 2 2 2 2 2 2 2 2 2 2 2 2 2 2 2 2 2 2 2 2 2	866 1/2	279 1/2	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1													
	g. Hvilvingen Sogn.	37 3 3	2 2 2 2 2 2 2 2 2 2 2 2 2 2 2 2 2 2 2 2 2 2 2 2 2	866 1/2	279 1/2	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1													
	h. Hvilvingen Sogn.	45 1 1	2 2 2 2 2 2 2 2 2 2 2 2 2 2 2 2 2 2 2 2 2 2 2 2 2	866 1/2	279 1/2	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1													
	i. Hvilvingen Sogn.	73 3 1	2 2 2 2 2 2 2 2 2 2 2 2 2 2 2 2 2 2 2 2 2 2 2 2 2	866 1/2	279 1/2	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1													
	j. Hvilvingen Sogn.	45 1 1	2 2 2 2 2 2 2 2 2 2 2 2 2 2 2 2 2 2 2 2 2 2 2 2 2	866 1/2	279 1/2	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1													
Sogn. (Tab. II.)	a. Hvilvingen Sogn.	83 4 2	2 2 2 2 2 2 2 2 2 2 2 2 2 2 2 2 2 2 2 2 2 2 2 2 2	7907 1/2	2410 1/2	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1													
	b. Hvilvingen Sogn.	71 1 2	2 2 2 2 2 2 2 2 2 2 2 2 2 2 2 2 2 2 2 2 2 2 2 2 2	7907 1/2	2410 1/2	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1													
	c. Hvilvingen Sogn.	33 1 1	2 2 2																																			

Beskrivelse over Møen Bind 2 Anhang til første og anden Deel

